

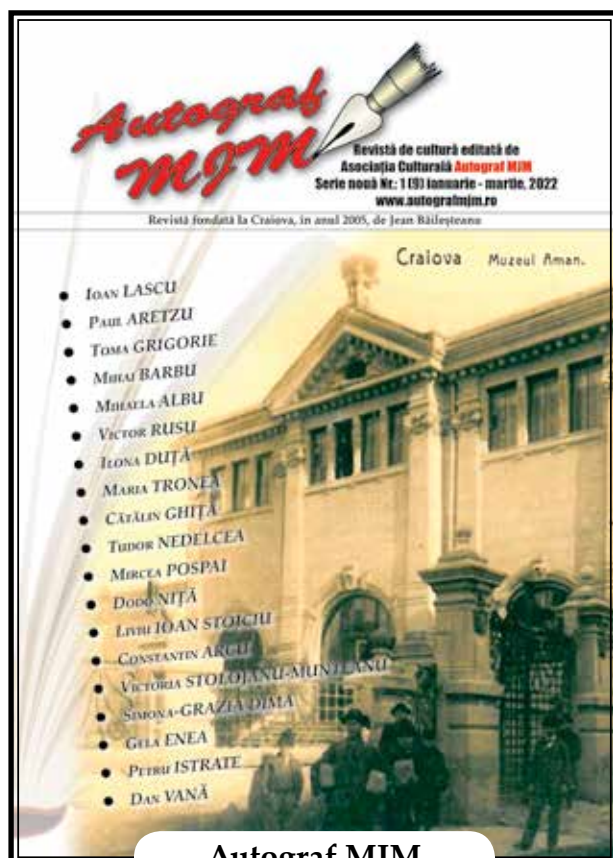
Autograf MJM

Revistă de cultură editată de
Asociația Culturală **Autograf MJM**
Serie nouă Nr.: 1 (9) ianuarie - martie, 2022
www.autografmjm.ro

Revistă fondată la Craiova, în anul 2005, de Jean Băileșteanu

Craiova Muzeul Aman.

- IOAN LASCU
- PAUL ARETZU
- TOMA GRIGORIE
- MIHAI BARBU
- MIHAELA ALBU
- VICTOR RUSU
- ILONA DUȚĂ
- MARIA TRONEA
- CĂTĂLIN GHIȚĂ
- TUDOR NEDELCEA
- MIRCEA POSPAI
- DODO NIȚĂ
- LIVIU IOAN STOICIU
- CONSTANTIN ARCU
- VICTORIA STOLOJANU-MUNTEANU
- SIMONA-GRAZIA DIMA
- GELA ENEA
- PETRU ISTRATE
- DAN VANĂ

Autograf MJM

Revista de cultură editată de
Asociația Culturală „Autograf MJM”
 în colaborare cu
Uniunea Scriitorilor din România,
Filiala Craiova

Director: Jean-Mihail Băileșteanu

Redactor-șef: Ioan Lascu
 Redactor-șef adjunct: Toma Grigorie
 Colegiu de redacție:
 Mihai Barbu, Horia Dulvac,
 Mihai Fircă, Cătălin Ghiță,
 Ion Munteanu, George Popescu,
 Spiridon Popescu

Apare trimestrial

Adresa redacției:
 Str. Felix Aderca, Nr.9, Bl.7, parter, 200410
 Craiova, Dolj, România
 Tel.: +40 786 035 472; +40 786 035 474
 e-mail: office@autografmjm.ro
 www.autografmjm.ro

ISSN: 1841-2130

Sumar

Ioan LASCU
 Ana Blandiana 80 3

Cronică Literară

Paul ARETZU
 Anotimpurile Anei Blandiana 5
 Toma GRIGORIE
 Peregrin contemporan pe mapamond 7
 Mihai BARBU
 Despre deplasarea spre roșu și „Efectul Stalin”,
 într-o palpitantă istorie la purtător (marca Ioan Lascu) 9
 Mihaela ALBU
 Vintilă Horia – Un scriitor pentru eternitate 11
 Victor RUSU
 Un discurs nouăzecist atipic.
 Un poet român din Voivodina, Serbia –Valentin Mic... 14

Eseu

Ilona DUȚĂ
 De la Memfis la Meka sau de la cetatea selenară
 eminesciană la cetatea solară macedonskiană 16
 Maria TRONEA
 Symbolismul zborului și al luminii
 la Macedonski și Brâncuși..... 20
 Cătălin GHIȚĂ
 Bushidō. Considerații sumare 24

Istorie literară

Tudor NEDELCEA
 Caragiale și oltenii..... 26
 Mircea POSPAI
 Alexandrina Magheru - Patriotism, cultură, literatură 30
 Dodo NIȚĂ
 Nicolae Pârvulescu, Profesorul Nostru 33

Poezie

Simona-GRAZIA DIMA 35
 Gela ENEA 37
 Petru ISTRATE 41

Proză

Liviu IOAN STOICIU
 Singur, pe munte 45
 Constantin ARCU
 O fereastră spre trecut 49
 Victoria STOLOJANU-MUNTEANU
 Mama mea nu știe să tricoteze 52

Artă

Dan VANĂ
 Muzeul de Artă - „Palatul Marincu” Calafat 55

Noi apariții editoriale 61

IOAN LASCU

ANA BLANDIANA 80

Atilia Valeria Coman, consacrată în literatură cu poeticul nume Ana Blandiana, s-a născut la 25 martie 1942 la Timișoara, orașul cu blazonul anticomunist cel mai strălucitor. Este poetă, eseistă și o personalitate publică de prim rang. Pseudonimul Blandiana vine de la numele comunei natale a mamei sale, situată în județul Alba, lângă Vințu de Jos. Tatăl scriitoarei, Gheorghe Coman, a fost preot ortodox, condamnat și întemnițat de regimul comunist. A decedat în 1964 la puțină vreme după ieșirea din închisoare.

Debutul literar s-a consemnat în anul 1959, în revista clujeană *Tribuna* unde a semnat pentru prima oară cu pseudonimul Ana Blandiana. A doua apariție în presă a avut loc abia după patru ani (1963), în *Contemporanul*, din pricina interdicției pe cale de consecință a detenției tatălui. După timpuriul debut în presa literară, la doar 17 ani, anul 1964 înseamnă debutul în volum cu *Persoana întâia plural*, prefată de Nicolae Manolescu. În anii 1960 și 1970 poeta publică volumele *Călcâiul vulnerabil* (1966), *A treia taină* (1969), *50 de poeme* (1970), *Octombrie, noiembrie, decembrie* (1972). Acesta din urmă este expresia maturității poetice depline a Anei Blandiana. S-a spus că ar fi o continuare parțială a volumului *A treia taină* căruia îi este însă superior prin fluiditatea unui lirism de factură morală și a unei profunde sensibilități. În 1976 o culegere de poeme i-a apărut în Franța, la *Croisière du Club des Poètes*, în traducerea lui Jean-Pierre Rosnay. Peste numai doi ani, în 1978, Ana Blandiana ia parte la Festivalul Internațional de Poezie, ediția I, organizat la Paris din inițiativa Clubului Poetilor.

Deceniul 9 al veacului trecut, coincident cu tenebroasa „epocă de aur”, a pus în lumină spiritul militant anticomunist al scriitoarei Ana Blandiana. Ea a început să scrie

poeme care dădeau glas unui spirit protestatar îndreptat contra regimului Nicolae Ceaușescu. Drept urmare, în 1984, poemul său *Totul* a fost ciopârțit de cenzura comunistă și doar o versiune prescurtată a fost tipărită în revista *Amfiteatru*. Mai mult, ediția respectivă a periodicului a fost rapid retrasă din circulație, rămânând astfel interzisă publicului. În pofida interdicțiilor, poemul a fost tradus și publicat în *mass media* occidentale, iar în România textul a circulat clandestin, ca dovadă, încă una, a nemulțumirii populare

în creștere față de c l a - n u l

Ceașescu și de regimul concentraționar consolidat de acesta. În 1980 Ana Blandiana a publicat cartea de versuri pentru copii *Întâmplări din grădina mea* în care un personaj insolit, Motanul Arpagic, va fi o parodie a lui Nicolae Ceaușescu. În 1988, în a doua carte de poezii pentru copii, *Întâmplări de pe strada mea*, Motanul Arpagic este – nu mai încăpea îndoială – parodia lui Ceaușescu. Ana Blandiana a mărturisit că nu s-a așteptat ca publicul să înțeleagă că l-a parodiat pe Ceaușescu, că într-un fel a fost un act de iresponsabilitate dar „reacția publică a fost uluitoare” și cartea s-a volatilizat din librării în câteva ore. Au fost emise noi interdicții.

În pofida interdicției de a publica, Ana Blandiana a reușit, la „Sport-Turism”, o editură mai modestă și, probabil, mai puțin monitorizată, să publice, cu un an mai devreme, în 1987, volumul *Orașe de silabe*. Sub acest titlu, care a înșelat vigilența cenzurii draconice, autoarea descria țările și orașele din lumea democratică pe care le vizitase, în număr de peste 100 (!), eludând astfel interdicția liberei circulații a pesoanelor. În aceeași perioadă Nicolae Ceaușescu dăduse legea care interzicea călătoriile în afara granițelor țării și contactul cu cetățenii străini, atât direct, cât și cel intermediat prin presa scrisă și interceptarea posturilor occidentale de radio și TV. De câțiva timp, Ana Blandiana era supravegheată de Securitate, care deja o încadraseră în categoria disidenților politici. În ce privește urmărirea de către Securitate, scriitoarea a afirmat că nu a reușit să vadă decât niște pagini răzlețe dintr-un presupus dosar. În preambulul volumului *Scriitori în arhivele CNSAS* (Fundatia Academia Civică, 2012) Ioana Diaconescu face o precizare lămuritoare privind lipsa a numeroase documente sau a unor dosare întregi:

„Subliniez, în mod special, lipsa flagrantă, totală sau parțială, a dosarelor de urmărire informativă aparținând unor scriitori ca Ana Blandiana, Mircea Dinescu, Andrei Pleșu sau Dan Petrescu, pe care C.N.S.A.S. le-a solicitat, în numeroase rânduri, Arhivei Serviciului Român de Informații. Răspunsul negativ din partea Arhivei S.R.I., cum că acești scriitori nu au dosare de urmărire informativă, este nesatisfăcător și, până astăzi (anul 2012, *n.m.*, I.L.), nejustificat. Prezența lor în Arhiva C.N.S.A.S., ar fi putut clarifica documentarea necesară alcătuirii unor volume de studii privind importanța atitudinii lor în procesul căderii comunismului.”

În ciuda tuturor acestor opreliști, Ana Blandiana a mai publicat, în 1989, o antologie de versuri (*Poezii*, cu o prefață de Eugen Simion) la Editura „Minerva”, carte a cărei răspândire a fost drastic perturbată prin mașinațiunile cenzurii și ale Securității. Tot în 1989 Doina Cornea a adresat două scrisori de protest lui Nicolae Ceaușescu incriminând persecu-

țiile la care erau supuși intelectualii Ana Blandiana, Dan Deșliu și Mircea Dinescu. Grație curajului și angajamentului său, scriitoarea a devenit un exemplu viu de rezistență prin cultură. Vocea ei se va face din ce în ce mai puternic auzită pentru apărarea libertății și a drepturilor omului. Ideile sale despre istoria recentă și actuală fac dovada unei maturități de gândire remarcabile. Volumele de eseuri, atât de dinainte de 1990 (*Calitatea de martor* – 1970, *Eu scriu, tu scrii, el/ ea scrie* – 1973, *Coridoare de oglinzi* – 1983), cât și cele de după căderea regimului comunist (*Ghicitul în mulțimi* – 2000, *A fi sau a privi* – 2005, *Fals tratat de manipulare* – 2013, *Istoria ca viitor* – 2017) nu au conținut să dezvolte reflecții despre problematica libertății, despre riscurile suprimării drepturilor omului, despre servituțile induse de politicile și tehnicile de manipulare, indiferent de ideologie. În felul acesta, Ana Blandiana s-a arătat mereu preocupată de evoluția drepturilor și libertăților omului în societatea contemporană în curs de globalizare. Ea avertizează asupra amenințărilor majore ce se profilează prin presiunea extremismului indiferent de doctrină, a fanatismului și a violenței.

Între 1990-2015 și după aceea Ana Blandiana s-a implicat în activitatea militantă civică. Este fondatoarea, în 1994, a organizației Alianța Civică, cea care a activat pentru democratizarea vieții în România postrevoluționară, sprijinind organisme politice de dreapta, între care Convenția Democratică (C.D.R.) care a câștigat alegerile parlamentare și prezidențiale din 1996. Pornind de la inițiativele Alianței Civice, Ana Blandiana a întreprins ample cercetări asupra istoriei comunismului și a victimelor acestuia. I se datorează în cea mai mare măsură crearea Memorialului de la Sighet și transformarea vechii închisori în muzeu al represiei comuniste. Pentru ea, așa cum a subliniat, fiecare individ reprezintă ceva diferit deoarece se deosebește de toți ceilalți de același gen, de aceeași culoare și de aceeași limbă și fiecare trebuie înțeles separat. (*v. Autoportret cu palimpsest* – 1985). Din gândirea sa se detașează idei care privesc toleranța, necesitatea unei strategii comune pentru continuarea reformelor în România, dialogul posibil și necesar despre raporturile dintre cultură și violență.

Ana Blandiana a fost președinte al PEN Club România iar în prezent e membru al Academiei Europene de Poezie. În 2016, în Polonia, la Gdańsk, i-a fost decernat Premiul *Poet European al Libertății*, ca recunoaștere a angajamentului asumat în calitate de gânditor și combatant împotriva totalitarismului comunist.

În luna februarie 2022 Ana Blandiana a fost nominalizată la prestigiosul Premiu „Strega” (Italia), iar în traducere în limba spaniolă i-au fost publicate concomitent patru volume.

CRONICĂ LITERARĂ

PAUL ARETZU

ANOTIMPURILE
ANEI BLANDIANA

 Când se vorbește despre Ana Blandiana, prima reprezentare a personalității sale este (pe bună dreptate) cea de poetă. Imediat, se situează imaginea de militantă civică. Pe nedrept, sunt ignorate laturi complementare ale scriitoarei, cum ar fi intensa activitate publicistică, memorialistica, dar și literatura pentru copii și cea prozastică. Toată această diversitate creatoare compune un portret echilibrat, durabil, implicând har, sensibilitate, inteligență, strădanie.

Fantasticul este înrudit (prin libertatea imaginarii, prin situarea în afara realității implacabile) cu universul inocent al copiilor. Pe de altă parte, deși totul pare a fi posibil în domeniul supranaturalului, condiția autenticității lui este verosimilitatea. De acest fel sunt textele din *Orașul topit și alte povestiri fantastice* (Editura Humanitas, București, 2004). Dezacordul dintre cele două registre, dintre ingenuitatea unui copil și circumspecția tatălui său apare chiar la început, în povestirea *O rană schematică*. Țintele urmărite sunt multiple: un delfin hotărăște să se sinucidă, pentru a descoperi „beatitudinea de a nu mai fi” (p. 11), dar continuă să perceapă lumea din jur. Cadavrul eșuat pe plajă este văzut ca o ființă vie de copil, pe când adultul, blazat, îl consideră o simplă butaforie, făcută pentru încântarea turiștilor.

Fantasticul se insemnează (se insinuează) în realul conjunctural, realizând cu acesta o simbioză firească: „Există atâtea feluri de fantastic, încât nu e de mirare că unele dintre ele pot să treacă uneori drept realitate.” (p. 188). În perioada crizei de alimente, din anii '80 (în *Zburătoare de consum*), o doamnă de la oraș, profesoară de filosofie la Universitate (filosofia, dogmatizată, se reducea la materialism dialectic și istoric), se hotărăște să pună o cloșcă pe balcon, pentru a nu mai fi dependentă față de piața socialis-

tă, devenită atât de precară și a nu-și mai irosi timpul la cozi interminabile. Un domn misterios îi oferă ouăle necesare, însă, din acestea (ca în Kafka, dar altfel) eclozează niște vietăți bizare, hibride, care se dovedesc a fi doisprezece îngeri, „pe care trebuia să-i ascundă și cu care nu știa ce să facă” (p. 30), pentru a evita conflictul cu societatea atee.

În *La țară* funcționează altfel de fantastic, cel dat de metamorfozele timpului. Povestitoarea se întoarce după mulți ani în satul și la casa bunicii. Casa abandonată, grădina sunt degradate, deși în amintiri se păstrează intacte. O învălmășeală de constatări, de nostalgii. Treptat, apar femei și bărbați foarte bătrâni, uimiți de faptul că văd în acel loc pus-tiu un om tânăr. Totul se transformă într-un turbion de sunete de clopot, de zboruri de păsări, de năruiri, de plante și vietăți putrezite rânduri-rânduri: „Și cum totul se mișca în jurul meu, și cum eu însămi fără încetare mă mișcam, mi-a trebuit destul de mult timp până să înțeleg că inelul rotitor și asurzitor al aripilor zbătându-se în jurul bisericii de cuiburi, nebuloasa învărtejată de zburătoare reușise să antreneze în ciudata mișcare de rotație clădirea însăși, desprinsă încet, prin delicate translări și ușoare răsuciri, de pământ.” (p. 59).

În povestirea *Reportaj*, scriitoarea face o breșă în rama fantasticului (evocarea unui anotimp pluvial, diluvian, cu imersiuni în vis și în coșmar), recurgând la o anamneză biografică, la disecția unei scene de mare tensiune, aceea a arestării tatălui ei, urmărind cu acuitate confruntarea dintre victimă și agentul însoțitor.

Din categoria fantasticului poate face parte și absurdul (ceea ce se abate de la rațiune): în anii '50, un grup de oameni nevinovați este luat de la o nuntă, urcat în camioane, transbordat în vagoane de mar-

fă, din nou în camioane și risipit prin diverse locuri din Bărăgan. Nouă dintre ei, șase bărbați și trei femei, sunt lăsați în plin câmp, dându-li-se doar câteva sape și cazmale. Ei reinventează lumea, luând-o de la zero. Experiența lor dramatică a durat peste un deceniu, i-a solidarizat, producându-le satisfacția (deplină) că au supraviețuit prin propriile eforturi, într-o insulă a libertății: „[...] iar dimineața, după ce-și împărțiseră, ca pe niște amulete, puținele obiecte pe care le folosiseră unsprezece ani în comun și după ce deschiseseră cuștile cu iepuri și țarcul cu oi, se suiseră în camion, înfrigurați și străini deodată unul de altul, știind că nu mai pot să se ajute între ei” (p. 137).

Ana Blandiana dublează narațiunea cu aprofundări reflexive, deschizând căi spre zona spiritualizată a evenimentelor, folosind alegorii subtile, multiplicând senzuri, introspectând, căutând esențialitatea. Realitatea este difuză, pendulând între concretețe, amintire, vis, himeră, absurd. Întotdeauna se păstrează încă un nespus, un neînțeles, tainițe nepătrunse. Dramatică, asemenea captivității în plasa implacabilă a unui coșmar, este povestirea numită chiar *Imitație de coșmar*, în care confuziile, perplexitatea merg până la aprehensiune, până la înstrăinarea de propria identitate.

O capodoperă este povestea călătoriei unei biserici de lemn, mutată la sfârșitul secolului al opt-sprezecelea, pe o distanță de zece kilometri, de la Lugoșu de Jos la Subpiatră, târșăită pe uscat și trecută peste munte. Va fi tăiată de pe fundația de trunchiuri înfipte în pământ, cu un ferăstrău uriaș, și va fi trasă cu douăzeci de perechi de boi, câțiva metri pe zi, timp de un an, până la noul loc de așezare: „Dacă n-ar fi fost brazda adâncă lăsată în urmă și boii îngenuncheați de efort, încurcați în juguri și funii, ai fi zis, privind numai crucea abia legănată pe cer, că biserica urcă singură spre munte” (p. 191). La trecerea peste Criș, gheața a cedat și biserica a rămas imobilizată, primind botezul apelor. Peste iarnă, preotul Nicola a reparat-o în interior, înnoindu-i podeaua și i-a cioplit iconostas și strane frumos ornate. În primăvară, o mare viitură a smuls biserica, ducând-o pe cursul apei, împreună cu părintele și doisprezece bărbați care i-au sărit în ajutor. Imaginea preotului a fost identificată, în imaginarul colectiv, cu aceea a lui Nicola Ursu din Albac, cunoscut în istorie drept Horea, capul viitoarei răscoale, căutat de cătanele împărătești, pentru activitate agitatorică. În mitolo-

gia locului, biserica s-a preschimbât în corabie și a plecat pe Dunăre spre Viena, să ducă jalbă împăratului. Pe de altă parte, biserica este văzută plutind pe Dunăre și în Deltă, plină de lumânări aprinse și răspândind cântări bărbătești de horă. Sfârșitul poveștii este, neîndoielnic, o lovitură de teatru: ajungând în satul Subpiatră, povestitoarea află cu nedumerire că biserica din Lugoșu de Jos se afla la destinația ei și că restul era o realitate legendară, paralelă.

Cele patru texte finale, având numele anotimpurilor, sunt reprezentări la limita suprarealismului, conținând obsesii, halucinații de tip oniric, cu destructurări temporale, cu stări anxioase (*Iarna*), căutări exaltate ale vieții reale, ale ieșirii din orașul labirintic (pe care numai moartea îl mai umanizează), o extragere din împietrire și întoarcerea către o lume naturală (*Primăvara*), hipersenzitivitatea și abundența de timp pe care le produce prezența ondulatorie a mării, dar și o somnolență generativă, transformările grotești ale cărților din rafturi, ale camerei, ale străzilor, oamenilor, cerului, care, la început devin elastice, apoi încep să se topească și să curgă asemenea unei lave, într-o reprezentare apocaliptică (*Vara*), în fine, plonjarea imprevizibilă din realitatea cotidiană într-un fantastic alegoric, cultural, al bibliotecii labirint (de felul Borges sau Márquez), conținând însă presimțirea fatalității, și constatarea că totul, absolut totul, spirit și materie, formă și idee, lege morală, își are sursa (sub formă de seve) și împlinirea în fertilitatea pământului (*Toamna*). Impulsul comun tuturor sezoanelor este părăsirea locuinței, percepută ca o carceră, ca un loc al unei izolări silnice, iar construcția biografică (eșafodajul) se bazează, în principal, pe memoria simțurilor. De altfel, ni se prezintă straturi de realități, și toate elementele existentului sunt prilej de reflecții, de teorii, de voluptoase dezvoltări abstracte, de corespondențe ori de fantazări, de anamneze și digresii.

Scrisul narativ al Anei Blandiana este elaborat cu multă iscusință, deosebit de fluent, exact, încărcat afectiv, întors irepresibil către cercetarea de sine, epicitatea decurge natural, lăsând impresia că textele au fost scrise altădată, poate în vis, iar acum sunt trecute pe curat din memorie. Scriitoarea disecă tot ceea ce i se întâmplă, cu o luciditate obiectuală, desprinzându-se de sine, convingându-ne totodată, cu justificare, că prima reprezentare a personalității sale este, pe bună dreptate, aceea de poetă și prozatoare.

TOMA GRIGORIE

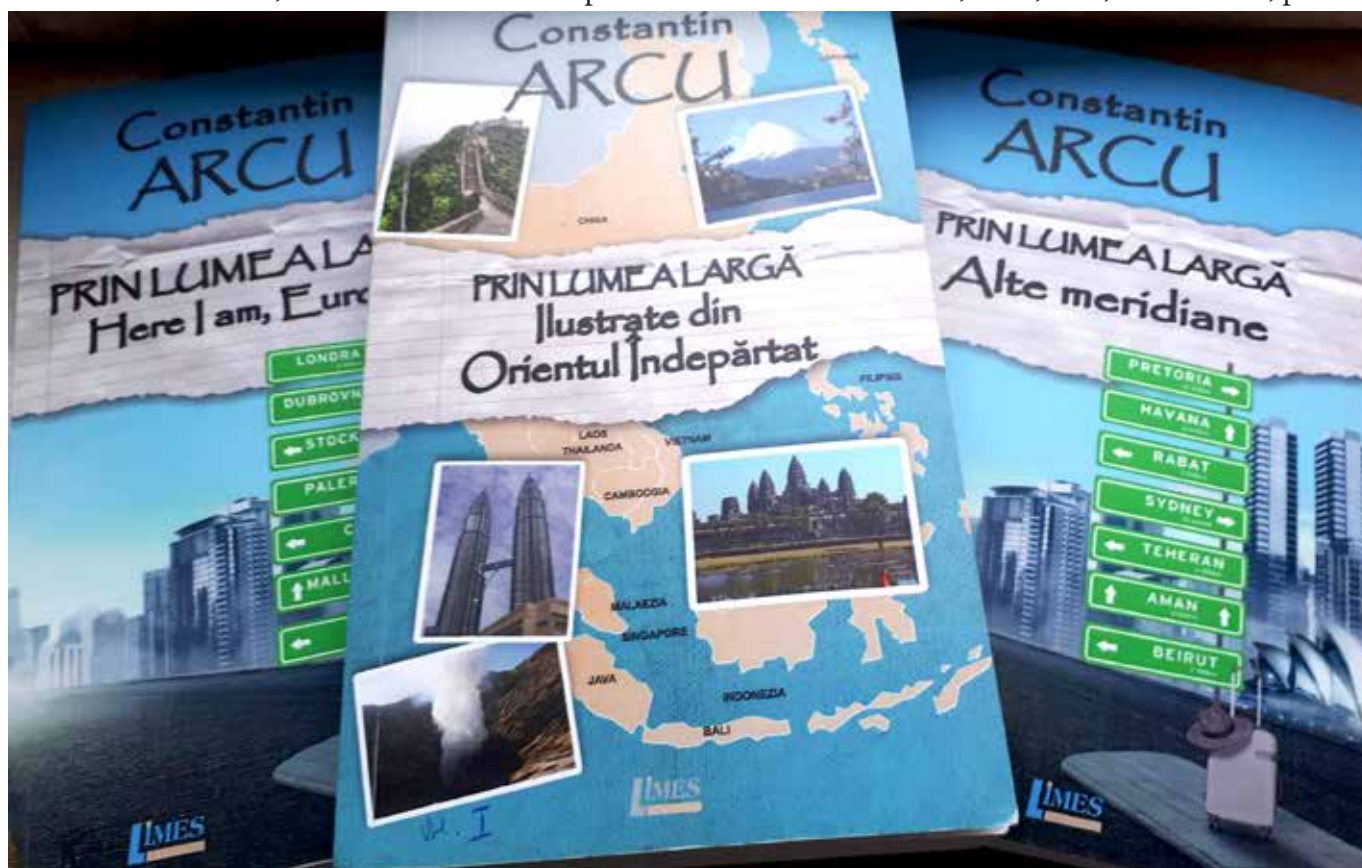

PEREGRIN CONTEMPORAN PE MAPAMOND

Cunoscutul romancier, Constantin Arcu, se dovedește, iată, și un bun *globe-trotter* și totodată autor de bună literatură de călătorie. Cu dificultate am aflat răgazul să citesc cele trei volume dense (circa 1000 p., în total), pe care le publică în Editura Limes (Florești, 2020). sub titlul generic, *Prin lumea largă*, subtitrate: *Ilustrate din Orientul Îndepărtat*, *Here I am, Europe!*, *Alte meridiane*, pe care mi le-a oferit cu prietenie. Măcar imaginar, pe urmele scrierilor lui, mi-am ameliorat dorul de călătorie neîmplinit întrutotul prin puținele mele voiajuri europene. Scopul acestor deambulări pe mapamond îl aflăm din cuvintele autorului însuși: „Eu umblu prin lume pentru a cunoaște oamenii și cât mai mult din viața lor”. Mai ludic sau mai sobru, se destăinuie că ar fi pentru

urmași străbunul care „a mers pe urmele lui Marco Polo și pe drumul mătăsiilor”.

Cu mai accentuat interes, pentru locurile prin care am ajuns doar cu gândul, am lecturat și am adnotat volumul *Ilustrate din Orientul Îndepărtat*. Expunerea prozastică, dinamică și accesibilă, dovedind calitățile lui C. Arcu de bun romancier, m-a cuprins și nu mi-a permis să abandonez volumul, mai ales că începe cu mirabilul habitat al Chinei amintindu-mi de înaintașii săi, printre primii călători români. În special de Nicolae Milescu, cunoscut și ca Spătarul Milescu-Cârnu și de al său *Jurnal de călătorie în China* din secolul al XVII-lea. Dar mai apoi și de Dinicu Golescu autorul jurnalului, Însemnare a călătoriei mele Constandin Radovici din Golești, făcută în anul 1826, 1825, 1824, în Occident, primul

jurnal român tipărit la Buda, în 1826. Lista scriitorilor români înamorați de călătorie este impresionantă, nefăcând obiectul acestui comentariu.

Volumul, *Illustrate din Orientul Îndepărtat*, înglobează nu numai însemnări despre locurile vizitate, ci și interesante fotografii color, realizate profesional, care întregesc imaginile creionate prin cuvinte despre excursia cu avionul, cu vaporul și autocarul în Orientul Îndepărtat. Notează cu scrupulozitate și despre memorialele umanității din locurile prin care peregrinează neobosit. În acest compendiu de istorie și geografie (referind la toate volumele enunțate) sunt surprinse războaiele istorice ale locului, atrocitățile diferitelor regimuri totalitare, viața umilă, lipsită de bunuri necesare unui trai decent, dar și emoționantele frumuseți naturale. Tomurile sale de jurnal de călătorie au și un pronunțat caracter de ghid turistic comentat cu talent și bună sau mai puțină dispoziție, de la caz la caz. Citează lejer, cu acribie, sursele documentare, evitând exprimarea științifică mai pedantă, parând prin ironie fină și ludicitate bine temperate.

Participă afectiv la evenimentele rememorate sau întâmpinate pe care le observă și le analizează cu acuitate, devoalând unele tare comuniste, unele schematisme sociale perpetuând și astăzi. Vizitând Beijingul, detectează incongruențele societății comuniste a Chinei de astăzi. Într-o clădire din piață, este depus trupul fostului președinte Mao și „un rând imens de oameni care așteaptă sub umbrele să vadă mumia, întocmai ca în Piața Roșie, la mauzoleul lui Lenin”. Sunt aici soldați care supraveghează zona și o „armată de civili” care circulă prin mulțime. Pozele se fac numai de la distanță. Află că nu s-ar permite grupului de turiști să viziteze Tibetul, din pricini iluzorii, fiindcă le lipsește o parafă, ceea ce nu li s-a spus din țară. Problema rezolvată ulterior. Ghidul își alege cu grijă relatările, fiind cu siguranță urmărit. Laudă cu entuziasm marile realizări ale Chinei comuniste.

Grupul în care este prezent autorul vizitează mai multe obiective turistice: Zidul Chinezesc, Templul Cerului (sau Templul Paradisului, cum i se mai spune), Palatul Parlamentului, Piața Tianammen (de care ne amintim cu înfricoșare), Piața Porții Celeste. Li se oferă informații de istorie, cenzurate desigur, despre împărații chinezi ai dinastiei Yuan (nume dat monedei chineze). Admiră ansamblul

arhitectonic artizanal edificat de împăratul Yongle și restaurat de împărații dinastiei Ming. Multe curiozități și multe chinezării artizanale prin magazine și buticuri aflăm în acest jurnal scris cu trudă, dar și cu plăcere evidentă. Printre acestea: armata obligatorie la băieți și la fete; numai o singură casă precum la noi în epoca totalitară, dar și de bine, niciun chinez beat pe stradă; „mesele în comun sunt ok pentru orientali, oameni politicoși până în vârful umghiilor”. Multe de văzut și de comentat pentru iscusitul voiajor, bun observator și scriitor, Constantin Arcu, într-un fel atractiv incitând la vizualizarea lor din fotografii, dar și din perspectivă imaginară indusă de textul literar.

Cu același spirit acut de remarcă și de obiecție, ne trimite ilustrate vizuale și comentate (seara la hotel), și din Tibet, Hong Kong, Thailanda, Malaezia, Singapore, Indonezia, Vietnam, Japonia, Indochina.

Din Tibet (regiune autonomă din China) primim informații despre budismul tibetan care înglobează 5 trepte ierahice: *Dalai Lama*, *Pancea Lama*, *Ri pol cin* (starețul mănăstirii), *Ghe și Lama* (călugării), iar liderul politic este și cel spiritual. Sunt prezentate și celelalte religii diverse: daoism, islam, creștinism. Șamanul este cea mai respectată persoană și cea atotștiutoare. Un împărat avea 3.000 de concubine, iar aleasa era lady. Sunt prezente cu specificitățile lor toate orașele vizitate printre care Shanghai, „o metropolă nimic mai prejos decât Londra”.

Printre curiozități, demne de incitat cititorul, este și dresura de crocodili din Thailanda, cu dresorul care își vâra capul între fălcile aligatorului. Lux, dar și multă lume necăjită. Statul nu plătește pensii. În Malaezia statul este condus de 5 sultani. Statul Singapore este situat pe 59 de insule. Orașul Singapore ocupă o insulă legată print-un pod de Malaezia. Insula Bali, perla Indoneziei, este supranumită *Dimineața lumii* sau *Insula Zeilor*. În Vietnam se lucrează 6 zile pe săptămână, 12 ore pe zi. „Prăjesc gogoșile viermilor de mătase și le consumă ca pe o delicatesă”. *Citește tu mai departe!* Ca să preiau o sintagmă de la radio.

În concluzie, pot spune că am fost captivat de jurnalul de călătorie extraordinar al ingenuității și al hâtrului voiajor, Constantin Arcu, având doi însoțitori nelipsiți: îngerul Gabriel, care îi temperează pornirile neortodoxe și pe Năzdrăvanul care se înfierbântă la apropierea vreunei frumoase orientale.

MIHAI BARBU

DESPRE DEPLASAREA SPRE ROȘU ȘI „EFECTUL STALIN”, ÎNTR-O PALPITANTĂ ISTORIE LA PURTĂTOR (MARCA IOAN LASCU)

Una din ideile nocive pe care le înveți când lucrezi pentru un cotidian e că ziarul tău trăiește o zi. O singură zi. A doua idee, la fel de cinică, pe care cei bătrâni le-o transmit celor tineri e că un jurnalist nu trăiește din ceea ce scrie ci, mai ales, din ceea ce nu scrie. Lumea presei e plină de astfel de maestri și de discipoli pe măsură. Puțini sunt acei jurnaliști care n-au marșat la aceste idei subversive. Unul dintre ei este și Ioan Lascu, fost ziarist la „Tineretul liber” în peri-

oada glorioasă a presei scrise. Imediat după Revoluție, „Tineretul liber” se afla, atunci, în cvartetul select al ziarelor noastre, cu tiraje de sute de mii de exemplare. Ca ziarist, Ioan Lascu a inițiat un serial, începând cu anul 1992, prin care a încercat să descâlcească țitele teribil de încurcate ale unui posibil proces al comunismului. Ca ardelean, el și-a urmat, cu meto-

pășănare, un drum care părea pavat cu bune intenții. Abia când, rând pe rând, cei care puteau depune mărturie au dispărut, îți dai seama că procesul era o operațiune contra cronometru. Unii au murit mărturisind, alții au plecat dintre noi fără să depună mărturiile care să lămurească cum s-a născut și cum a evoluat totalitarismul. Să fi aflat, la prima mână, cum a fost posibil... Se vede de la o poștă că Ioan Lascu e un pasionat și un fin analist al istoriei recente. „Comunismul a urmărit să-l pună rău pe om cu semenii lui, cu bunurile ce le deținea și cu Înșuși Dumnezeu. Toate aceste acțiuni nu au fost exercitate numai prin mijloace pur politice, ci și prin metode represive inumane, de ordin fizic, psihic și material, aplicate, pe cât a fost posibil în mare secret”. De altfel, constată autorul, secretomaia era una din caracteristicile tuturor sistemelor concentraționare.

Ce își propune autorul acestei impunătoare cărți-document? Să lupte cu această secretomanie, să-i identifice fisurile, să le adâncească, să le hărțuiască cu determinarea picăturii de apă pentru ca, la final, s-o poată dinamita. Procesul comunismului nu trebuie să înceapă cu beletristica pentru că, pentru a fi credibil, ea trebuie să se bazeze pe documente și pe istoriile orale. Istoria vie trebuie să aducă la lumină amintirile unor oameni trecători. În mod paradoxal, torționarii au trăit cu mult peste speranța de viață a românului (Alexandru Vișinescu a murit la vârsta de 93 de ani iar Ion Ficior la 90 de ani). Ei s-au bucurat de pensii nesimțite și, în cazurile extrem de rare când au fost aduși în fața justiției, nu s-au căit deloc pentru faptele lor abominabile. Torționarii de ieri au susținut, sus și tare, că nu și-au făcut decât datoria. Victimele lor au rămas, și după Revoluție, cu aceleași pensii mizerabile (vezi cazurile foștilor greviști de la Lupeni din 1977) și după ce au fost reabilitați din punct de vedere juridic. Era clar că nimeni din noua nomenclatură nu voia, cu adevărat, să inițieze un proces real al comunismului. Cei care acționau împotriva curentului au fost puțini și n-au putut să lumineze decât anumite zone de umbră ale trecutului. Există, în arhive, munți de documente încă neexplorate. Zeci, poate sute de mii de pagini de documente au rămas, până azi, virgine. La fosta Procuratură

Generală, fiecare dosar politic cuprindea în jur de 22-24 de volume și fiecare volum avea câte 350-400 de pagini. Câți specialiști și câtă voință politică ne-ar fi trebuit ca să aflăm toate mizeriile unui sistem care a acționat prin teroare? Întreprinderea lui Ioan Lascu a demarat cu greu. Cei care ar fi trebuit să fie de partea restabilirii adevărului, Mihai-Ulpiu Popa Cherecheanu, procuror general, și Eugen Vasiliu, procuror-șef adjunct, nu voiau interviuri față în față, ci doar în scris, cu formulări într-o tradițională limbă de lemn.

Era posibil un proces al comunismului în anii '90? „Este prematur a se fixa termene. Acțiunea trebuie sprijinită de toate instituțiile statului, de organizațiile și persoanele interesate fiecare în limitele și potrivit competențelor ce le revin prin lege”. Acesta era răspunsul STAS, formulat de oficialii vremii. O falsă dorință de a schimba lucrurile, mascată printr-o amabilitate de circumstanță. Interviuri de substanță au fost cele realizate de autor cu Constantin Ticu Dumitrescu, Dinu C. Giurescu și Florin Constantiniu, azi toți dispăruți. Prin bunăvoința unui procuror pe nume Marin Liță, care chiar voia să se întâmple o schimbare, Ioan Lascu a avut acces la mai multe dosare grele. Astfel, putem citi, prin ochii autorului, cum au decurs „Procesul ziariștilor” din 1945, „Procesul generalilor” din 1947-1948, „Procesul unor personalități marcante din guvernul Ion Antonescu”. O importantă realizare jurnalistică e aducerea la lumină a bărbaților din „Grupul de rezistență de pe Muntele Arnota” și a celor din gruparea „Haiducii Muscelului”. Ultimele pagini ale cărții sunt dedicate eroilor și victimelor de acasă (minele Uricani – 1972, Lupeni – 1977, Livezeni – 1980). Volumul a apărut la Editura „Junimea”, în prestigioasa colecție „Memoria clepsidrei”. Acolo au fost publicate, din 2017 și până azi, un număr de 47 de titluri glorioase. Volumul „O istorie la purtător” este, neîndoios, unul de frunte.

(Ioan Lascu, *O istorie la purtător sau Deplasarea spre roșu/ Despre „Efectul Stalin” în România*, Editura „Junimea”, Iași, 2021)

MIHAELA ALBU

VINTILĂ HORIA – UN SCRITOR PENTRU ETERNITATE

Vintilă Horia mi se pare un foarte mare scriitor. Poate cel mai important dintre scriitorii români din exil. Opera lui a fost un șoc, și pentru cititori, și pentru critici. El are o viziune proprie, aproape unică, ce dezvăluie un univers neexploatat de alții și nu mai puțin inteligibil pentru cei care n-au trăit drama existenței românești (Alexandru Ciorănescu în vol. N. Florescu, Ileana Corbea, *Resemnarea cavalerilor*, Ed. „Jurnalul literar”, 2002, p. 188)

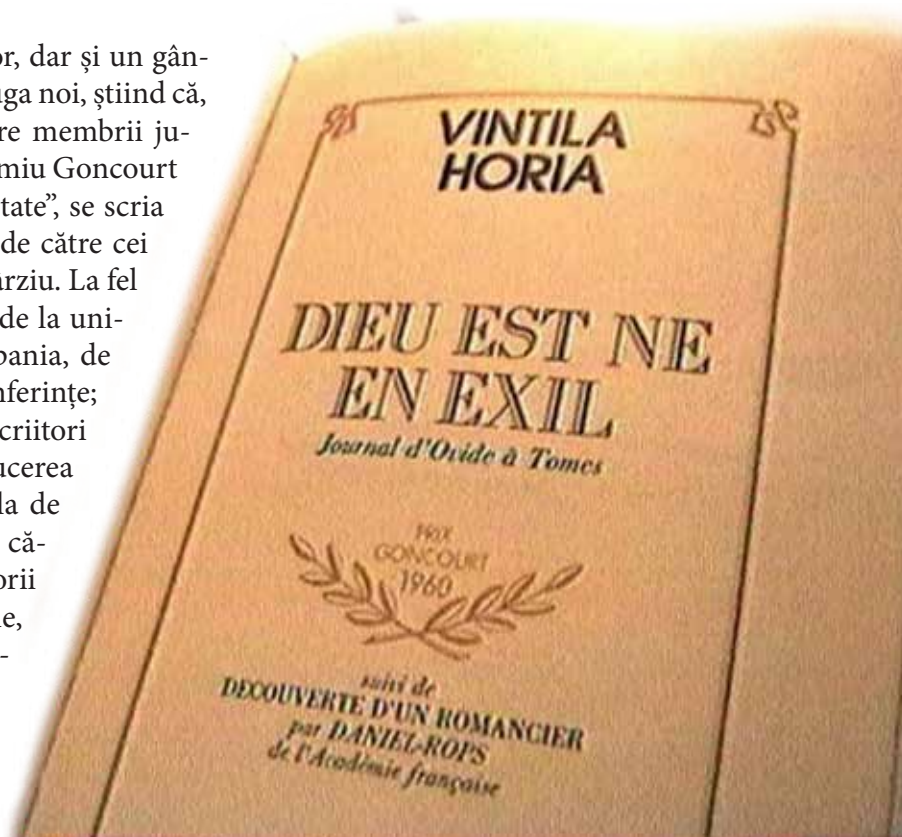
„Vintilă Horia este *un scriitor de talie europeană*, o punte care ne leagă de valorile spirituale ale occidentului, o garanție a continuității culturii românești”, afirma un alt român de geniu, Camilian Demetrescu, unul dintre artiștii cei mai apreciați de Ioan Paul al II-lea, ale cărui tapiserii se află în sala de protocol a Vaticanului.

Vintilă Horia a fost un scriitor, dar și un gânditor de valoare universală, am adăuga noi, știind că, de fapt, așa a fost perceput de către membrii juriului Goncourt („Niciodată un premiu Goncourt n-a fost acordat cu mai multă dreptate”, se scria în *Les Nouvelles Litteraires*), dar și de către cei care i-au decernat alte premii mai târziu. La fel a fost apreciat și de către studenții de la universitățile din Argentina ori din Spania, de auditoriul numeros din sălile de conferințe; asemenea este apreciat astăzi de scriitori din Europa și din lume, de conducerea și profesorii Universității din Alcalá de Henares și, nu în ultimul rând, de către noi, cititorii romanelor, cititorii profundelor idei ale eseisticii sale, cititorii acelei unice *Călătorii la centrele pământului*, dialoguri cu cele mai importante minți ale momentului – de la Heisenberg la Emil Palade, de la Gabriel Marcel la

Olivier Messiaen, de la Arnold Toynbee la Marshall McLuhan, pentru a da numai câteva nume.

Beneficiem astăzi, cu ajutorul fiicei scriitorului și datorită lui Cristian Bădiliță (dar nu mai puțin Editurii „Vremea”), de o carte-document, *Memoriile unui fost Săgetător*. Este o carte în care scriitorul își deapănă amintirile, dar într-un stil în care limba română primește atât de multe inflexiuni stilistice, capabile să exprime idei filosofice despre lume și viață, despre istorie și destin, despre modelarea lui ca om și ca scriitor, despre familie și țara natală, încât cu greu ar mai putea-o egala cineva.

Am adus vorba despre aceste *memorii* fiindcă, după lectura lor, numai cineva de rea credință ori cu micime sufletească ar mai putea susține aberațiile acu-

zatoare (de „legionar”, „fascist” și... „criminal de război”) pe care le citim în ultima vreme din partea

asa-numitului Institut „Ellie Wiesel”, avându-l la înaintare pe Alexandru Florian.

Pretinsul „legionar” era destituit din postul diplomatic de către regimul legionar, pretinsul „fascist” era trimis în lagăr de către nemți și eliberat de... englezi! Despre așa-zisul „criminal de război” care nu a participat la niciun război... nu văd ce se mai poate spune.

Aș adăuga acum și un scurt citat din volumul de memorii, semnificativ pentru reacția unora față de succesul scriitorului român. Iată ce scria Vintilă Horia, rememorând reacțiile „de ură și invidie” generate de obținerea premiului Goncourt: „dușmănia e ceva care ne însoțește pretutindeni, compensată de prietenie și amor.” Prima, desigur, este *din cauza* valorii omului, iar partea a doua... *datorită* acestei valori.

Totul a început, după cum știm astăzi, din momentul în care recentul premiat a refuzat invitația reprezentanților guvernului comunist român, nedorind în nici un fel colaborarea cu cei care lipsiseră de libertate și ucisese atâția intelectuali în țara ocupată. Iată cum rememorează însuși câștigătorul premiului: „S-a organizat un cocteil gigantic la Fayard. Erau mari ziariști din toată lumea. La un moment dat apare cineva care îmi spune: «Vin din partea Ambasadei Române la Paris, domnul ambasador vă roagă să mă însoțiți la ambasadă ca să vă fotografiați cu tot personalul.» I-am spus pe un ton foarte aspru că nu merg. În acel moment am avut viziunea prietenilor mei din închisori care ar fi rămas înmărmuriți

de gestul meu. [...] A doua zi, *L'Humanité* îmi dedica un număr întreg în care eram fascist, nazist, legionar, antisemit. Asta a fost cea mai mare ticăloșie a comunistilor. Acuzația de antisemit a ridicat toată presa împotriva mea.”(v. Marilena Rotaru, *Intoarcerea lui Vintila Horia*. Interviu din 5 martie 1990)

Aceeași acuzație falsă o mai întâlnim și astăzi, din nefericire, adusă de unii dintre cei care perpetuează fără teme și conjunctural practicile comuniste. „Dacă Vintilă Horia n-ar fi fost Vintilă Horia, s-ar fi dus la Ambasadă să bea un pahar cu vin și toată lumea l-ar fi aplaudat ca fiind premiul Goncourt 1960. Însă nimeni dintre exilații români nu se ducea la Ambasada Română din Paris. Criteriul aici era nemilos. Cine se duce la Ambasadă este un trădător, o javră. Cât despre scandalul Goncourt, trebuie să spun că a fost o rușine pentru intelectualitatea franceză de la cap la coadă”, sublinia una dintre importantele personalități ale culturii române din exil, Theodor Cazaban (în dialogul cu Cristian Bădiliță). Scandalul se declanșează, așadar, din cauza aceluși refuz. Adică, tot din „ură și invidie”.

Și iată că, recent, din aceleași motive – probabil – fiindcă altele nu vedem care ar putea fi, un nou atac. Preluând cuvintele lui George Popescu (din cotidianul *Cuvântul libertății*, 3 feb. a.c.), ne referim desigur la „atacul grosier și nemeritat al Institutului «Elie

Wiesel» și, mai exact, al șefului său lipsit, biografic, de o minimă legitimitate”, ceea ce, pe bună dreptate, „ne readuce în ambientul ignar al bolșevismului de prin anii 50.” Știm cu toții astăzi de dosarele fabricate în acei ani, de „vânătoarea” de valori românești a

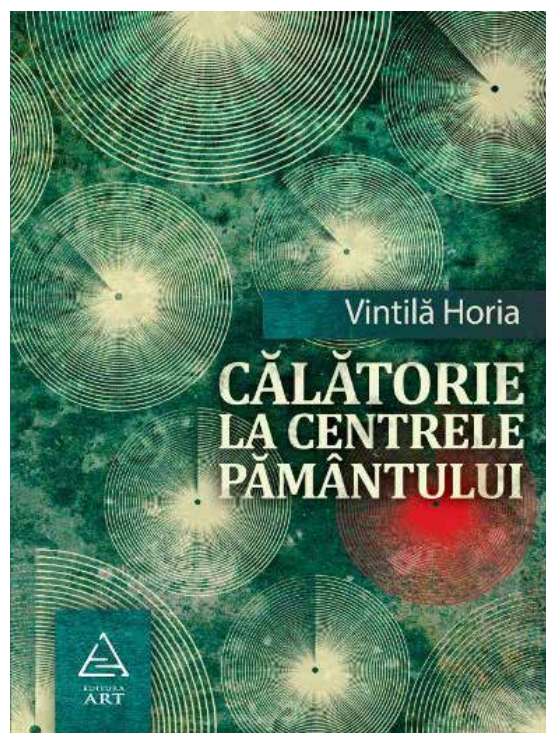
acelei antiromânești epoci staliniste. Ideologia totalitară instrumentase destructurarea întregii societăți românești, concretizându-se în suprimarea (chiar fizică) a elitelor politice și culturale. Erau anii în care și lui Vintilă Horia i se fabricase un dosar mincinos, cei ce-l întocmiseră bazându-se pe o identitate falsă, schimbând, cu bună știință numele scriitorului, Vintilă (Horia) Caftangioglu, cu cel al unui văr, Gheorghe Caftangioglu. Astăzi se știe cu precizie și cu dovezi acest lucru. Dar... ce contează? O etichetă pusă e greu de îndepărtat. Mai ales de cei care *doresc* ca aceasta să rămână.

Avem personalități cunoscute și recunoscute, apreciate și asumate chiar de culturile țărilor în care intelectuali români au trăit *paranteza* vieții de exilat. Încă până astăzi, la peste 25 de ani de la revoluția din 1989, impardonabil, actualitatea culturală este încă prizonieră a enclavizărilor ideologice de tristă amintire. Scriitorii exilului românesc, mulți dintre ei, continuă să fie *mari necunoscuți ai literaturii române*. Este situația comentată și conștientizată de o mică parte (din păcate) a criticii literare din țară. Unul dintre avizați, profesorul Mircea Anghelescu, atrăgea atenția deja cu mai mulți ani în urmă, arătând că „această separare, această necunoaștere – din partea noastră, a celor rămași în țară – a operelor literaturii române apărute în afara țării, a dus nu doar la ignorarea (cu puține și ne semnificative momente de relaxare) unor opere importante pe plan internațional, implicate direct în mișcările artistice sau de idei europene și mondiale, precum textele lui Eugen Ionescu, Cioran sau chiar Mircea Eliade, dar și a unei părți importante din propria noastră avuție culturală, care se revendică și ea de la moștenirea clasică, de la perioada interbelică”. (v. art. *Despre exilul literar*, în revista 22/ 20. I. 2004).

Din această „avuție culturală” face parte, fără îndoială, romancierul, poetul, eseistul, gânditorul, publicistul Vintilă Horia. Pentru a-i trece în revistă întreaga activitate desfășurată mai ales în exil (aceasta începând din 1944, când nu avea nici 30 de ani!) ar trebui să scriem mai multe volume. Una dintre aceste activități a fost aceea de conferențiar, cu săli arhipline, în Italia, Spania, Franța etc.; alta – de publicist în reviste românești și străine. Un exemplu – în 1972, o publicație spaniolă avea, cum îi scria fratelui său, „trei invitați de onoare: Toynbee, Gabriel Marcel și cu mine.” Așadar, scriitorul, filosoful, teoreticianul român Vintilă Horia era în 1972 receptat în Europa pe aceeași treaptă cu cei cu care era contemporan – marele filosof al istoriei Arnold Toynbee și filosoful francez Gabriel Marcel!

Nu o dată, critici și istorici literari străini scriu

cuvinte de mare admirație față de opera sa literară ori eseistică. Astfel, cercetătorul Primo Siena, în articolul dedicat scriitorului român și intitulat sugestiv *Martor al adevărului în timpuri mincinoase*, ia în considerare opera acestuia ca un întreg. Jurnalistul Isidro Juan Palacios, care îi consacră mai multe pagini de analiză și un amplu interviu în revista *Punto y coma*, scrie că „Vintilă a știut să dea o sinteză înnoitoare care face din opera sa o piesă unică și măiestră.” Scriitorul Aquilino Duque afirmă, de asemenea în cunoscuta publicație spaniolă *ABC*, cu prilejul centenarului nașterii scriitorului, că „puțini intelectuali se aflau în Spania și Europa timpului său care

să se poată măsura cu el”. Iată că, peste timp, chiar calitatea de profesor a lui Vintilă Horia este amintită cu venerație. O fostă studentă, Adoracion Alvarez Peña, vorbește într-un interviu, despre cursurile „magice, pentru că erau ca o sursă enormă de cunoaștere.” Iar mai departe, printre altele și alte caracteristici demne de admirație: ea îl prezintă ca pe un „mare europenist”.

Iată numai câteva dintre semnele prețurii scriitorului român dincolo de hotare. În România, de-a lungul timpului, a stârnit și stârnește invidia celor mici; dar tot lui – admirația noastră, a celor ce ne vrem valorile aduse acasă, repuse pe locul lor într-o țară care ar trebui să se mândrească cu ele (și nu să le dărâme!).

Una dintre aceste *valori* este (și va rămâne!) Vintilă Horia. Căci el este, așa cum sugestiv îl numea Basarab Nicolescu – *Un Cavaler al Cunoașterii ce Va Veni!*

VICTOR RUSU

UN DISCURS NOUĂZECIST ATIPIC. UN POET ROMÂN DIN VOIVODINA, SERBIA – VALENTIN MIC

Volumul de debut în poezie – *Zborul cuvintelor spinoase*, 1996 – s-a bucurat de unanime aprecieri critice, reputați critici literari și scriitori de primă mărime evidențiind pregnant „originalitatea discursului poetic”, „maturitatea creativă”, bogata „înzestrare nativă cu o sensibilitate acută”.

În deplină concordanță cu asemenea considerații critice pertinente, justificate de valoarea de excepție a poeziei lui Valentin Mic, cunoscutul critic și istoric literar, Catinca Agache, și-a formulat cu decizie și fermitate, fără teama de a greși, convingerea că aceasta „este una dintre vocile poetice nouăzeciste importante, liderul acestei promoții”..., căruia îi remarcă, de asemenea, evoluția mereu ascendentă, către cote estetice impresionante: „Criptică, modernă, poezia sa capătă substanță și forță de la un volum la altul”.

Formula poetică practică de Valentin Mic este, într-adevăr, una, în esență, de factură postmodernistă, nouăzecistă, dar, discursul său liric este atât de puternic personalizat, atât de atipic, încât demersul hermeneutic al unui critic literar, oricât de experimentat, se constituie într-o veritabilă provocare de maximă dificultate, într-un test *sui generis* al capacității sale analitice.

Efortul de decriptare, de decodare a unor secvențe ale discursului poetic analizat este sporit și de câteva poezii cu valoare de *ars poetica* și de rarele versuri cu referire la elemente semnificative ale esteticii asumate. Cu parcimonie, în treacăt, parcă accidental, versurile care dezvăluie unele convingeri estetice ale autorului au capacitatea de a da criticilor chei care le facilitează înțelegerea profundă, exactă, a întregului demers poetic. Versurile în discuție sunt fie inserate în text, fie, adesea, plasate la finalul poemelor cu funcționalitate expresivă de enunț surprinzător, care le luminează brusc înțelesurile.

Având vocație și înzestrare și pentru expresia concentrată, memorabilă, care valorifică la gradul cel mai înalt infinitele virtuți ale sugestiei poetice, Valentin Mic caligrafiază cu finețe și rafinament sti-

listic, versuri cu tăietură de diamant scânteietor și statut estetic de veritabile, încântătoare aforisme, precum acesta: „Pășind onest pe muchia cuvintelor”, vers-aforism cu o entuziasmantă capacitate de concentrare, de sublimare, de sugestie, care-l ridică la rang de *ars poetica* și despre care se poate scrie un consistent eseu despre multiple, nebănuite de numeroase probleme din domeniul teoriei literare.

De altfel, versul acesta face parte din secvența finală de numai șase rânduri a poeziei *Pășind pe muchia cuvintelor*, secvență care ea însăși se constituie într-o lapidară *ars poetica*: „Eu sunt rege și supus,/ eretic și credincios,/ figură biblică/ și chiar proroc, dacă e nevoie./ Sunt poet și pot să fiu ce vreau,/ pășind onest pe muchia cuvintelor”. (*Casa palcenă*, p. 49).

Nu cred că asemenea versuri ridică dificultăți de înțelegere unui exeget sau iubitor de poezie cât de cât inițiat în tainele limbajului liric și sunt mult mai rezervat decât alții în privința calificativelor de „criptic”, „ermetic” ce se acordă adesea demersului poetic în discuție. Dimpotrivă, am deplina convingere și satisfacție, în același timp, că limbajul aluziv al versurilor citate, întemeiat pe capacitatea de iradiere a sugestiei poetice, va fi descifrat în toată bogăția subtililor implicații de ordin simbolic și metaforic cu referire la statutul estetic al poeziei și la condiția creatorului de autentică vocație și talent de excepție. În plus, lectura unor versuri de asemenea factură este extrem de implicantă, de participativă și creatoare, se poate zice că spațiul dintre cuvinte se cere animat sugestiv, liric, și de sensibilitatea, fantezia și trăirile cititorului. În aceste condiții, un inițiat cititor de poezie poate avea chiar stenică senzație că este, într-o anume măsură, pentru câteva clipe, coautor.

Alte versuri cu sugestii și trimiteri la condiția poeziei și a autorilor ei, la funcția terapeutică, eliberatoare a scrisului: „Cel mai preferat lichid/ îmi este sângele,/ după cum știți și singuri/ și după cum v-ați putut da seama/ În urma numeroaselor mele sângerrări” (s. n.)

Sau: „Deseară, condeiul va încerca zadarnic/ s-ascundă tristețea sub golul de pe hârtie,/ în timp ce

noaptea mă va călca nemernic,
lăsându-mi amprenta nocturnă-n
poezie” (s. n.)

Un moment de debusolare,
de criză de identitate: „treceau cu-
vintele – suspinele...// Poetule, cu
ochii-n vale,/ unde-i țara dumita-
le” (s. n.)

Despre personalitatea dua-
lă a poetului: „S-au deschis pole-
mici juste/ între mine raționalul/
și mine sentimentalul”.

Tot despre artiști și despre
darul pe care numai arta, creația,
îl poate da, darul purității absolu-
te, al unei *sui generis* sanctificări:
„... voi întâlni printre noi,/ peda-
lând agale,/ vreun scriitor de talie
veche,/ sau vreun lăutar,/ *adormit*
între stoluri de îngeri și/ cu arcuș
învelit în perna cerească” (s. n.)

În sfârșit, și un profil interi-
or, spiritual, de poet postmoder-
nist care se revoltă, pur și simplu,
împotriva esteticii poeziei (neo)
moderniste, ce mizează totul pe
imagistica ei rafinată și, în nume-
le eliberării de orice constrângeri
formale, ca „stăpânul cuvântului
scris”, poartă „lupta sindicală”,
zice, „cu mine însumi,/ pentru
a-mi salva gândul/ de *sclavia me-
taforei*” (s. n.), figură de stil em-
blematică pentru întregul arsenal
al tropilor specifici acestei poezii.

Poet prin excelență cere-
bral, slujit substanțial, intens, de
o inteligență creativă, asociativă,
în continuă stare de veghe activă,
de totală implicare a tuturor vir-
tuților sale, Valentin Mic practică
o exprimare pronunțat reflexivă,
fapt ce conturează vizibil dimen-
siunea gnomică, sapiențială și eti-
că a discursului său liric puternic
personalizat. De aici, frecvența
apreciabilă a unor profunde cu-
getări descoperite în textul unor
poezii și transcrise de un număr
redus de versuri, precum și aceea
a unor aforisme autentice, antolo-
gice, caligrafiate cu finețe și rafi-
nament stilistic, într-un vers sau
două.

Câteva cugetări memorabi-
le, de o remarcabilă originalitate:
„...Fiecare dintre noi își găsisse/ un

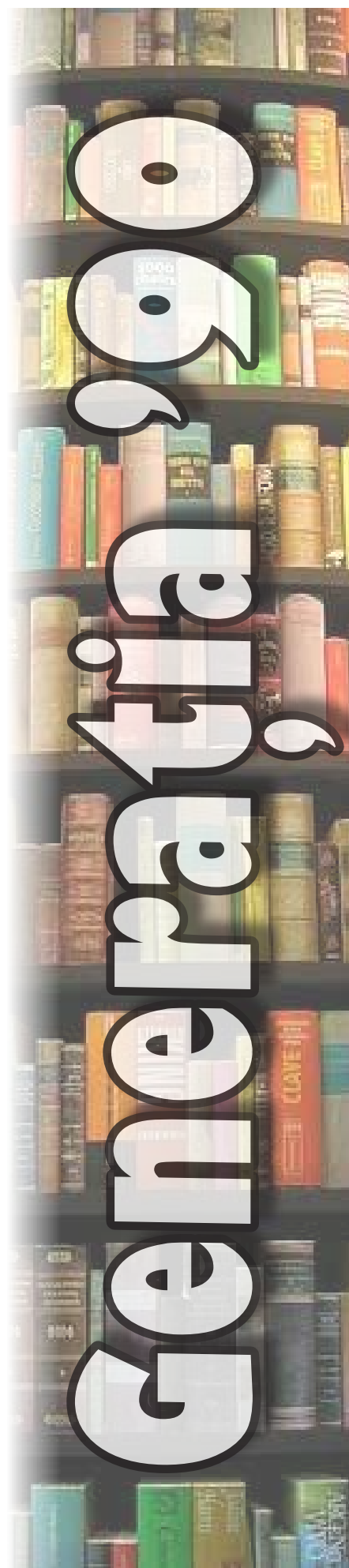
labirint al său,/ să-și odihnească
prezentul și viitorul/ dincolo de
cuvinte./ Doar trecutul încă mai
aparține nopții”. Sau: „Ele (curțile,
n. n.) se formează în spațiul des-
chis/ al cugetului,/ îngrădite de
cuvinte/ și gropi sentimentale”.
Și: „Ziua în care/ minciuna va fi
generalizată,/ iar din perfecțiu-
nea ei/ se vor naște muritorii de
mâine”. Și încă: „Ideologia mea
e conceptuală,/ definită ca nega-
re/ a jafului organizat”. În sfârșit:
„Nu e femeie tot ce zboară”,/ mă
clarificase o molie nocturnă,/ dar
nu-i de prisos s-ascunzi mătura,/
pentru a nu te surprinde/ zorile
zilei următoare,/ adăugase o voce
necunoscută”.

După cum nu pot trece ne-
observate versuri cu valoare de
aforisme îndelung reverberan-
te în forul intim al cititorului, în
conștiința și sensibilitatea sa, de
felul acestora: „... Plugarul nu era
profesie,/ ci stare de spirit”... „De
pe poziții orizontale,/ promisiu-
nile/ nu sunt decât niște puncte
de vedere”... „... E mai ușor să-mi
văd pleoapele/ în apele altora”.
„... Viața/ e un fel de piață,/ unde
totul se poate cumpăra/ și totul
se poate vinde”. „Prețul fericirii/
numai cu inima curată/ îl vei pu-
tea plăti”. „Pământul înghite to-
tul.../ El e dator să facă sacrificii!”
„Bătrânilor le place/ jocul de-a
viața”.

În manieră postmodernis-
tă, se recurge și la inserții inter-
textuale: „Cine a spus că eterni-
tatea/ se poate cumpăra cu banii
săracilor?/, a întrebat Napoleon
popoarele asuprite”.

Mi-am focalizat demersul
analitic asupra unor versuri a că-
ror stilistică nu este specifică es-
teticii poeziei postmoderniste, cu
intenția de a veni cu un argument
în plus în favoarea aserțiunii deja
avansate, că discursul poetic al
lui Valentin Mic este unul atipic,
original și rafinat, ceea ce, con-
cluzionând, se constituie într-un
însemn cert al talentului său de
excepție. (*Va urma*)

februarie, 2022

ESEU

ILONA DUȚĂ

DE LA MEMFIS LA MEKA

SAU

DE LA CETATEA SELENARĂ EMINESCIANĂ
LA CETATEA SOLARĂ MACEDONSKIANĂ

Aparent ireconciliabili, atât în planul doctrinelor estetice cât și în plan biografic, Eminescu și Macedonski ating totuși zone de convergență la nivelul imaginarului, îndeosebi al aceluia luminiscent, transgresiv, al strălucirii și emanației pure care dobândesc inflexiuni metapoetice ca iluminări creatoare. Desfășurate în lăuntru unor universuri opuse (romantism – modernism), descătușările de energie solară sau selenară implică jocuri imagine subtile și transformări ale granițelor estetice, Eminescu preluând într-un uriaș efort sintetic solaritatea idealistă a romantismului și conducând-o, prin clarobscurul căii selenare, nocturne, către obscuritatea irațională a modernismului, Macedonski lansând, printr-o inzbucnire aurorală, electrică, o creativitate iluminată în sens pe deplin modernist (proiecție fantasmatică survenită ca urmare a încordării paroxistice a simțurilor, respectiv a unei sistematice dereglări senzoriale).

Dacă Eminescu, recunoscut drept ultimul mare romantic european, încarnează apogeul acestei estetici pe care o recapitulează în întreaga ei complexitate (cu cele două dimensiuni, înaltă, vizionară și minoră, îmblânzită – potrivit tipologiei lui Virgil Nemoianu), tot în interiorul poeticii sale se află și germenii depășirii crepusculului romantic prin subterana modernismului. În lucrarea dedicată recuperării tocmai a acestei subterane transmoderniste a gândirii poetice eminesciene (*Eminescu. Paradisul infernal și transcosmologia*, Iași, Editura Junimea, 2018), criticul literar Pompiliu Crăciunescu remarcă transcen-

derea idealismului romantic spre „zorii complexe metafizici a secolului XX”: „Așadar, pentru poet viața este devenire contradictorie, energie antagonistă irezolvabilă prin sinteză. Reflectând astfel – numai „moartea este echilibrarea existenței” –, Eminescu se plasează în afara hegelianismului, adică în zorii complexe metafizici a secolului al XX-lea [...]” (p. 95). O întreagă figurație de anticipare a modernismului poate fi surprinsă în opera marelui romantic, precum „ecourile unui eu devenit fantasmă” (*ibidem*: p.52), „densitatea materiei” (*ibidem*: p. 56) reprezentată de imaginea marmurei și a piramidei, „fascinația Absenței” (*ibidem*, p. 60) , „fantasma Nimicului” (*ibidem*: p. 42), toate acestea reflectând destrămarea gândirii idealiste în obscuritate modernistă și spectralitate. Poemul *Egiptul* reface, într-o formulă meditativă specific eminesciană, traseul apusului imaginarului și gândirii idealiste romantice care, trecute prin descompunerea neagră a morții și re-gestate în interiorul acesteia („piramida”, „racla”, „sicriul” fiind, totodată, spații intrauterine, matriceale), se convertesc în regimul spectralității: transformarea acelor „gândiri arhitectonice de-o grozavă măreție” reprezentate de Memfis în ruină, apoi, printr-o fertilizare selenară, într-un „argintos gând al pustiei”, așadar, într-o întruchipare de tip fantasmatic, traduce o complexă alchimie estetică și anume: metamorfoza transmodernistă a romantismului. În raport cu *cetatea selenară eminesciană* (căci solaritatea explozivă a Nilului este treptat convertită în regim selenar), *cetatea solară macedonskiană*, reprezentată

de Meka, anunță impunerea cu forța revelației a unui nou cod estetic, nu atât printr-o negație a romantismului, cât printr-o operație de transmutare (vizionarismul *Noapții de decembrie* constituindu-se ca o proiecție modernistă pe sedimentarea celui romantic). În felul acesta, inițierea modernistă a lui Macedonski se situează în continuitatea gesticii estetice recapitulative a lui Eminescu, aceea a extracției „cristalului cel mai de preț” din romantism și al transgresării acestuia: „Macedonski se comportă față de romantism precum prizonierul care realizează abia într-un târziu că suferă rigorile unei detenții. [...] Asta face Macedonski: se opune decisiv unei inerții puternice care îi zguduie opera, fără a

Eminescu și *Noaptea de decembrie* a lui Macedonski pot fi citite ca documente metapoetice care surprind dinamica trecerii dinspre romantism spre modernism: joc al iluminărilor creatoare, emanația luminiscentă a deșertului eminescian, urmată de marea regresie nocturnă în centrul thanatic al piramidei și, dincolo de acesta, într-o spectralitate post-mortem, traduce o mișcare de traversare a vizionarismului romantic cu polaritatea diurn-nocturn specifică, interiorizarea și adâncirea într-o descompunere neagră (o *putrefactio* în sens alchimic), în spectralitate halucinatorie (poporul scufundat sub nisipurile pustiei care își continuă existența ca spectre); printr-un similar joc de iluminări creatoare (aceeași recuzită

o asimila însă. Efectele unei atari opoziții extraordinare se extind la scara întregii poezii românești. După ce Eminescu a extras din lava romantismului cristalul cel mai de preț, Macedonski realizează acea operație absolut necesară de lichidare a cenușii și zgurii în care au început să scurme căutători întârziați și ridicoli.” (Daniel Dimitriu, *Grădinile suspendate. Poezia lui Alexandru Macedonski*, Iași, Editura Polirom, 1999, p. 201).

Construite ca ample scenarii jucate în spațiul „deșertului” cu emanațiile sale luminiscente (imaginele baroc al suprapunerii de culori, lumini, străluciri ale pietrelor prețioase etc.), poemele *Egiptul* lui

tehnică a strălucirii plină de fast), incandescentul deșert macedonskian continuă, de fapt, mișcarea descinderii eminesciene până la limita extremă a romantismului (în străfundurile acestuia: „Marea-n fund clopote are care sună-n orice noapte; / Nilu-n fund grădine are, pomi cu mere de-aur coapte;”), re-direcționând-o ascensional într-o mișcare proiectivă de cucerire a codului poetic modernist (halucinația neagră eminesciană rezultată din introiectarea până la dizolvare a romantismului devine halucinație albă la Macedonski, asalt fantasmatic asupra Mekăi); luminiscenta cu proiecții halucinante (spectru, fantasmă, himeră) constituie culoarul imaginar co-

mun celor doi poeți (opuși estetic și biografic) care îi conduce spre același vad decadentist-modernist, abia întrezărit de Eminescu la capătul interiorizării complete a romantismului (ardere din a cărei cenușă nocturnă prinde contur noul avatar al modernității poetice), lansat auroral, triumfal, programatic de Macedonski.

Ca și deșertul macedonskian, deșertul eminescian se coace metapoetic, se împlinește sub semnul solarității incandescente și al strălucirii absolute („Nilul mișcă valuri blonde pe câmpii cuprinși de maur/ Peste el cerul d-Egiptet desfăcut în foc și aur;”), al iluminării creatoare, în fond, însă scenariul autoreflexivității poetice care dublează povestea „emirului” sau a „regelui” se desfășoară urmând trasee opuse și, totodată, complementare; căci, în timp ce catabaza eminesciană duce vizionarismul romantic spre propriul fond crepuscular-thanatic, transgresând regimul nocturn în halucinația neagră a descompunerii spectrale, impulsul anabazic macedonskian traversează regimul diurn al lucidității creatoare a promotorului modernismului poetic în numele „nălucii sublime” – „cetatea din vise” și idealuri metapoetice, programatice, care este o construcție fantasmatică pură, „cetatea de vise”. Astfel, dacă „regele” eminescian (interiorizând până la starea alchimică de *rubedo* zenitul „desfăcut în foc și aur” al romantismului: „Este regele: în haină de-aur roș și pietre scumpe/ El intră să vad-acolo tot trecutul”) coboară în piramidă, așadar în monumentul thanatic al romantismului (dar și spre centrul psihic al poetului, eul proiectat ca dublu mortificat – potrivit analizei lui M. Cărtărescu despre *Visul chimeric. Subteranele poeziei eminesciene*, București, Editura Litera, 1992) pentru a trece spre lumea de dincolo, a „clopotelor” din străfundul mării și a „merelor de-aur coapte” din străfundul Nilului, respectiv a banchetului fantasmatic de sub nisipuri ca o celebrare a unei posibile noi căi poetice (decadentist-moderniste), „emirul” macedonskian este însuși eroul solar pornit în aventura modernității, continuând munca arheologică a „regelui” eminescian.

Sub vălul visării istorice (regele, geniul istoric fiind o figură majoră a romantismului), scenariul (meta)poetic eminescian duce imaginarul romantic dinspre limita de sus a exploziei solare (zenitul său) spre limita de jos (monumentalizarea thanatos-ului) pentru a transgresa totul într-o abisalitate spectrală ca nou fruct de aur gestat în uterul noc-

turn al romantismului (în măsura în care decadentismul și modernismul poetic se cristalizează aprofundând destrămarea imaginarului romantic nocturn în obscuritate irațională și re-metabolizând particule explodate ale imaginarului diurn într-o poetică fantasmatică a senzorialului, totul prin catalizările esteticilor realistă și naturalistă). Topografia eminesciană a deșertului Egiptului ca loc al ardorii complete a romantismului decolează, așadar, de pe un prag de splendoare sinestezică (apogeul feței solare a romantismului „desfăcut în foc și aur” el însuși, copt și răscopt, debordant, descompus sinestezic) pentru a traversa deșertul nocturn, moartea, ruinele („Memfis, Teba, țara-ntreagă coperită-i de ruine,/ Prin deșert străbat sălbatec marii familii beduine/ Sorind viața lor de basme peste câmpii nisipii.”) și pentru a răzbate spre grădinile abisului încărcate de rod nou, „pomi cu mere de-aur coapte”. Scenariu similar decolării macedonskiene din „roza idilă” a Bagdadului pentru a traversa deșertul de flăcări, purificator (arderea creatoare la capătul căreia survine fantasma „cetății de vise”), drumul poetului romantic dobândește conotațiile ritualic-inițiatice ale unei catabaze estetice în raport cu care anabaza estetică a șefului de școală literară modernistă este un travaliu complementar, în pofida tuturor dispuțelor și opozițiilor.

Esențializat, concentrat și sublimat în „oglin-da-i galben-clară”, imaginarul și discursul solarității romantice alunecă, pe fâgașul autoreflexivității metapoetice, spre imaginarul thanatic în care este este scufundat/ „înecat”, însă doar pentru a trece către lumea de dincolo de romantism a spectralității abisale revelate la finalul poemului, în grădinile subacvatice aurite („Înecat de vecinici visuri, răsărit din sfinte-izvoară,/ Nilul mișcă-a lui legendă și oglinda-i galben clară/ Către marea liniștită ce îneacă al lui dor”). Întreaga gândire idealistă romantică („gândiri arhitectonici de-o grozavă măreție”), răsărită ea însăși „din visările pustiei” „ca un gând al mării sfinte”, ca fantasmă a Idealului întruchipată din neant, este proiectată autoreflexiv „în depărtare” și suspendată pentru a fi pusă față în față cu moartea și monumentul thanatic reprezentat de piramide: „Sunt gândiri arhitectonici de-o grozavă măreție!/ Au zidit munte pe munte în antica lor trufie,/ I-a-mbrăcat cu-argint ca-n soare să lucească într-un lanț// Și să pară răsărită din visările pustiei,/ Din nisipuri argintoase în mișcarea vijeliei,/ Ca un gând al mării sfinte, reflectat de cerul cald/ Și-

aruncat în depărtare... Colo se ridic trufașe/ Și eterne ca și moartea piramidele-uriaeșe,/ Racle ce încap în ele epopeea unui scald.” Reprezentări ale Idealului romantic, respectiv ale întregii construcții idealiste „zidite” în cadrul unor solide sisteme filosofice, „gândirile” și „gândul” sunt la Eminescu expresia poetică a platformei estetice a romantismului, după cum cetatea fantasmatică macedonskiană este întruchiparea evanescențelor moderniste: puse față în față, cetățile celor doi poeți-vizionari ai literaturii române, Memfis și Meka, devin un fel de măști simbolice (imagini menite să concretizeze abstractul) evocând un romantism crepuscular, în „ruină”, pe de o parte, respectiv un modernism auroral, o profeție „inspirată” emirului lui Macedonski, pe de altă parte („Și flacăra spune: „Aduc inspirarea.../ Ascultă, și cântă, și tânăr refii... –/ În slava-nvierii îneacă oftarea.../ Avut și puternic emir, voi să fii. –”); construită „mur pe mur, stâncă pe stâncă, o cetate de ginați”, Memfis pare, în exercițiul contemplației nocturne, o lume „coperită de ruine”, un „gigantic mormânt” sau un „gigantic sicriu”, însă din abisul thanatic al acestor ruine reînvie o spectralitate catalizată în regim selenar ca un nou/ alt „gând” estetic, decadentist-modernist („Și-atunci Memfis se înalță, argintos gând al pustiei.../ Închegare măiestrită din suflarea vijeliei...”); „inspirată” de un „Arhanghel de aur” și proiectată ca o „albă nălucă”, Meka este însăși fantasma esteticii moderniste care, prin dereglări senzoriale metodice, operează în regimul halucinației și mirajului („Spre albele ziduri, aleargă – aleargă, / Și albele ziduri, lucesc – strălucesc, –/ Dar Meka începe și dânsa să meargă/ Cu pasuri ce-n fundul de zări o răpesc,/ Și albele ziduri, lucesc, – strălucesc!// Ca gândul aleargă spre alba nălucă,/ Spre poamele de-aur din visu-i ceresc...”); fruct estetic spre care par să conveargă cele două poetici figurate printr-o cetate nocturnă (Memfis) și o cetate diurnă (Meka), „pomii cu mere de-aur coapte” din grădinile subacvatiche eminesciene și „poamele de-aur” din visul ceresc macedonskian sunt o iluminare creatoare produsă la capătul a două călătorii inițiatice diferite, dar coincidente într-un plan de profunzime metapoetică (o conjuncție decadentist-modernistă atinsă prin dezințegrarea crepusculară a romantismului, vizionată de către „regele” eminescian, și întrezărirea sa proiectivă, halucinată de „emirul” macedonskian).

Mare alchimist metapoetic, „regele” (ca și „magul”) pătrunde în piramidă ca sanctuar al morții pentru a viziona trecutul, pentru a-l recapitula („El

intră și vede-acolo tot trecutul”), pentru a medita asupra deșertăciunii și descompunerii marilor idealuri istorice, destinelor popoarelor, dar, implicit, însuși imaginarul și gândirea romantică sunt coborâte „În gigantul mormânt” („Piramidele din creștet aiurind și jalnic sună/ Și sălbatec se plâng regii în gigantul mormânt.”), pentru a fi descompuse în „ruine” și metamorfozate; „oglindea de aur” a magului reflectă și sublimează destinul unui popor glorios, dar, subtextual, săvârșește aceleași operații alchimice asupra destinului auritei estetice romantice profetindu-i crepusculul („În zidirea cea antică, sus, în frunte-n turnul maur,/ Magul priivea pe gânduri în oglinda lui de aur,/ Undea-a cerului mii stele ca-ntr-un centru se adun.”). „Semnul întors” al Egiptului citit de mag în oglinda stelară („Magul, paza răzbu-nării, a cetit semnul întors”) este totodată „semnul întors” al romantismului crepuscular, coborât „în gigantice sicriuri” ca și Memfis și renăscut într-o altă, necunoscută, „poveste” drept „argintos gând al pustiei, sau gândire abisală, lunară (convertirea aurului solar al idealismului romantic în halucinația argintie și iraționalul poeziei moderniste): „Și-atunci Memfis se înalță, argintos gând al pustiei,/ Închegare măiestrită din suflarea vijeliei.../ Beduini ce stau în lună a minune o privesc,/ Povestindu-și basme mândre îmbrăcate-n flori și stele/ De orașul care iese din pustiile de jele.”

Puse față în față, ca într-un dialog estetic, *cetatea selenară* eminesciană și *cetatea solară* macedonskiană dezvăluie mecanisme ale autoreflexivității metapoetice prin care romantismul și modernismul își săvârșesc riturile de trecere în câmpul literaturii române (instalarea tumultoasă a „fantasmei albe” a modernismului pe ruinele romantismului trecut prin filtrul negru al descompunerii în spectralitate); radiografii simbolice ale pragului dintre cele două mișcări artistice, poemele acestea devenite imagini ale „deșertului” literar populat de cetăți himerice pun în scenă, de fapt, coborârea în crepuscul și noapte (disoluție, moarte) a romantismului pentru a face loc ascensiunii entuziaste a modernismului. În felul acesta, ireconciliabilii Eminescu și Macedonski intră în complementaritate (*coincidentia oppositorum*) în cadrul unui complex al tranziției dinspre o estetică sintetizată în mare forță de către ultimul mare romantic european spre o alta, anunțată cu elanuri profetice (intens fantasmă, halucinată sub sceptrul mentoratului macedonskian).

MARIA TRONEA

SIMBOLISMUL ZBORULUI ȘI AL LUMINII LA MACEDONSKI ȘI BRÂNCUȘI

Macedonski și Brâncuși, spirite afine

O paralelă între poetul vizionar, „erou al iluziei” ca și personajul lui Cervantes (așa cum este văzut de Lovinescu), și „inventatorul sculpturii moderne” (Cf. Marielle Tabart, *L inventeur de la sculpture moderne*, Paris, Gallimard, Centre Pompidou, 1995), autor al unor aforisme inspirate de viața și opera sa, pare hazardată la prima vedere. Și totuși ... Îi leagă, mai întâi, sorgința comună, Oltenia, leagăn al copilăriei și al adolescenței, spațiu aureolat de energism, trăsătură ce se regăsește în spiritualitatea lor ardentă și în creația marcată de „avântul” spre „excelsior”. Spirite novatoare, Macedonski și Brâncuși își deschid aripile spre largi orizonturi, îmbrățișând ideile noilor curente literare și artistice ale vremii și integrându-se în centrele de efervescentă culturală ale Europei, Parisul fiind orașul-far. Opera lor este rodul imaginației dinamice, marcată de izomorfismul zborului și al luminii.

Poetul, suflet înaripat

Urmărit de ideea destinului fatal, eul liric macedonskian are nostalgia eterului, sălașul poezilor, suflete pure, angelice: „Iar dacă au un corp de tină,/ Cu sufletele în lumină/ Plutesc mai sus de astre!// (...)// „Poet”, în valea cea de plânger/ Lor li se zice, însă, „înger”/ E-n ceruri al lor nume!” (I, p. 94).¹ Zborul oniric al poetului-pasăre figurează „transcendența aripilor” (Cf. Gaston Bachelard, *Aerul și visele*, Traducere de Irina Mavrodin, București, Editura Univers, 1997, p. 71). Frecvența metonimiei „aripă” în lirica macedonskiană trimite spre o ve-

ritabilă „poetică a aripilor”, ilustrând natura divină a „harfei”, ca în *Noaptea de septembrie*: „Poetul e o harpă: Nu cugetă, ci cântă/ Chiar el nu să-nțelege, dar este ascultat!// Prin lumile luminei să-ntr-aripă să zboare/ Și-n urma sa deșiră frumoși mărgăritari,/ Pământu-n depărtare îl lasă sub picioare/ Și-mbrățișează totul cu aripile-i mari!” (I, p. 109). Din această perspectivă, izomorfismul între ascensiune și aripă simbolizează elevația spirituală, vizând imortalitatea. Chemarea divină a Muzei este evocată și în *Noaptea de iunie*, în antiteză cu soarta crudă a poetului neînțele: „Sublim poet, ca mine tu n-ai trăit în lume,/ Să simți indiferența cum vine să sugrume/ Din inimele noastre, cerescul simțământ,/ Ce sparge închisoarea-i de humă, ca să zboare/ Spre tot ce este rază, schintei, parfum, splendoare,/ Spre tot ce te ridică în cer de pe pământ!” (I, p. 126). Simbolismul zborului eliberator este prezent și în *La suflet*: „O! Suflet, sparge-odată îngusta-ți închisoare/ Și scutură-te-odată de lutul pământesc!/ Ce-ți pasă dacă-n valea de vecinică plânsoare/ Mai sunt și mai trăiesc?” (I, p. 171). Dorința de purificare este clamată și în *La harpă*: „Planăm mai sus în lume, căci noi, umblând prin tină,/ Cu sufletele suntem în raze și lumină/ Și ne începem viața atunci când murim!” (I, p. 180). Esența purificării ca și a ascensiunii este *ākāsha*, „eterul, substrat simbolic al tuturor esențelor, *çūnya* Vedelor și a tantrismului, *hü-kung*-ul taoismului” (Gilbert Durand, *Structurile antropologice ale imaginarului*, traducere de Marcel Aderca, București, Editura Univers, 1977, p. 220). Eterul este și ținta zborului macedonskian: „Răsună a mea harpă să zbor în alte sfere,/ Să las departe-n urmă plăcerile-efemere,/ Să mă ridic deasupra acelor nori de-altaz,/ Să merg până-n eterul cu lacrimi din stele,/ Și să-ntălnesc în cale-mi cometele rebele,/

¹Citatele din Alexandru Macedonski au ca sursă volumul *OPE-RE, I, Versuri, Proză în limba română*. Ediție de Mircea Colosenco, Introducere de Eugen Simion, București, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, Univers Enciclopedic, 2004).

Iar raze purpuroase să-mi puie pe obraz!” (I, p. 182).

„Eliberarea de greutatea pământescă” este figurată și de „pasăre”, simbol al „zborului plutitor”. Bachelard circumscrie imaginea păsării izomorfismului ce reunește aripa, înălțarea, săgeata, puritatea, lumina, raza. În viziunea sa, pasărea uraniană prin excelență este „ciocârlia”: „Chiar când se află doar la câțiva metri de sol, ciocârlia *sclipește* în lumina soarelui: imaginea ei vibrează precum trilurile sale; o vezi cum se pierde în lumină” (Bachelard, *op. cit.*, p. 88). La Macedonski, ca și la Dante (în *Divina Commedia*), lumea zburătoarelor este bine reprezentată. Poetul român se identifică în versurile sale cu pasărea luminii: „Sufletul meu, însă, e o ciocârlie,/ Care zboară pe-aripi legănate lin/ Și lăsând în urmă-i note de-armonie/ Să rădică-n cerul de lumină plin!” (*Contrast*, I, p. 215). Cântecele ciocârliei se face auzit și în *Dor zadarnic*: „Din roze ceruri ciocârlia/ Zvonește cântece semețe” (I, p. 468).

Macedonski, fiu al Soarelui

În *Opera lui Alexandru Macedonski*, Adrian Marino îl definește pe poetul avântat spre *Excelsior* drept „un poet de tip solar, predispus să purifice întreaga existență într-o baie de lumină orbitoare, festivă, plină de splendori paradisiace”. Cuvintele criticului trimit spre poetica luminii din *Divina Commedia*, spre „inima-nsorită” a lui Dante, în care Macedonski vede un spirit afn. În viziunea Marelui florentin, astrul tutelar este „Al firii domn și serv, măritul soare,/ ce lumii-mparte har din cer și știe cu-a sa lumină timpul să-l măsoare” (Dante, *Divina Comedie*, În românește de Eta Boeriu, București, Editura Minerva, 1982, *Paradisul*, p. 91). Helios, zeul solar din mitologia greacă se confundă treptat cu Apollon, fiind înlocuit cultural de acesta sub numele Phoibos Apollon. Crezul lui Dante („Apollo mi-e cârmaci/ și Muzele mi-s stele pe-nserate”, *op. cit.* p. 17) este și al lui Macedonski. Invocarea muzelor, zeițele inspiratoare ale cântecului, asociate cu Apollo (indicat cu epitetul *Musagetas*), apare și la acesta, în poemul *La muze*, de exemplu: „De când muzelor iubite/ Cântul vostru a-ncetat,/ Zilele-mi se-nșir cernite,/ Sufletu-mi s-a întristat! (...)/ O! Cântați,/ Cântați,/ Cântați” (Macedonski, *op. cit.* I, p. 809).

Dacă mai toți poeții menționează „carul zburător al Soarelui, tras de patru cai” (Anna Ferrari, *Dicționar de mitologie greacă*, traducere Dragoș Cojocar et al., Iași, Polirom, 2003, p. 173), Macedonski se imaginează el însuși conducând un car divin, purtat de aripile poeziei: „Nou înger, de-ai vrea aripi să-mi dai, – eu aș străbate/ Cu tine împreună mai sus d-Eternitate,/ Aș inhăma la caru-mi

planetele pe rând” (I, p. 182).

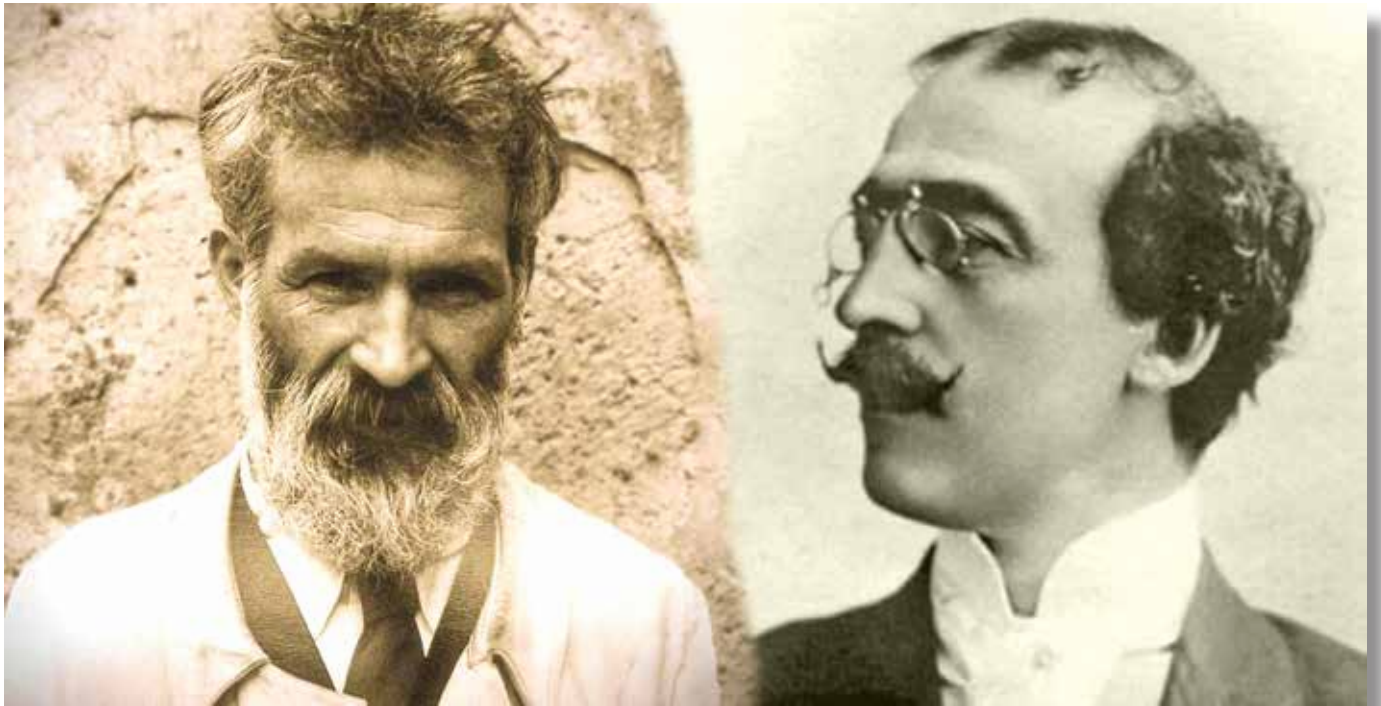
Imaginarul poetic macedonskian este dominat, fără îndoială, de simbolismul Soarelui. Elanul spre periheliu, punctul cel mai apropiat de Soare de pe orbita unei planete, este placa turnantă a creației macedonskiene, *fenomenul original*. Poemul emblematic *Perihelie* o ilustrează: „(...) Clar azur și soare de-aur este inima mea toată.// Oh! lăsați-l pe-oricare suflet în a lui perihelie,/ Fericiți-l când pământul pentru dânsul a murit./ Prosternați-vă când aripi, mai presus de vijelie/ Îl răpesc în adâncimea unui vis nețârmurit./ Oh! Lăsați pe-oricare suflet în a lui perihelie.” (*Ibidem*, p. 481). Impactul acestui crez asupra poeziei simboliste românești este evidențiat de Lidia Bote: „Sub influența *Periheliei* lui Macedonski, simbolismul românesc va cultiva nu numai evaziunea în imanent, ci și în transcendent, în absolut, luând sub acest aspect o direcție idealistă. *Excelsior*, deviza ascensiunii spirituale continue, evadarea consolatorie și în același timp metodă de existență, devine temă curentă.” (Lidia Bote, *Simbolismul românesc*, București, Editura pentru Literatură, 1966, p. 353).

Toposul solar reprezentativ este „blonda Lewki”, „zvelta insulă” „de sifed și de-aur”, de unde eul liric imploră ajutorul zeului tutelar: „Strălucitule Apollo, scut în contra răutăței,/ Ajutor îmi adu grabnic, răzbunându-mă de trai,/ Și din pacea mea răpită, și din stinșii ani de mai,/ Cel puțin fă o licoare pentru cupa zeității.” (Macedonski, *op. cit.*, p. 471). Spațiul solar se regăsește în romanul poetic *Thalassa*, având ca decor aceeași Lewki, Ostrovul-Șerpilor. Protagonistul este un fiu al Soarelui: „Soarele, el singur, fusese cel care-l crescuse, care îi fusese sănătatea și viața” (*Ibidem*, p. 1301). Insula, simbol al exilului, dar și al intimității, este marcată de câmpul stilistic al „arderii”: „Încă din întâiele zile de locuire a lui în insulă, Thalassa se simțise robit de acea parte de țârm. Fiu al soarelui, el se afla, în aurul fluidic al verei tropicale, în propriul său element. La nămiezi, ierburile și stânca vâlvorau, iar jarul, ce ruginea zilnic ierburile, îl copleșea” (*Ibidem*, p. 1303). Explozia de lumină este asociată cu metafora „aurului”, titlul capitolului din care cităm fiind *Zile de aur*. Acesta trimite spre „perfectiunea, caracterul primordial al Vârstei de aur” (Cf. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, București, Editura Artemis, 1995, vol. I, p. 156), o fațetă a simbolismului plurivalent al „aurului”, circumscriș și el poeziei solare macedonskiene. Izomorfismul soare-lumină-ardere este prezent și în *Rondelul de aur*, transfigurare estetică a pământului cotropit „de-al soarelui jar”: „Căldură de aur topit,/ Și pulbere de-aur pe grâne,/

Ciobani și oi de-aur la stâne/ Și aur pe flori risipit.” (Macedonski, *op. cit.*, p. 487).

Imaginea „eroului solar”, prezentă și la Macedonski, este asociată cu „săgeata”, „această armă prin excelență transcendentă” (Cf. Gilbert Durand, *op. cit.*, p. 197). Epitetul „de aur” conotează noblețea spiritului luptător, ce tinde spre înalt, ca în *Rondelul ajungerii la cer*: „Spărgând fluidicul său smalt,/ Ca o săgeată de-aur treci./ În cer s-ajunge dintr-un salt,/ Sau nu s-ajunge-n veci de veci” (Macedonski, *op. cit.*, p. 504).

re!”² (p. 359). Artistul precizează : „Nu lucrez păsări, ci zboruri” (p. 359). Această precizare trimite spre simbolismul ascensional al sculpturii sale, spre dorința de transcendență a spiritului uman, spre zborul divin al lui Dante, dar și spre setea de înalt a eului liric macedonskian. Brâncuși mărturisește că reveria zborului are rădăcini în copilărie, vârstă plasată sub semnul fericirii, ca și în cazul lui Macedonski: „Copil fiind, am visat întotdeauna că zbor în copaci și în cer. Am rămas la nostalgia acestui vis și de patruzeci și cinci de ani fac păsări” (p. 357). Trimiterea

La Macedonski apare și simbolismul sexual al astrului, atât în poema *Thalassa*, cât și în versurile *Epodei de aur*: „Un monstru ia cerul în coarne:// E soarele taur de aur”. (*Ibidem*, p. 1033). Simbolismului solar i se circumscrie și sclipirea pietrelor prețioase, reflex estetizant al influenței simboliste și parnasiene. Cea mai desăvârșită imagine a aurului văzut ca însemn al „regalității spirituale” apare în *Noaptea de decembrie*: „Și el e emirul, și are-n tezaur, /Movile înalte de-argint și de aur,/ Și jaruri de pietre cu flăcări de sori.” (*Ibidem*, p. 446).

Zborul, ce fericire!

Este una dintre cugetările brâncușiene, din bogata arhivă rămasă de la fondatorul sculpturii moderne, arhivă intrată în circuitul public și păstrată la Muzeul Național de Artă Modernă de la Centrul Pompidou. Ea trimite spre tema fundamentală a creației brâncușiene, zborul: „N-am căutat toată viața decât esența zborului. Zborul, ce fericire!

la copilărie ilustrează izomorfismul zborului și al purității, evidențiat de Bachelard în a sa „poetică a aripilor”: „Zborul oniric este adeseori – împotriva tuturor lecțiilor din psihanaliza clasică – o voluptate a purității.” (Bachelard, *op. cit.*, pp. 71–72). Brâncuși își prezintă, de altfel, opera ca oglindă a purității universale: „Orice s-ar zice, orice s-ar face, opera lui Brâncuși rămâne pentru timpurile viitoare singurul pivot solid. Opera lui Brâncuși nu este o expresie locală, ea este esența celei mai înalte expresii a purității universale și va rămâne de-a lungul secolelor viitoare singurul obstacol peste care nu se va putea trece.” (Sorana Georgescu-Gorjan, *op. cit.*, p. 193).

Transcendența zborului la Brâncuși este ilustrată și de seria *Coloanelor*. Brâncuși notează în acest sens: „Proiect de coloane care, mărite, vor sprijini bolta cerului” (*Ibidem*, p. 107). Evidențiază, în același timp, simbolismul lor circumscriș spirituali-

²Cugetările brâncușiene citate au ca sursă volumul trilingv realizat de Sorana Georgescu-Gorjan, *Așa grăit-a Brâncuși/ Ainsă parăit Brancusi/ Thus spoke Brancusi*, Craiova, Editura „Scri-sul Românesc, 2012.

tății, „coloana fără sfârșit” fiind învederată ca emblemă a depășirii limitelor condiției umane: „Coloana fără sfârșit e aidoma unui cântec etern care ne poartă în infinit, dincolo de orice durere și bucurie artificială.” (*Ibidem*, p.122). Sculptorul menționează singularitatea acesteia: „Coloanele mele [...]; am făcut mai multe, dar doar una a reușit să urce spre cer.” (*Ibidem*, p. 123). Referitor la acest „arbore celest” al lui Brâncuși, Mircea Eliade notează: „Este semnificativ că Brâncuși a regăsit, în *Coloana fără sfârșit*, un motiv folcloric românesc, «Coloana Cerului» (*columna cerului*), care prelungește o temă mitologică atestată deja în preistorie și care este, de altfel, destul de răspândită în lume. «Coloana cerului» susține bolta cerului; altfel spus, este o «axis mundi».” (Mircea Eliade, *Brancusi et les mythologies*, in *Témoignages sur Brancusi*, Paris, ARTED Éditions d'Art, 1982, p. 103, n.t.).

Învățătura lui Brâncuși constă în îndemnul spre înălțarea spirituală: „Deșteaptă-te om/ pe drumul bun pornește/ învinge trândăvia și lenea ce te oprește./ Tu ca vulturul te-avântă spre sferele senine./ Darul lumii cântă. Uită-te pe tine!” (Sorana Georgescu-Gorjan, *op.cit.*, p. 194). În viziunea sa, artistul trebuie să fie un model în acest sens: „Trebuie să ne eliberăm noi înșine pentru ca ceilalți să se poată elibera prin noi.” (*Ibidem*, p. 195).

Avântul spre lumină

Solaritatea creației macedonskiene se regăsește și în sculptura lui Brâncuși. Ea apare, de exemplu, în *Cocoșul*. Brâncuși mărturisește: „*Cocoșul* sunt eu.” (*Ibidem*, p. 120). Subliniază, de asemenea, încărcătura simbolică a sculpturilor sale: „*Cocoșul* nu e o pasăre în zbor, ci mai cu seamă expresia dorinței de a zbura.” (*Ibidem*, p. 121). Simbol solar, cocoșul anunță prin cântecul său venirea zorilor, a luminii pure: „Simbol al luminii care se naște, cocoșul este și un atribut particular al lui Apollo, eroul zilei care se ivește” (Jean Chevalier et al., *op. cit.*, vol I, p. 346).

Ciclul păsărilor brâncușiene, imagine a cosmicizării destinului uman, metaforă a aspirației spre transcendență, începe cu *Măiastra*, pasărea legendară a basmelor românești. Întruchipare a dorului românesc, după cum spune Brâncuși („Pasărea măiastră este întruchiparea în duh călător a celui mai adânc dor.”), ea se va înălța spre universalitate. Numele ei trimite spre perfecțiune, spre „meșteșugul” cântului. Îl întâlnim cu acest înțeles și la Macedonski, în *Rondelul privighetoarei între roze*: „A nopții sublimă măiastră,/ E-ascunsă-ntre roze, și cântă.” (Macedonski, *op. cit.*, p. 513). Despre aspirația spre ideal vorbește și artistul: „Pasărea mă-

iastră! Lucrez la ea din 1908 și încă n-am terminat-o.” (Sorana Georgescu-Gorjan, *op. cit.*, p. 132). „Măiastra” se naște din chin, fiind încununarea sacrificiului: „Se zbate aprig, ca tot ce am făcut, să se înalțe spre cer.” (*Ibidem*, p. 132). Sentimentul artistului în fața capodoperei ivite din mâinile sale nu este orgoliul, ci umilitatea, apanajul spiritelor nobile: „Am vrut ca *Măiastra* să-și ridice capul, fără să exprim prin această mișcare un sentiment de mândrie, de orgoliu sau o sfidare. A fost problema cea mai grea și mi-a trebuit multă vreme și trudă până ce să redau prin ea avântul zborului.” (*Ibidem*, p. 133). *Măiastra* din bronz șlefuit (1915), din colecția Peggy Guggenheim de la Veneția, oferă imaginea desăvârșită a zborului, dar și magia luminii. *Pasărea de aur* (1919) marchează vârful creației artistice brâncușiene. Epitetul metaforic trimite, ca și la Macedonski, spre focul solar, divin. Seria *Pasărea în spațiu* (inaugurată în 1919 și încheiată în 1940) cuprinde douăzeci și două de variante care redau același elan ascensional, forma aerodinamică anunțând cuceririle tehnologice moderne. Doar lumina variază de la o sculptură la alta, în funcție de material.

Aspirația spre înalt este ilustrată la Brâncuși chiar de ființe condamnate de condiția lor primordială să nu cunoască zborul: *Țestoasa zburătoare*, *Foca* (*Miracolul*). Despre țestoasă, Brâncuși notează următoarele: „Ființa cea mai umilă și modestă este capabilă să se îndrepte spre Dumnezeu. [...] Vedeți, poziția țestoasei nu e comodă. Stând lipită de pământ, este atât de aproape de diavol și totuși când își scoate capul din carapace riscă să fie călcată de Dumnezeu.” (*Ibidem*, p. 152).

*

Demersul nostru comparativ, fondat pe izomorfismul zborului și al luminii, relevă trăsături comune imaginarului poetic macedonskian și creației brâncușiene. Ambele poartă pecetea spiritualității românești, oglindind în același timp, prin convergențe, spiritualitatea universală. Starea de spirit de avangardă le este proprie atât poetului ce exaltă modernitatea, cât și fondatorului sculpturii moderne, ambii fiind racordați la „spiritul epocii”. Macedonski publică, în 1886, poeme în *La Wallonie* (Liège), revistă de promovare a simbolismului european. Brâncuși, la rândul său, se alătură avangardelor artistice pariziene, participând și la expozițiile bucureștene ale tinerilor artiști. Îi apropie însă, mai presus de toate, „impulsul energetic” vizând eliberarea de teluric, zborul spre înalt, spre lumina divină a idealului.

CĂTĂLIN GHIȚĂ

BUSHIDŌ. CONSIDERAȚII SUMARE

Dō (< chin. *dao/tao*, cale) se referă, practic, la orice disciplină cu caracter spiritual, care implică un antrenament constant și riguros, sub supravegherea unui profesor sau a unui maestru autorizat, în vederea atingerii perfecțiunii într-o artă contemplativă ori într-o metodă de luptă. Substantivul abstract *bodhi*, care, în limbile sanscrită și pâli, exprimă iluminarea, omniprezent în textele canonice din religia budistă, este foarte apropiat de sensul de bază al termenului. Trebuie subliniat că orice *dō* se practică avîndu-se în vedere, permanent, un continuum trup-minte: concepția europeană, formulată în descendența lui Descartes, care afirmă existența unei opoziții ireconciliabile între cele două elemente nu se regăsește în abordările spirituale nipone.

Ca rădăcină substantivală, termenul intră, în mod obligatoriu, într-o serie vastă și eteroclită de compuși, desemnând, în Japonia, atât disciplinele estetice de bază, cât și principalele arte marțiale. Printre primele, se pot enumera: *sadō* (*chadō* sau, mai comun, *chanoyu*, adică ceremonia ceaiului, despre care am avut ocazia să scriu mai detaliat în volumul din 2008, *Darurile zeiței Amaterasu*), *kadō* (sau *ikebana*, adică aranjamentul estetic al florilor), *kodō* (sau calea tămâii, dedicată cultivării simțului olfactiv), *shodō* (sau arta caligrafiei). Printre ultimele, se pot menționa: *jūdō* (sau calea delicată), *karate-dō* (sau calea mâinilor goale), *kendō* (sau calea sabiei), *kyūdō* (sau calea arcului). *Bushidō* sau codul moral al samuraiului, este, la origine, tot o *dō*, precum se întîmplă și cu *shintō*, religia tradițională a niponilor, subîntinzând venerarea unor divinități uneori antropomorfe, altele animiste sau asimilabile unor forțe naturale.

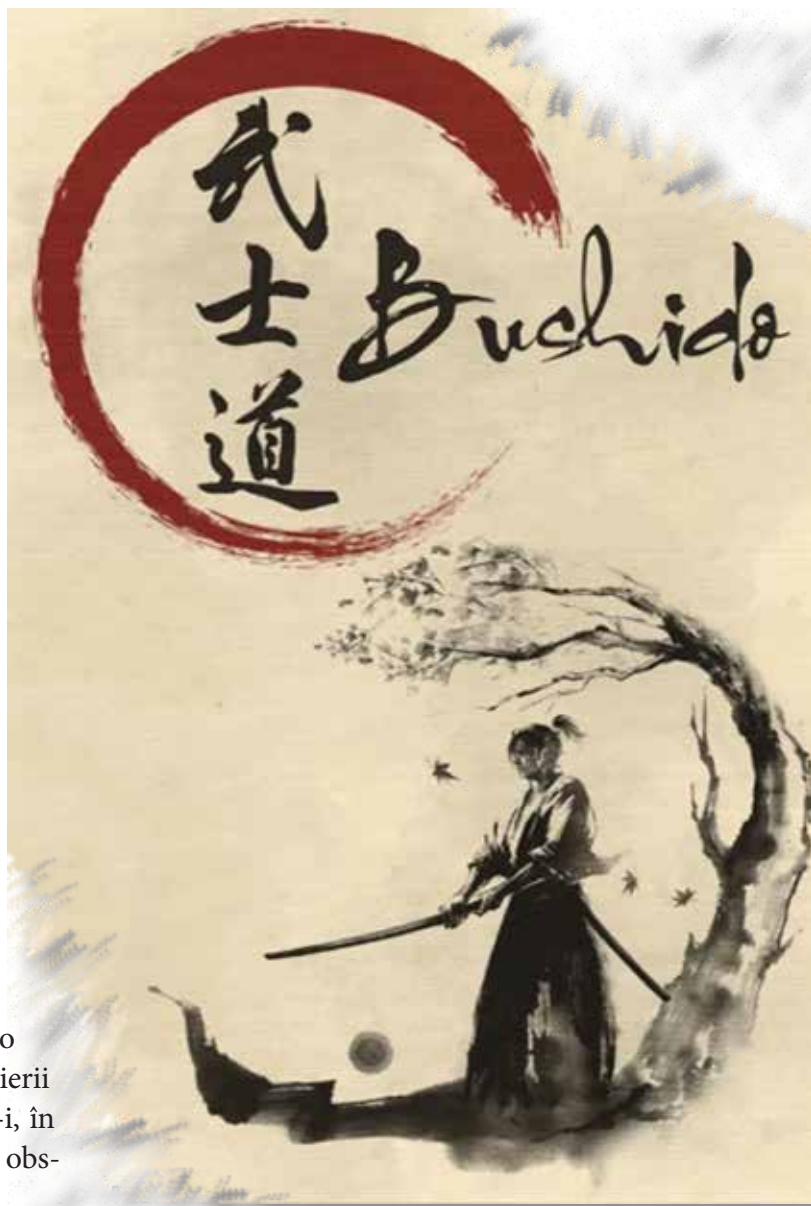
Odată încheiate aceste preliminarii terminologice, putem, în cele din urmă, arunca o privire mai atentă asupra conceptului *bushidō* (< jap. *bushi*, războinic + *dō*, cale). Acesta reprezintă „calea războinicului”, codul moral al luptătorului și poate fi relaționat, în bună măsură, cu uzanțele comportamentului cavaleresc din Occidentul medieval. Etica samuraiului are ca element definitoriu supunerea absolută față de stăpânul unui clan, care-i acordă, în schimb, un stipendiu și protecție simbolică. Luptătorul ideal incarnează, în optica *bushidō*, cele șapte virtuți: *gi* (rectitudinea), *yū* (curajul), *jin* (bunăvoința), *rei* (respectul), *makoto* (cinstea), *meiyō* (onoarea) și *chūgi* (loialitatea). La acestea, se adaugă

alte trei calități: *kō* (pietatea filială), *chi* (înțelepciunea) și *tei* (grija față de bătrâni). Deși rădăcinile *bushidō* sunt identificabile deja în perioada Kamakura (1185-1333), conceptul începe să fie utilizat în mod curent abia din secolul al XVII-lea, adică de la debutul perioadei Edo (1603-1868). Calea războinicului își trage sevele în principal din două surse intelectuale: budismul *Zen* și confucianismul.

Cea mai cunoscută expresie scrisă a acestei căi este constituită de *Hagakure*, un ghid deopotrivă spiritual și concret, destinat samurailor. Acesta a fost compilat de tânărul Tsuramoto Tashiro în urma unor dialoguri pe care le-a întreținut, între 1709 și 1716, cu Yamamoto Tsunetomo, aflat în serviciul unui *daimyō* din Saga, Nabeshima Mistushige. Conform eticii din *Hagakure*, luptătorul trebuie să trăiască pregătindu-se permanent pentru moarte, care poate surveni oriunde și oricând. Mai mult, de vreme ce rațiunea de a fi a unui războinic este aceea de a-și sluji și apăra stăpânul, odată cu moartea acestuia, el însuși își pierde utilitatea și trebuie, în consecință, să caute *junshi* (sinuciderea rituală). Este ironic faptul că autorul însuși a ajuns să-și elaboreze tratatul abia după moartea stăpânului său, care-i interzisese în mod expres să se sinucidă.

Etica promovată de *Hagakure* a continuat să normeze comportamentul masculin din societatea japoneză până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial. Sinuciderea teatrală, în 1970, a celebrului prozator nipon Yukio Mishima (care și comentase, într-un volum apărut cu trei ani înainte, lucrarea compilată de Tsuramoto Tashiro) demonstrează că influența scrierii *Hagakure* nu a încetat cu totul, seducându-i, în continuare, pe intelectualii care-și asumă cu obstinație o poziție marginală.

Bibliografie minimală

Frédéric, Louis, *Le Japon: dictionnaire et civilisation*, Éditions Robert Laffont, Paris, 1996.

Laozi, *Daodejing*, translated with notes by Edmund Ryden, with an introduction by Benjamin Penny, Oxford University Press, Oxford, New York, 2008.

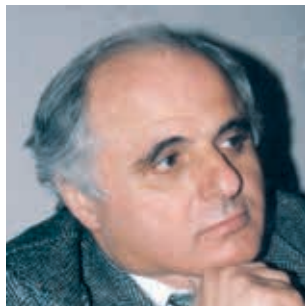
Mishima, Yukio, *Calea samuraiului astăzi* [1967], traducere de Iuliu Rațiu, Editura Humanitas, București, 2007.

Tsunetomo, Yamamoto, *Hagakure: The Book of the Samurai*, translated by William Scott Wilson, Kodansha International, Tokyo, New York, London, 1979.

Tsuda, Noritake, *A History of Japanese Art: From Prehistory to the Taisho Period* [1976], with a new foreword by Patricia Graham, Tuttle Publishing, Tokyo, Rutland, VT, Singapore, 2009.

ISTORIE LITERARĂ

TUDOR NEDELCEA

CARAGIALE ȘI OLTENII

Într-un documentat studiu al istoricului literar clujean, Mircea Popa, Caragiale și Oltenia („Caligraf”, 28 nr. 5, 2018, p. 9-11) sunt aduse noi dovezi privind peregrinările oltenești al dramaturgului, mai ales după cooptarea sa în Partidul Conservator-Democrat (P.C.D.) a lui Take Ionescu, despre care are numai cuvinte de laudă („personalitate politică de cea mai înaltă marcă”, „posedă o extraordinară putere de pătrundere a lucrurilor, cel mai subtil tact, față cu oamenii”, „talentul de orator, talent rar”, în articolul Take Ionescu). Astfel, în primăvara anului 1908, Caragiale participă la întrunirile electorale de la Craiova, Rm. Vâlcea, Pitești, Turnu Severin. La întrunirea de la Craiova (26 aprilie 1908) a rostit „o foarte interesantă cuvântare plină de umor, cu săgeți satirice la adresa aripei carpiste din Partidul Conservator”. La 3 iunie 1908, la marea întrunire a P.C.D. din Turnu Severin, urmat de un banchet în onoarea șefului partidului, Take Ionescu, autorul Scrisorii pierdute a ținut un discurs și un toast *enfant terrible*. La rândul său, Take Ionescu l-a declarat „cel mai mare artist pe care l-a produs neamul nostru” și i-a organizat, în casele lui Al. Brătescu-Voinești, o serată literară.

„Democrația”, revista politică, economică și literară, apărută la Craiova, începând cu 17 mai 1908 (vezi Tudor Nedelcea și Marcel Ciocan, Publicațiile periodice din Oltenia. Catalog, Craiova, 1976, p. 44) a acordat o atenție deosebită activității civice și politice a marelui dramaturg, cum ne încredințează Mircea Popa. I.L. Caragiale scrie „În loc de prefață” la foiletonul publicat de revista craioveană din Principele lui Machiavelli, în traducerea lui Avram Vasulescu: „Veșnic ideile și principiile

lui Machiavelli vor fi denunțate de unii ca infame; cât lumea însă nu va îndrăzni cineva să critice opera marelui om, ca putere de concepție, ca operă de spirit. În felurite opusculi, în nenumărate cuvântări, mărunței curtezani ai naivității mulțimii, vor deștepta principiile și părerile lui, nici prin gând însă să nu cuteze vreunul să-i aprețuiască sau să-i disprețuiască opera ca atare, iar acești curtezani, mari și mărunței, doritori de a stăpâni începând cu Frederich cel Mare și isprăvind cu cel din urmă agent electoral de mahala, nu vor lipsi, mai ales, ei, conștient ori instinctiv, să urmeze cu scumpătate lapidarele povețe ale ilustrului florentin pe care le ponegrise pe față, urmând și în aceasta tot o povață a lui”.

Secretarul de redacție al revistei, M. Drăgănescu (director-proprietar fiind N.I. Popilian), din aceeași grupare takistă, scrie, cu prilejul sărbătoririi celor 60 de ani de la naștere, articolul Cum l-am cunoscut pe Caragiale. L-a cunoscut într-o grădină din Vâlcea, la o bere, după banchetul congresului Partidului Conservator-Democrat. Surprins de gestul autorului Scrisorii pierdute de a le oferi petrecăreților-participanți propria cameră de hotel, M. Drăgănescu (autor al marșului Democrației Române!) scrie: „O, cât de popular e în vorbă, dar cât humor e în spiritul acestor vorbe ieșite din gura maestrului, ce hohote groase de râs și câtă simpatie provoacă mărețele sale discursuri populare. Poporul profan în ale artei, râde plin de satisfacție; cugetătorul fin, intelectualul, criticul, analizatorul inteligent, omul cult râde plin de admirație, uimit de finețea spiritului al popularului Caragiale”.

Ziarul craiovean „Doljul”, organ conservator-democrat, avându-l prim redactor pe Gh. Constantinescu-Jiu și colaboratori pe N.T. Popp, N.

Titulescu, Gr. Romano, se înscrie în campania de apărare a lui Caragiale de acuzația de plagiat, printr-un articol semnat de Ilarie Chendi împotriva calomniatorului Caion.

Sărbătorirea celor șase decenii de viață a scriitorului a fost marcată de ziarul „Olteanul”, prin publicarea prozei În Nirvana, dedicată lui Eminescu, și în articolul omagial, Sărbătorirea marelui scriitor (în iunie 1912). „Calendarul Drobetei” din Turnu Severin include scrierea Ion Prostyl.

Moartea scriitorului a îndurerat profund scriitorii și ziariștii olteni. Emil Gârleanu, directorul Teatrului Național din Craiova, care organizase „Săptămâna Caragiale”, a suspendat toate spectacolele teatrale pe întreaga perioadă a funeraliilor, participând la funeralii, împreună cu actorii Pandele Nicolau, Al. Nanu, I. Stănescu și Bulfinski.

Ziarul „Timpul”, apărut sub direcția Clubului Conservator din Craiova, publică, în numărul din 24 iunie 1912, următorul necrolog: „După 20 de ani de la moartea marelui Eminescu, am avut durerea să pierdem de curând încă unul care s-a dus să sporească într-o altă lume numărul iluștrilor nemuritori. Acesta e I.L. Caragiale, prozatorul iscusit, genialul pătrunzător al sufletului românesc în diferitele lui evoluțiuni, artistul dramatic neîntrecut.

Ce a fost poetul Satirilor și al Luceafărului pentru poezia românească a fost Caragiale pentru proza și teatrul românesc.

Lor le revine meritul că au făcut ca tânăra noastră literatură să ajungă în decursul de numai câțiva ani, de la niște dibuiri nesigure la opere de necontestată valoare. Fără de ei poate că nici peste o sută de ani literele românești nu ar fi ajuns la înflorirea și dezvoltarea de astăzi. S-a făcut în adevăr un salt considerabil, dar grație numai celor doi titani, celor două genii, Cragiale și Eminescu.

Nu știu cum dar mi-e cu neputință să vorbesc de cel dintâi, fără să nu pomenesc cu acest prilej și de cel de-al doilea. Pe lângă prietenia lor atât de strânsă, pe lângă geniul care i-a înrudit atât de mult, a mai fost și felul de viață care i-a consacrat pe acești oameni să fie alături. Parcele i-a ursit în același chip pe amândoi. Caragiale nu a fost mai fericit decât Eminescu. Până mai acum câțiva ani, aceeași soartă a avut și el. Aduceți-vă aminte la început, sufleur de teatru și corector la gazetă; apoi director de teatru și de gazetă; mai apoi berar, pe urmă a plecat la Berlin...

Dumnezeu știe dacă nu iarăși din pricina vreunei deznădejdi sau a unei nemulțumiri venită tot de la ai lui și pe care nu a mărturisit-o; tot ca genialul tovarăș, resemnatul în durere, Eminescu.

Dacă a existat vreo asemenea pricină; desigur că sufletul cel bun al Maestrului, ne-a iertat iarna trecută, când a fost sărbătorit de către țara întreagă cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani. Și cât de frumos a fost cinstit Maestrul! Ce urări i s-au făcut! Câte milioane nu i-au dorit viață îndelungată. Și totuși... Cât de puțin timp trebuie ca toate urările și bucuriile de atunci să se preschimbe în păreri de rău și în lacrimi!

O, ce nesigură e existența ta țărăna și cât de duios ne amăgim încrezându-ne în statornicia cenușii tale. Dacă tu ești vremelnicia și supusă nimiciei unei clipe, geniul ce te-a însuflețit e etern, indestructibil!”.

Necrologul este „mai puțin cunoscut”, cum precizează Mircea Popa, dar aceste pertinente rânduri „fac și astăzi cinste autorului lor și, implicit, provinciei oltene, pentru adevărul cuprins în ele și pentru talentul cu care au fost scrise.” (Mircea Popa).

La rândul său, I.L. Caragiale a păstrat relații de prietenie, așa cum reiese din corespondența caragialeană cu filosoful C. Rădulescu-Motru, artistul Ion Anestin, Al. Macedonski și mai ales cu profesorul de la Facultatea de Drept din Iași, Petre Th. Missir (dramaturgul îi scrie acestuia din Craiova). Asemenea, cu și din politețe, I.L. Caragiale le răspunde celor care l-au felicitat cu prilejul sărbătoririi celor șase decenii de viață, și anume artistei Aristizza Romanescu, prof. Th. Ionescu (care l-a felicitat în numele Societății de Lectură din Craiova „Gh.M. Fontanim”), scriitorului Emil Gârleanu, directorul Teatrului Național din Craiova, Societății dramatice Craiova etc.

Interesantă este corespondența cu Petre Th. Misir. Juristul ieșean, rezident o vreme în Craiova, considerată de I.L. Caragiale drept „Nazaretul României”(scrisoare din 4/ 16 aprilie 1883. Vezi I.L. Caragiale, *Opere, VII. Corespondență*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1942, p. 525), descrie atmosfera din Cetatea Băniei: „Aici lucrurile stau ca în toată România, mai bine nu pot să stea, mai rău s-ar putea, însă de ce să se distingă Craiova? Ea este modestă, ea niciodată nu a pretins să se numească altfel decât a treia capitală a noastră, considerându-se Ploieștii ca republică de sine stătătoare” (scrisoare din 28 aprilie 1883, gara Craiova).

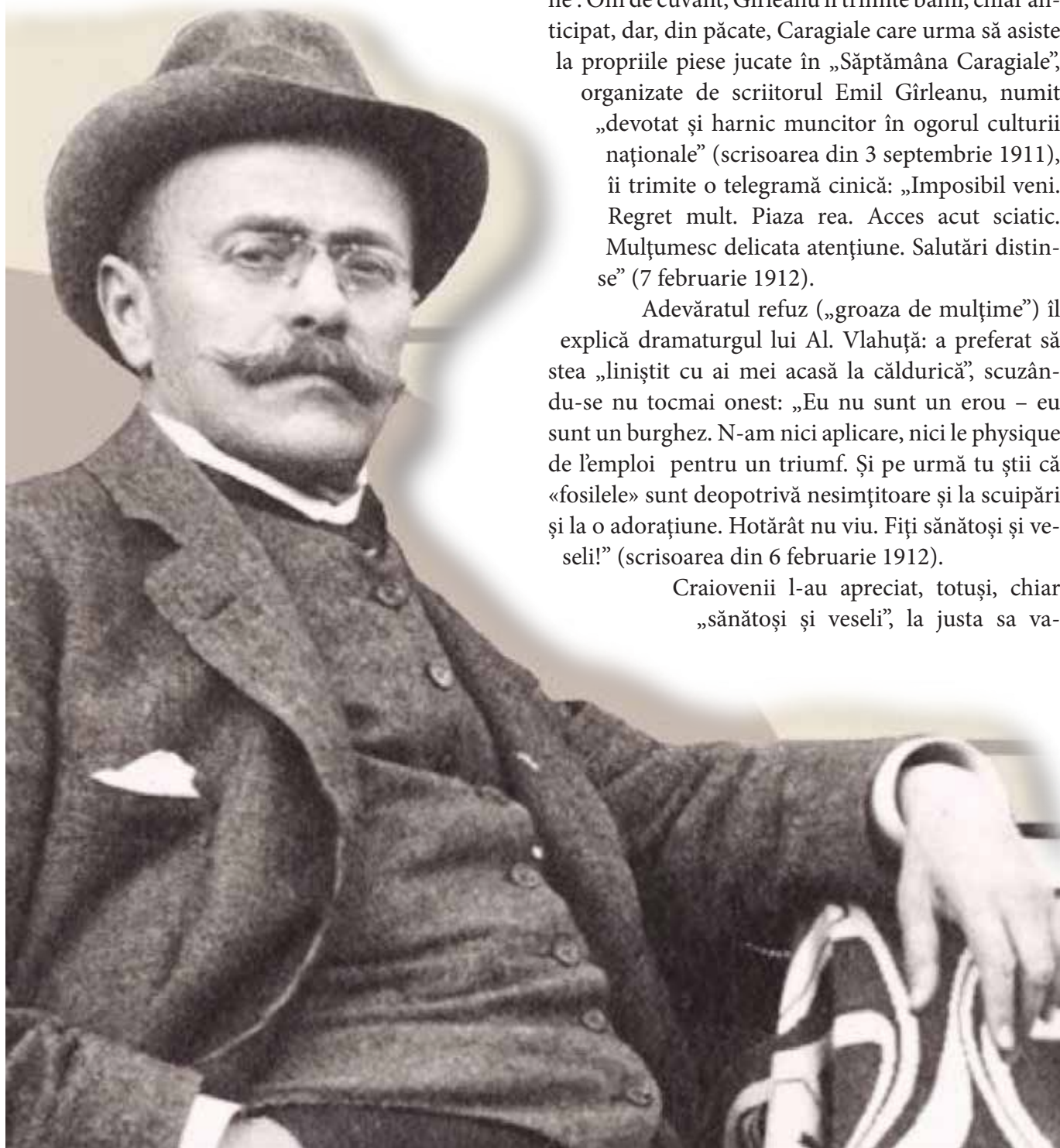
Peste aproape doi ani, Caragiale face precizări de istorie literară „cu contract în regulă la 16, 18 și 20 decembrie [1884] se joacă *Noaptea furtunoasă*; la 23,25, 26, 27 și înainte până la sașietate se dă *Scrisoarea*. Care va să zică, aș putea apuca două repetiții și prima ale *Scrisorii* și în a doua și în a treia a noastră capitală” (scrisoarea din 11 decembrie 1884).

Dramaturgul a fost în atenția conducerii Naționalului craiovean și mai târziu, în timpul directoratului lui Emil Gîrleanu, secondat, pentru o vreme, de Liviu

Rebreanu, ca secretar literar. Într-o scrisoare din 3 septembrie 1911, din Berlin, Caragiale acordă directorului Teatrului craiovean „dreptul să joace, numai pe seama sa, proprie, lucrările, în ordinea și modul în cari va crede onor. Direcțiunea de cuviință de câte ori și orcând”, dar „cu respectarea, integrității materiale a textului respectiv”. (Pe atunci nu erau regi-zori paranoici care să schimbe textul dramaturgilor pentru...o viziune modernă a piesei!). S-a stabilit și cuantumul drepturilor de autor (2000 lei în mărci germane) „deodată pentru toate eventualele reprezentațiuni, și, înainte de chiar prima reprezentațiune”. Om de cuvânt, Gîrleanu îi trimite banii, chiar anticipat, dar, din păcate, Caragiale care urma să asiste la propriile piese jucate în „Săptămâna Caragiale”, organizate de scriitorul Emil Gîrleanu, numit „devotat și harnic muncitor în ogorul culturii naționale” (scrisoarea din 3 septembrie 1911), îi trimite o telegramă cinică: „Imposibil veni. Regret mult. Piaza rea. Acces acut sciatic. Mulțumesc delicata atențiune. Salutări distinse” (7 februarie 1912).

Adevăratul refuz („groaza de mulțime”) îl explică dramaturgul lui Al. Vlahuță: a preferat să stea „liniștit cu ai mei acasă la căldurică”, scuzându-se nu tocmai onest: „Eu nu sunt un erou – eu sunt un burghez. N-am nici aplicare, nici le physique de l'emploi pentru un triumf. Și pe urmă tu știi că «fosilele» sunt deopotrivă nesimțitoare și la scui-pări și la o adorațiune. Hotărât nu viu. Fiți sănătoși și veseli!” (scrisoarea din 6 februarie 1912).

Craiovenii l-au apreciat, totuși, chiar „sănătoși și veseli”, la justa sa va-

loare. În repertoriul Naționalului craiovean, piesele sale au figurat în numeroase stagioni teatrale, iar din 1977, s-a constituit, pe lângă teatrul craiovean, Societatea culturală „I.L. Caragiale”, cu participarea unor personalități culturale de anvergură: Șerban Cioculescu, M. Ungheanu, Marin Sorescu, Radu Beligan, Al. Dima, Ov. Papadima, Liviu Ciulei, Șt. Cazimir ș.a., care a organizat spectacole, simpoziioane, lansări de carte, dezbateri etc. Elanul revoluționar din decembrie 1989 a înlăturat, ca o rămășiță ceaușistă, această amplă manifestare. Era doar națională (deși s-ar fi putut completa cu Festivalul „Eugen Ionescu” spre a depăși granițele naționale) și nu internațională, cum este Festivalul „geniului divinului brit Shakespeare”, cum l-a numit Eminescu.

Un sensibil și pertinent necrolog elaborează Caragiale lui Traian Demetrescu, cu prilejul morții sale timpurii (la 17 aprilie 1896, la Craiova). Fiind mai puțin cunoscut, transcriem întregul text:

„Zilele acestea s-a stins, așa de timpuriu, Traian Demetrescu, unul dintre poeții distinși ai generațiunii tinere. Era un talent mic și feminin, dar era un talent, și așa moartea lui poate fi considerată ca o pagubă pentru literele noastre. Pentru aceia care au avut plăcerea să-l și cunoască personal, părerea de rău trebuie să fie și mai mare. Era un caracter cu deosebire afabil și apropiat – maniere de domnișoară blândă, sfioasă și prea simțitoare – distincție și politețe de adevărat gentilmon – apucături poetice chiar în cele mai de rând prilejuri ale vieții – onest și dezinteresat – figură simpatică, glas dulce și mângâios și un zâmbet de copil bun. El trăia așa cum scria, învăluindu-și viața practică în atmosfera etrată a poeziei sale, și aceasta nu era afectare pentru că-l prindea. Traian Demetrescu era un spirit totdeauna entuziast, sincer și adesea destul de pricepător al artei. Melancolic din cauza bolii care-l istovea, dar totdeauna inimă bună și deschisă și vesel tovarăș ca și prieten cinstit, Traian blândul pesimist pe care-l pierdem, ne lasă tuturor care l-am cunoscut bine, multă părere de rău și o duioasă amintire”.

Cu Alexandru Macedonski avea o relație unori privilegiată, dovadă scrisoarea din 29 mai „probabil între 1893-1901”: „Deosebită plăcere mi-ar face dacă ne-am putea întâlni, să mai stăm de vorbă împreună, ca pe vremea când eram tineri. Ce frumos ar fi dacă d-ta ai avea vreme și bună dispoziție să vii

astăzi, vineri, d.a. 5-5½ la berăria «Căpitanul», unde eu mă voi afla negreșit”, îi scrie autorului *Noaptilor* „cu cele mai bune sentimente, cele mai distinse salutări, al d-tale Caragiale”. Alteori, relația a fost tensionată, Macedonski alăturându-se anonimului Gr. N. Lazu, care-l acuza pe G. Coșbuc de plagiat, lui Constantin Al. Ionescu (Caion), care-l acuza de plagiat de ilustrul dramaturg.

Într-un scurt articol din „Alegătorul liber” (1, nr. 20, 24 martie 1875), Caragiale anunță întemnițarea la Văcărești a directorului ziarului „Oltul”, Al. Macedonski, pentru „delict de presă”, solidarizându-se cu acesta, atacând ziarele guvernamentale care „văd, după zisa Evanghelie, paiul din ochii vecinului, și bârna dintr-al lor nu o văd”. În numărul 52 al ziarului, Caragiale vine cu precizări: „Al. Macedonski este deținut în arestul preventiv, fiindcă și-a permis să insulte pe domnitor”, faptă pentru care e dus la pușcărie „cu baioneta și cu sentinela la spate”, pentru că „justiția respectivă este adesea pusă în serviciul patimelor celor de la putere și că-și primește inspirațiunile din altă parte decât din textul legii”. Cât de actual este procedeu! Caragiale spune adevărul acestui „mister al arestării celebrului scriitor”: „După un început de urmărire, în urma cărui d. Macedonski a fost lăsat liber, instrucțiunea afacerii se termină și dosarul se trimite la parchet pentru a se forma rechizitoriul definitiv. Aci el rămase opt luni în uitarea cea mai completă. Nimeni nu se mai gândea nici la Macedonski, nici la aricolul ce-i atrăsese fulgerile d-lui prim-procuror. Tocmai după acest interval și atunci când delictul era prescrist, Macedonski publică o canțonetă, în care cei de la putere crezură că văd o aluziune la persoana Domnitorului. Neputând însă să-l urmărească pentru acest fapt, ei se gândiră să-i scoată vechiul proces la lumină și, fiindcă acesta nu le era de ajuns, ei voiră ca, spre pedeapsă, să-l facă să șează și câteva luni la închisoare. Nimic nu era mai facil, și toată lumea știe că dorința le-a fost pe deplin satisfăcută”.

Pe urmele lui Eminescu (de la Florești-Gorj, Eminescu îi trimite o scrisoare), I.L. Caragiale a pășit și el prin Oltenia, a întreținut relații de amicitie cu oamenii acestor meleaguri, a stat sau a peregrinat prin multe localități din zonă, drept pentru care suntem îndreptățiți să-i aducem, la rândul nostru, modestul nostru omagiu.

MIRCEA POSPAI

ALEXANDRINA MAGHERU – PATRIOTISM, CULTURĂ, LITERATURĂ

Craiova era, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, un oraș de importanță deosebită pentru principatele românești Moldova și Țara Românească, fiind moștenitorul unei tradiții politico-administrative și spirituale care venea din vremea boierilor Craiovești și a instituției Băniei, precum și un centru cultural în formare, prin activități din varii domenii. În anul 1826 se înființase Școala Centrală, a doua școală de nivel mediu din Țara Românească, după Colegiul „Sfântul Sava”, din București, iar la aceasta ajunsese profesor, la un moment dat, chiar Ioan Maiorescu, care a impulsivat calitatea învățământului și, totodată, a diversificat paleta educațională, prin atragerea cadrelor didactice și elevilor în echipe de teatru și la alte activități culturale. În anul 1838 apare aici cea de a patra revistă românească, *Mozaicul*, după cele apărute la București, Iași și Brașov. Mai menționăm că la jumătatea veacului, pe la 1850, se conturează germenii teatrului profesionist. În acest context s-au ridicat mai multe personalități, iar în rândurile de mai jos vom stăruii puțin asupra uneia dintre ele.

Era prin 1844, când ecurile unei revoluții nu se stinseseră, iar zorii alteia se profilau la orizont. O tânără frumoasă și inteligentă, numită de prieteni „fata pandurului” – pentru că tatăl său nu fusese străin de revoluția lui Tudor din Vladimiri, apoi se remarcase în războiul ruso-turc de la 1828-1829 – își petrecea zilele și serile la masa de scris, traducând, cu pasiune, *Belizarie*, după Jean François Marmontel. Și-a închinat lucrarea domnitorului Bibescu, pe care îl îndemna, în dedicație, să facă astfel încât în zilele domniei lui „dreptatea să fie o datorie, cinstea un merit, știința o recomandare și capacitatea un drept”.

Pentru această carte a primit o scrisoare de încurajare din partea lui Ion Heliade Rădulescu, care scria: „Încercările dumitale cu traducția unei cărți atât de fo-

lositoare sunt o probă de înaintările ce ai făcut în studiu și de principiile sănătoase primite în casa părintească și în pensionat. Îți laud, juna mea domnișoară, eroica și înțeleapta cutezare. [...]. Te felicit de frumosul început și îți urez a putea să urmezi și mai departe cu asemeni lucruri folositoare nației dumitale”.

Autoarea cărții era tânăra de 19 ani Alexandrina Magheru (Maghieru este semnătura pe carte: MAGHIERU, ALEXANDRINA (1825-1877). Traduceri: MARMONTEL. *Velisarie*. Trad. de –”–. București, 1844), fiica viitorului general și revoluționar pașoptist Gheorghe Magheru. Dar preocuparea (și realizarea) aparent precoce nu constituie o surpriză, dacă avem în vedere originea ei, preocupările înaintașilor, educația primită și parcursul școlar.

Alexandrina Magheru s-a născut la 17 martie 1825, în localitatea Bârzeiu de Gilort, județul Gorj, unde familia avea o moșie. Străbunicul patern, Ioan Magheru, fusese protopop, atestat în această funcție religioasă la 1769, iar fiul acestuia Ioan, tatăl generalului Magheru și bunicul Alexandrinei, era preot în localitatea Bârzeiu. Mama sa fusese Ancuța Pleșoianu, provenită dintre o familie de boieri din zonă, decedată, din păcate, când copila abia împlinise 12 ani. A învățat carte mai întâi la școala care fusese creată, după Regulamentul Organic, la Târgu Jiu, apoi a venit la pensionul „Lazaro-Otetelișeanu” din Craiova, oraș în care a rămas până în 1848 și în care avea să revină după un deceniu de viață petrecut la București sau în exil. Avea înclinații deosebite către oratorie și a învățat limbile franceză, italiană, engleză și greacă.

La Târgu Jiu, conform unui document din 25 martie 1833, profesorul Constantin Stancovici a evidențiat trei din cele mai bune eleve ale școlii, printre care și pe Luxandra Margherița (Adrian Popescu, *Momente din istoricul învățământului gorjean...*, în

revista *Litua*, nr. 12/ 2009). A fost remarcată și cu prilejul vizitei pe care contele Pavel Kiselev, președintele guvernator al Valahiei și Moldovei, a făcut-o în 1832 la școala din Tîrgu Jiu, însoțit de domnitorii Gheorghe Bibescu și Alexandru Ghica. Când la școală a fost pusă în scenă tragedia *Regulus* de Josef Heinrich von Collin, printre interprete s-a aflat și Alexandrina Magheru. Spectacolul a avut loc la sediul Școlii Naționale și a fost primul spectacol de teatru în limba română montat și jucat la Tg-Jiu (<https://teatrulviragodeanu.ro/despre-teatru/>)

La pensionul de fete din Craiova s-a dovedit sârguincioasă și foarte dotată. Talentul oratoric înăscut a constituit, desigur, și motivul pentru care a fost aleasă să adreseze cuvîntul de bun sosit domnitorului Gheorghe Bibescu, la 23 noiembrie 1843, cînd acesta a vizitat școala. Cuvîntul Alexandrinei Magheru a fost publicat, în numărul din 20 decembrie 1843, al *Foii pentru minte, inimă și literatură*, redactată de Gheorghe Barițiu la Brașov. Curînd, inteligența față care, în dedicația către domnitor, mai credea că lumea se poate îndrepta prin bunăvoința cuiva, și-a dat seama că mersul acesteia se conduce după cu totul alte legi și, doar patru ani mai târziu, constatînd cu tristețe că realitatea era mult prea departe de idealurile sale, Alexandrina Magheru intervine în politică și se pare că influența sa a avut un mare rol în hotărîrea lui Gheorghe Magheru de a fi alături de revoluționarii pașoptiști.

Cînd tabăra revoluționară venită dinspre Islaz sosea la Caracal, la 11 iunie 1848, la primirea entuziastă – făcută de cetățenii orașului și de autorități, în frunte cu cărmuitorul județului Romanați, generalul Magheru – a fost prezentă și Alexandrina, fiica acestuia, care, dînd expresie sentimentelor mulțimii și propriilor năzuințe, a rostit un discurs plin de înflăcărare patriotică. Totodată, împreună cu Maria Magheru, cea de a doua soție a generalului și cu soția secretarului administrației, I. Arcescu, Alexandrina Magheru i-a felicitat călduros pe membrii guvernului provizoriu, apoi le-a oferit eșarfe tricolore „brodate de mâinile sale” și i-a „decorat” cu

cocarde naționale, probabil lucrate tot de ea sau sub supravegherea sa. Asemenea cocarde tricolore (dintre care câteva se păstrează în patrimoniul Muzeului Național de Istorie) a oferit și lui Ioan Maiorescu, în zilele următoare, la Craiova, conform amintirilor lui I. Heliade Rădulescu. La un

veac după eveniment, Despina Teodorescu, scria, în revista *Arhivele Olteniei*: „Se înapăimânta că de ajutorul ei nu va avea nevoie nimeni. S-a frămîntat, a suferit, iar într-o noapte a luat o hotărîre: din trei bucăți de stofă, în culorile tricolorului, cusute pe furiș, a înjghebat steagul românesc revoluționar. A intrat cu el strîns la spate în iatacul părintelui. S-a ridicat pe un scaun, să fie mai înaltă. A ridicat mîna și în odaie a fîlfîit simbolul libertății”.

Pe parcursul evenimentelor, Alexandrina merge alături de tatăl ei la București (unde Gheorghe Magheru a fost scurt timp ministru de finanțe, apoi s-a ocupat de organizarea armatei), dovedindu-se un fin observator al vieții capitalei. Într-o scrisoare din 18 septembrie 1848, către Catinca Golescu, scrie că „aici se dau baluri splendide unde merge toată societatea”, apoi, după puține zile, cînd veniseră trupe străine, îi scria tatălui său că orașul a devenit „un mormînt în care nu se aude decât zgomotul lanțurilor care se pregătesc pentru sărmana noastră patrie”. La înfîngerea revoluției, a trebuit să ia drumul exilului, mai întîi în Transilvania, apoi la Viena. La Brașov s-a bucurat de prietenia lui George Barițiu, despre care îi scria tatălui său, în aprilie 1850. La Viena a stat pînă în 1857. De aici ținea legătura cu mai mulți revoluționari exilați în alte capitale europene. De la fratele său George (Ghiță) primea ziare pariziene, pe care le trimitea unor tineri prieteni din Transilvania.

Opt ani a chinuit-o dorul de țară (se spune că în acest timp n-a îmbrăcat în nici o zi haine altfel decît cernite), pînă cînd o undă de lumină a zămbit soartei și granițele s-au redeschis pentru cei siliți să stea atîta timp departe de locurile cele mai dragi. După ce s-a sfârșit exilul, Alexandrina tot la Craiova s-a întors, legîndu-și, pentru totdeauna, viața de acest oraș, prin căsătoria cu bogatul boier

Dimitrie Haralamb, cel ce fusese ultimul președinte al Maghistratului craiovean, înainte de reforma administrativă a lui A. I. Cuza, și care dispunea de o mare avere, din căsătoria anterioară cu una din văduvele boierilor Otetelișeni. Stăpânită încă de mahnirea neizbânzii din 1848, Alexandrina Magheru, de acum Alexandrina Haralamb, își dedică mare parte din timp cititului și scrisului, casele sale devenind un adevărat salon literar, deschis tuturor celor ce credeau în înălțarea spirituală a poporului român. „Toți bunii români – scria Despina Teodorescu –, în trecere prin Craiova, vin să-i sărute mâna și s-o asculte vorbind. Se înflăcărează numai când e vorba despre țară. A ținut legătura și cu mulți reprezentanți ai românilor transilvăneni, care continuau lupta pentru drepturi naționale. În octombrie 1860, Alexandrina primea de la bănățeanul Vincențiu Babeș zece exemplare din broșura acestuia intitulată *Cauza limbilor și naționalităților din Austria*, cu rugămintea de a reține pentru ea exemplarul de hîrtie velină și a le distribui pe celelalte „altor persoane însemnate”, pe care le știa că se interesează de „cauza națională”. Profesorul și ziaristul bănățean îi solicita și concursul pentru completarea unei liste de subscripții pentru ajutorarea scopurilor naționale, nu numai prin participarea personală, ci și prin aportul de a convinge și pe alții să contribuie.

În anul 1870, Bogdan P. Hașdeu îi trimetea, de asemenea, o listă de abonamente pentru revista *Columna lui Traian*, exprimîndu-și încrederea că – dată fiind ținta acesteia: „creșterea poporului român pe o cale curată națională, fie în politică, fie în literatură” – va primi tot sprijinul Alexandrinei în obținerea cît mai multor aderenți din cercul cunoștințelor sale. Casa Alexandrinei Haralamb a devenit, în deceniile de după jumătatea secolului al XIX-lea, un salon literar de aleasă ținută, așa cum urma să mai fie și altele în Craiova, considerat de respectabilul universitar și italianist craiovean Ion Pătrașcu „cu nimic mai prejos decât saloanele apusene ale vremii”. Deja „Fata pandurului” se maturizase și era de acum o distinsă intelectuală, care se îngrijea din ce în ce mai mult de latura spirituală a vieții ei. M. Theodorian-Carada, nepot al cunoscutului economist român Eugeniu Carada, primul guvernator al Băncii Naționale, scria, într-unul dintre articolele sale despre Craiova, publicate în Arhivele Olteniei, că Alexandrina Haralamb era „mărunțică, cu păr bălai, îmbrăcată în rochii lungi de atlas negru, purtând pe cap pălărie de catifea albă, cu briduri de mătase”. Mai scrie, același M. Theodorian-Carada, despre casele unde Alexandrina se străduia să sădească în sufletele semenilor roditoarea sămânță a iubirii de

frumos că „se aflau pe locul unde s-a zidit localul liceului «Frații Buzești», în față era o curte nesfârșită, cu un fel de acareturi pe de lături, iar dosul lor o grădină mare și frumoasă, în care se găsea, pe stînga, un paraclis și mai în fund, la vale, spre dreapta, o cișmea cu apă rece cristalină”. Mai vârstnicii craioveni povesteau că din grădină s-a mai păstrat ceva, până prin anii '60 ai secolului trecut, când pe locul ei s-au înălțat construcțiile și terenurile unei baze sportive.

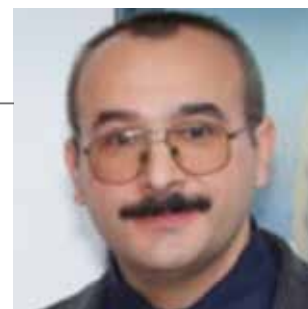
Cercetătoarea Elena Pălănceanu, de la Muzeul Național de Istorie observa, într-un articol din 1976, că Alexandrina Haralamb Magheru „s-a îngrijit permanent de problemele legate de însușirea de către tineret a cunoștințelor folositoare și a sentimentelor patriotice, ca și de ajutorarea celor nevoiași. În acest sens, a oferit premii pentru elevi și eleve, fonduri pentru societățile de lectură din toate părțile locuite de români, a înzestrat fete sărace, a ajutat copiii orfani și văduve, meritându-și cu prisosință prețuirea contemporanilor, care au socotit-o soție, mamă și cetățeană model de virtute și de devotament”. Pe la 1870 Alexandrina își dedica timpul pentru cusutul unui acoperământ pentru mormântul lui Ștefan cel Mare, dus la Putna în 1871. Lucrarea era „un frumos și bogat drapel”, oferit mănăstirii ca omagiu pentru marele domnitor și pentru idealurile pe care le întruchipa. În aceeași idee se înscrie și contribuția sa, din 1876, pentru ridicarea unei statui a domnitorului la Iași.

Gestul de atunci al distinsei doamne craiovene a rămas ca unul de mare semnificație patriotică și până astăzi, după un veac și jumătate. La Simpozionul *Colocviile Putnei*, ediția XXV, desfășurat la 4 martie 2021, monahul Alexie Cojocarul a prezentat, drept omagiu, comunicarea științifică intitulată *Alexandrina Magheru-Haralamb și Serbarea de la Putna din anul 1871*, iar PS Părinte Damaschin Dorneanu, la 16 iunie 2021, în *Cuvântarea* la o altă manifestare de omagiere a serbărilor de la Putna, spunea că: „În 1871, d-na Alexandrina Magheru Haralamb așeza pe mormântul ctitorului Putnei o flamură care îl reprezenta pe Sfântul Ștefan ieșind, biruitor, din mormânt, ca un Mântuitor, ca un Salvator de neam și de onoare. Dacă pe tabloul de unde s-a inspirat, chipul voievodului era trist, cu privirea în pământ, cu veșmânt cernit, pe flamură, Ștefan apare luminos, încrezător, plin de speranță”.

La 20 februarie 1877, Alexandrina se stingea din viață, în urma unei pneumonii. La înmormântarea de la cimitirul Sineasca din Craiova, la 23 februarie, preotul I. Brănescu și dr. Ioachim Drăgescu au rostit cuvântări funebre, în memoria celei ce fusese „ca româncă model de patriotism”. Cuvântarea celui din urmă a căpătat curând și o formă tipărită.

DODO NIȚĂ

NICOLAE PÂRVULESCU, PROFESORUL NOSTRU

Gata?” „Da!” „Biletele?” „Este.” „Trompeta?” „Bineînțeles.” „Talanga?” „Atââât!” „Imnul cum merge?” „Leii aprigi ai

Băniei, iar se-avîntă la balon! Alb-albastru să triumfe, mândrul nostru fanion! Hai Craiova! Universitatea! Vrem gloria, victoria!” „Îmi place, da’ cu strigăturile cum stați?” „Știința, Craiova! Joacă și vei câștiga!” „Iliuță a-l nostru e! Cel mai bun din R.S.R.!” „Știința, orice-ar fi! Noi mereu te vom iubi!” „Bravos popor! Dar steagul?” „Tocmai el să lipsească?!” „Dar ce-i asta?! Coadă i se deșurubează la mijloc? Ia, ce-i înăuntru? Coniac, iîim?? Să vă fie rușine cinci minute!” „Gata, au trecut!” „Atunci să purcedem spre stadion, fetelor!”

Cam așa se dialoga în clasă, fete și băieți laolaltă, în acea zi primăvărată de miercuri. Dilema insuținabilă de a rămâne la ora de română sau de a merge pe stadion – se disputa meciul cu Bayern München, în sferturile de finală ale Cupei Campionilor Europeni – a fost tranșată în câteva secunde. Mai mult au durat repetițiile imnului și strigăturilor, după cum s-a văzut. Ca niște elevi disciplinați ce eram, ne-am înconlonat și am plecat la stadion. Evident, nu am ieșit pe poarta liceului, ci am sărit gardul în curtea bisericii învecinate. Am ajuns cu puțin timp înainte de începerea meciului și ne-am înghesuit toți pe câteva bănci.

La vreo jumătate de oră după începerea conflagrației mondiale (să nu exagerăm, europene) a apărut lângă noi profesorul Pârvulescu, cel cu care urma să facem ora de română. Era însoțit de un alt bărbat. S-au așezat chiar lângă noi, dar profesorul nu ne-a aruncat nici măcar o privire, comenta uneori cu acel bărbat despre care am aflat ulterior că era inspector școlar. Venise la școală ca să asiste la ora noastră de limba și literatura română, dar cei doi nu au găsit pe nimeni în clasă (cele trei tocilare pe care nu le interesa fotbalul pleaseră și ele la plimbare prin oraș). Așa încât cei doi profesori, după ce ne așteptaseră sfertul de oră academic regulamentar, veniseră și ei la meci. Ghinionul nostru era că intraseră pe stadion pe aceeași poartă ca și noi și, evident, stadionul fiind plin, se opriseră chiar lângă noi.

Meciul a fost – ca mai toate meciurile Craiovei Maxima din acea vreme – un adevărat spectacol, o feerie de culori și sunete. Și suspans până în ultima

secundă de joc. Spectacol pe gazon, spectacol și în tribune, cu zeci de mii de oameni cântând și scandând sloganuri la unison, din tot sufletul, până la răgușire. Din păcate băieții au făcut ce făcuseră și turcii la Plevna. Au câștigat... experiență. La fel ca și clasa noastră de microbiști înfocați, cei care am câștigat o mulțime de... treiari, săptămâna următoare, la ora de română. Profesorul Pârvulescu ne-a scos pe toți la tablă (36 de băieți și fete) și ne-a pus la fiecare, pe rând, câte o întrebare. Care răspundea corect primea 10 și trecea în bancă, care nu, primea 3 și trecea tot în bancă. Majoritatea fetelor (printre ele și vreo trei viitoare absolvente de Facultate de Filologie) au luat, normal, 10, majoritatea băieților (mulți viitori absolvenți de Politehnică și Științe Economice) au luat, tot normal, 3, în ciuda răspunsurilor lor elocvente și foarte... amuzante. Mi-l aduc aminte pe Totoi, coleg de liceu și camarad de armată, care, la întrebarea „Ce este teatrul bulevardier?” a răspuns că e un fel de teatru... ce se joacă pe bulevarde. Hohote de răs.

L-am cunoscut pe Nicolae Pârvulescu în septembrie 1980. A fost profesorul meu de limba și literatura română, la Liceul Industrial nr. 1. Mai mult decât dascăl, mi-a fost un adevărat mentor. În 1980 aveam 16 ani și citeam din ce în ce mai mult. Asta și dorea de la noi profesorul Nicolae Pârvulescu. Să citim. Uneori, când îl mai supăram (așa fac elevii din toate timpurile, din când în când își supără profesorii) scotea toată clasa la tablă și ne punea să ne așezăm pe trei rânduri. Pe primul rând cei care citisem în întregime cartea care constituia subiectul lecției precedente. Pe rândul doi cei care citiseră doar parțial cartea respectivă. Pe rândul trei cei care nu citiseră de loc. Cu aceștia din urmă era cel mai simplu: le mulțumeam cu câte un 4 (patru) pentru sinceritate și-i poftea în bancă. Nici cu cei din rândul întâi sau doi nu era foarte complicat: știa, cu doar o simplă întrebare, să afle dacă citiseră sau nu cartea respectivă. Cei care răspundeau corect luau 10 (zece), ceilalți primeau nota 3 (trei), pentru că nu citiseră și mai și mințiseră. Evident, îi aprecia cel mai mult pe elevii care citeau nu doar cărțile din lectura obligatorie, ci și pe cele din lectura suplimentară. De exemplu, ne predă romanele *Ion* și *Răscoala*, ale lui Liviu Rebreanu, dar

ne încuraja să citim și *Gorila* și alte romane ale aceluiași autor. Atât de mult mi-a plăcut Rebreanu încât în 1986 voi cumpăra integrala romanelor sale, ediția „Minerva”, cea îngrijită de Nicolae Gheran.

În mai 1980 murise Marin Preda. În programa școlară aveam *Moromeții*, dar mai mult vorbeam la ore de *Cel mai iubit dintre pământeni*. Am citit pe nerăsuflăte cele 1500 de pagini ale trilogiei, procurată cu greu de tata. Pe vremea aceea cărțile bune se dădeau pe sub teighea. Dar el îl cunoștea pe șeful depozitului de carte pentru magazinele cooperăției de la sate și de acolo făcea rost (serviciu contra serviciu) de toate cărțile pe care mi le doream. De acolo, de altfel, voi cumpăra peste doi ani *Istoria literaturii române* a lui Călinescu. Costa enorm... Vă imaginați pe cineva plă-tind astăzi 300 de lei pe o carte? Ei bine atunci *Istoria...* s-a vândut cu acest preț, la zeci de mii de cumpărători, dar doar pe sub teighea...

Profesorul Pârvulescu ne-a dus o dată – pe câțiva elevi conștiințioși – și la Cenaclul „Ramuri”, prezidat de însuși Marin Sorescu. Se ținea în Sala Oglinzilor din Palatul Mihail – Muzeul de Artă de atunci. A fost singura dată când l-am văzut – în realitate – pe marele poet.

Uneori lecțiile de la școală se prelungeau până noaptea târziu, în curtea căsuței de lângă Piața Mare. Profesorul ne fermeca cu poveștile sale despre personaje și autori, despre lumi literare de mult apuse, pe Marian Preda și pe subsemnatul, elevii (și admiratorii) săi fideli.

Nicolae Pârvulescu a rămas în conștiința publică dreptul unul dintre cei mai proeminenți romancieri ai Olteniei (nu știu să fi publicat niciodată altceva – proză scurtă, nuvelă, articole).

Marian și cu mine nu am ajuns romancieri (deocamdată!) – unul este sociolog, iar celălalt economist – dar amândoi am publicat cărți care au făcut... istorie. Marian Preda este autorul unor cărți esențiale precum *Politica socială românească – între sărăcie și globalizare*, sau *Comportament organizațional* și a coordonat numeroase alte volume de sociologie. În ce mă privește, am încercat să aduc în atenția pasionaților lumea benzii desenate de ieri și de azi, prin *Istoria Benzii Desenate Românești*, *Dicționarul Benzii Desenate din România* și prin monografiile unor autori precum Puiu Manu, Nicu Russu, Livia Rusz, Sandu Florea, Burschi etc.

După absolvirea liceului am luat admiterea la Facultatea de Științe Economice din Craiova și am

plecat în armată la Medgidia. Apoi am urmat cursurile universitare și, după repartitie, am plecat alți trei ani din oraș. Nu m-am mai întâlnit cu domnul profesor decât, întâmplător, pe stradă. Dar îi cumpăram constant cărțile și le citeam cu multă plăcere.

A debutat editorial cu romanul *Aniversare* (1982). Ce mândru am fost, cunoșteam un scriitor în carne și oase! A urmat apoi dipticul *Fotoliul vacant* (primul volum a apărut în 1986, iar al doilea în 1990). După ce a ieșit la pensie, în 2005, s-a consacrat exclusiv literaturii și a revenit în atenția publicului cu un roman în două volume, *Instanțe* (2006, 2007). Apoi, la fiecare trei ani, a publicat câte un nou roman: *Bravo lui* (2008), *Cât văd ochii* (2011), *Teza lui Costel* (2014), *Academie Agramată* (2017). O constantă a majorității acestor romane o reprezintă faptul că acțiunea lor fie se derulează în mediul învățământului, fie au ca protagoniști elevi și profesori. Sunt ferm convins că au și o notă autobiografică sau se inspire din biografiile unor oameni pe care dl. Pârvulescu i-a cunoscut.

În anul 2012 s-a organizat întâlnirea de 30 de ani de la absolvirea liceului a promoției noastre. Amfitrionul manifestării a fost profesorul Pârvulescu, care ne-a apărut neschimbat, păstrându-și intactă verva de altă dată. Am schimbat numerele de telefon și, la invitația sa, am început să ne vedem destul de regulat, cam o dată pe lună. Ne plimbam prin centru și dl. profesor rememora pentru mine copilăria și tinerețea sa. Astfel mi-a spus – și cred că dezvălui atunci în premieră – cum a ajuns student la litere. Fusese elev la Liceul „Frații Buzești”, între 1956-1960. Se pregătea foarte serios să devină inginer, ca să construiască patria socialistă. Dar, într-o zi, absolut din întâmplare, a ajuns, cu alți doi colegi, în podul liceului. Aici au dat peste un munte de cărți, din cele epurate la instalarea comunismului în țara noastră. Scotocind prin vraful de cărți, viitorul profesor s-a trezit în mâini cu *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, scrisă de George Călinescu (prima ediție, cea din 1941). A luat cartea acasă iar lectura sa i-a schimbat viața. A ajuns nu doar un dascăl atât de apreciat de generații întregi de elevi ci și un scriitor adevărat – unul dintre rarii romancieri ai Craiovei... Tare mult mi-aș fi dorit să pună pe hârtie memoriile sale, să se bucure cât mai multă lume de ele...

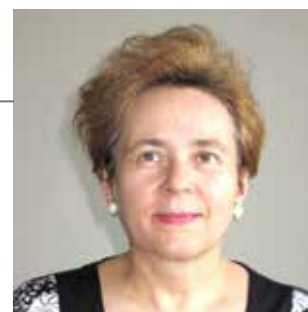
Dar timpul nu a mai avut răbdare cu dumnea-lui, așa cum nu a avut nici cu Marin Preda. S-a stins din viață pe 1 noiembrie 2021, la vârsta de 79 de ani.

POEZIE

SIMONA-GRAZIA DIMA

Floarea după fruct

Milenii le-au trebuit acelor martori anonimi,
 confuzi, care durau și distrugeau imperii-n joacă,
 să vadă ce frumos e zeul fără templu,
 atât de neînsemnat în aparență,
 să îi observe fața-nmiresmată, gingașă,
 un codex din coajă de gutui,
 iar când se face toamnă pe domeniul său,
 să știe că-n același timp e primăvară,
 după văraticul solstițiu
 năpraznic îmbobocesc livezile în lumea lui,
 dând floarea după fruct,
 răvășitoare puritate ce trebuie cucerită, înțeleasă.
 Pentru că zeul mai mic decât un mugure
 își ține deschise porțile palatului rugos
 al fructului unde domnește, drept în mijloc,
 pe tronul de polen, asemeni nepărtinitorului havuz
 țâșnind întruna-n centrul lumii,
 și fiindcă-mbujorații săi obraji
 nu oscilează la dreapta ori la stânga,
 ci sunt brăzdați pe verticală de amintirea
 unor recolte fabuloase și, pentru că,
 făptuitor mereu, deși-n postura neclintirii diafane,
 nu a crezut, nu crede în furtuni, noi îl vedem
 cum ia în mână fulgerele și le-ntreabă de ce
 nu li se pare bună ora și ce-ar voi să dovedească
 prin biciul arderii, prin scrum. Dar ele nu răspund,
 deci le sloboade. Și tocmai fiindcă în livadă
 nu-i zăbovește niciun râu, ci sute își urmează
 unul altuia în anxioase rotocoale, se scurg spre el
 însuflețite de-un singur gând:
 să-i pună-aristocratica-întrebare, să capete
 o lămurire, în sfârșit, ca după-aceea din regatul
 lui să iasă-apoi neîntinate, goale, încât
 cuvinte proaspete să poată fi înscrise,
 la perfecție, pe valurile neîncepute. Cuib să devină,
 pregătite să găzduiască sâmburi tari,
 trovanți în necurmată regăsire de sine,
 auguste pietre gânditoare cu mii de ochi și rădăcini.

Trovanți

Și, tocmai când vestitorul frumuseții,
 tânăr novice, privea mâhnit
 un continent născut din lăcomia întrupării,
 cinicii martori îl găsiră-ncântător.
 Simțeau, pesemne, că, abia întors
 de pe colina cu trovanți, era deja
 o rudă a pietrelor aflate-n prefacere de sine,
 în rotunjirea ce precede zborul. Iar ei,
 deși perturbatori, sub număr defilând
 și oricând gata să ucidă, au fler încât
 să nu le scape trăinicia – chiar fiindcă
 nesiguranța ancestrală-i mână,
 întotdeauna poartă pe creștet
 un cocoș de aur, s-anunțe la fiecare oră
 zorii în care totuși nădăjduiesc.
 Deși nedrepti, brutali, ingenunchează
 astfel în fața celor sigure, solide,
 precum aceste roci cu trup de porumbei,
 intrate în legendă, și fac un semn frățesc
 spre tânărul herald, iar el, înviorat,
 se scutură de gânduri, se ridică și-i salută.

Încrezătorii

Instantaneu din anii '80

Să-l resuscite pe Moise e o discuție-aprinsă stupefiantă, în ședință – de ce-ar crea un fals, ne întrebăm? (căci cum să fie noua creatură profetu-adevărat?) Desigur, le trebuia o voce indubitabilă, cu iz de cer...

Isus nu, nu... prea blând, deși vorbea și el – l-au îngropat deci, de urgență. Moise tuna peste mulțimi, tot simulacru, după ei, dar parcă superior, prestant – votară, așadar, pentru o revenire măsluită-a lui, lejeră, în lipsa vreunui nume – ca nimeni să nu știe ce i-a inspirat (orăcăie răutăcios: „nu facem noi favoruri”). În lume l-au găsit, după o căutare, cu glas de stentor, anonim, gata să intre-n roluri prestigioase, totuși curat.

După ce învăță oratorie, porni să urce pe-un munte substituit. Cu el odată, spița lumească a-ncrezătorilor sui și ea prin halda mitologiei renăscute. N-au existat porunci săpate brusc în piatră, nici revelații orbitoare. Pseudo Moise atât a auzit (un glas rostea din invizibil): „Timpul cel mare-a sosit, nu vreau să-ți văd știința, ci mână această turmă de oi, fie inima ta în bărbile lor. Și-avan să dansezi hora care deschide”. Iar el dansă, deși uimit că hora închidea, apoi la raport se întoarse. „Inima ta a fost bună de câine, dansul te-a oboșit un pic, ia-ți un răgaz, apoi pleacă-n misiune. A fost cum trebuia să fie, cum ni s-a proorocit cândva, și, pentru c-ai păzit bine oile, te vei întoarce nimbă de porunci.” O luă la fugă pe muntele cu o mie de uși, să vadă vorbitorul, să-i ceară socoteală, pentru edictele din nevăzut, neînțelese. Dar mâini eterice l-au înșfăcat de guler: „gândește înc-o dată și nu te răzvrăți. Moise al nostru e-o-nchipuire necesară!”

Pe masa din bucătărie

Eu, pește, mă aflu pe masa din bucătărie. Voi fi despicat, voi fi cină – pentru că i-am iubit pe subtilii aceștia ce se ridică în picioare, din devoțiune și respect, când le vorbește cineva, pe înțelepții-ascunși, care-și câștigă zilele cărând moloș, pentru ca, seara, liberi, să poată cânta și dansa, pe mugurul pleznit peste chip să nu se mai desfacă-n frunză, căci unii s-au plictisit de înflorire; da, fiindcă-mi rosteam cuvintele

printre fibrele fatalului omertă, printre minți încleștate-n consemn, acolo unde, încăpățânat, se tace, iar vocea mea era de om și n-avea voie. Mă vor tăia, să rămân pește.

Cartea pe ape

Neluminat de jarul cuvântului, exultă râul, vin necunoscut, neprins sub cepuri, gata să dăruiască totuși o cale nesfârșită. Porunci dispar în valuri, se-aude în poiană doar scâncetul pruncului.Bucuroși lasă părinții lui o carte pe ape, să dea lăstari departe, în alte zări, din neînrudite timpuri, și, iată, seara aduce miroso de vreascuri arse, iar fumul vine, doar surăs.

GELA ENEA

I. distanțe

fără niciun semn prealabil/ în afară de
o foame banală
pe toate clădirile din lume au apărut buline roșii
de exemplu la noi
casa poporului avea multe buline roșii
de câte ori se deschidea o ușă
sau o fereastră
jap!
bulina roșie în capul cuiva
ne-am pricopsit cu asemenea cucuie
toți
pentru că bulina/ odată căzută
nu alege
unde va
nu foarte departe
porumbeii rămăseseră absolut singuri
niciun copil cu pumnul plin de grâu
niciun bătrân cu pâinea în sacoșă
nici măcar
o firimitură la picioarele statuii de bronz
închipuind un artist ținându-și vioara în brațe
porumbeii
se-așezau pe cutia viorii/ pe arcuș
ciuguleau praful
din nasturii rotunzi/ din
pulpana redingotei
cu-atâta praf în gât cum să respiri?
deodată
a început să cadă ploaia
aproape tandru/ aproape uman

se desfăceau stropii într-o mască lichidă
n-a mai rămas urmă de praf
leșurile porumbeilor se umflau
asemenea unor mici corăbii duse de ape
în loc de buline roșii
au crescut pe ziduri înflorituri de piatră
ca niște păsări
semănau grozav cu porumbeii

II. distanțe

în fiecare dimineată
îmi fac geamantanul/ ca pentru-o aterizare
pe charles de gaulle
privirea
fixată în tavan
desenează ghișee/ sosiri și plecări

cineva
s-a trezit devreme și o ia în față/ închid ochii
lasă-l să umble!

patul pe roți schimbă poziția pereților
deschid fereastra să caut unghiul/ din care
peisajul capătă adâncime

gura geamantanului stă căscată ca a unui hipopotam
flămând
întâi pijamaua/ papucii de casă
haine de stradă și pantofii sport
ghidul de conversație plus harta turistică

lasă-l să umble!

notre dame încă miroase a cenușă
pe champs-elisées
noile tendințe se hlizesc din vitrine
piele de crocodil piele de șarpe
piele
și
os
mai bine mă duc la întâlnire cu mona lisa/ o visez de pe la două de ani
poate înțeleg cum e cu zâmbetul sub straturi de sticlă
și la orsay și la muzeul de peste drum
imposibil să nu fie vreo trecere secretă/ ceva
pe sub pământ
măcar pentru un transfer de cruci
în circumstanțe atenuante

lasă-l să umble!

la montmartre/ boema
la montparnasse/ uitarea

a venit seara/ închid fereastra
golesc geamantanul

harta turistică plus ghidul de conversație
hainele de stradă și pantofii sport
papucii de casă/ pijama
exact în această ordine

III. distanțe

mă întâlnesc cu mama pe whatsapp
ne spunem lucruri simple/ ea
cât a mai pus deoparte
eu/ cine-a murit la noi pe stradă
omit cu bună știință să-i povestesc/ despre
canale youtube super tari/ sau despre
striperii cei adevărați
care-ți bagă fericire-n vene

nu-i spun că uneori am halucinații
ca să trec prin canionul nopților
spăl frica într-o apă în două
în multe
dimineața
simt că cineva a săpat în mine ca într-o ocnă
după sarea uscată pe buze asemenea unei dantele cu sclipici

între mine și mama nu există secrete
doar unele mici
ne-ar trebui un microscop
să le vedem la altă dimensiune
și să le-nțelegem
nu-i spun ce visez noaptea
mamei îi plac numai visele de zi
alea din care
fetele ca mine își clădesc viitorul

odată am făcut o glumă proastă
i-am zis că pe strada noastră ea este singurul mort real
de vreme ce pun în filtru două cafele

și pe una
o torn în chiuvetă

IV. distanțe

am senzația că mi s-a agățat soarele în cămașa de noapte
fiecare pliu e un ac de lumină
malignă
cineva să-mi spună
cu ce autobuz circulă dumnezeu/ să-l aștept în stație
numai el are degete suficient de lungi
ca să pună fiecare lucru la locul lui

să-l întreb la ce ne mai folosesc zilele
când morții sunt cărați în camioane
noaptea și sirenele fac pârție prin auz
când strada a rămas orfană de forfota ei
iar oamenii/ între patru pereți
își desfac viața ca la jocul de lego
așteptând miracolul să le garanteze
că timpul nu a intrat în coliziune cu moartea
planeta fierbe în suc propriu/ totuși
nu mi-am pierdut speranța
e un capăt de linie chiar și pentru Dumnezeu
va trebui să coboare printre oameni
pentru cei diminuați sub cearșafuri de cretă
prezența lui e ca o cheie întoarsă în yala supraviețuirii
ar alunga horcăitul din preajma tubului de oxigen
Dumnezeul acesta
cărui îi putem zice și buda și Allah
trebuie convins să nu-și rescrie creația

V. distanțe

izolați în case
oamenii citiseră cărți/ mutaseră mobile
aspiraseră
nu mai exista praf nici măcar într-o fridă a minții

după implozia cu viruși
a urmat o succesiune de revelații
politicienii
s-au rușinat cu cv-urile false/ posturile tv
au avut detectoare de minciuni
și tendințele schizo
excluse din grilă

vulcanul segregării a devenit calm
mașina
de tuns orgolii
uniformizase căile de acces
în urma călătoriilor lui Gulliver prin el însuși
singur Gulliver mai rămasese
să înființeze fabrici de încălțăminte
rezistentă la mersul pe jos
s-au deschis muzee tematice/ despre
falimentul trecutului
la întrebarea ce-ați făcut în ultimii treizeci și... de ani
în pană de inspirație
toată lumea a răspuns în cor
am făcut dragoste

PETRU ISTRATE

AM PRIVIT

Am privit prin gaura cheii – pământ
chipul curat, zămislit al femeii – cuvânt
pâine zidită-ntre tine și mine – silabă rostită
la ceasul neodihnelor noastre de rugă – ispită

Adriană, Mariană, o Ană oarecare
se petrece în fiecare fecioară atunci, sărbătoare
după Postul cel Mare, vineri spre sâmbătă-n zori
când ți-e mai drag Doamne, s-adormi, să omori...

mămăruță, veliță-nvelită-n catrință
de ce bătut inima ta – necredință?
pentru cine s-aduni rugăciuni
când în preajma ta se desfrână tăuni...?

DE-UN VERS

De-un vers se leagă altul, cum liane
mlădioase, se-mpletesc din mii de fire
ducând deșertului aceste mane
care se cheamă strofe de iubire

o vorbă spus-ajunge să se spună
pe mii de buze-n șoapte simultane
e de ajuns ca să te plimbi sub clar de lună
la brațul unei nostime codane

așa cum un magnet în câmp de forță
de-un alt magnet se prinde în piroane
așa s-aprinde versul, torță-n torță
iar trăsnetu-i, marea de consoane

cu rima prelungită-n altă rimă
tăind prăpăstii... creste de frontoane
e versul zborul scurt care animă
reiterând din clasice canoane

așa, și tu și eu ne facem milă
pe fruntea noastră, perle de broboane
din litere alese ce compilă
crescut-a rug-a noastră la icoane...

TE-AM AȘTEPTAT

Te-am așteptat și mă duru
lămpaș durat din praf de astre
fereastra ta mi se păru
cutie de viori albastre

pe masa mare din salon
o candelă mai arde încă
părea lumina ca un zvon
care devor-o pace-adâncă

un ochi deschis pictat cu gri
un greiere aprins să cânte
era pe când puteam ghici
desenul liniilor frânte

copilă-n gest ca-n tot ce faci
te-ascunzi în aerul subțire
mirositor a oi și vaci
precum o șoaptă de iubire

nimic nu văd din jocul tău
copil poznaș pornit pe glume
ți-e ochiu-adânc precum un tău
mereu ascuns și plin de spume...

NIMIC DIN CE AM SCRIS

Nimic din ce am scris, din ce-oi mai scrie
n-a însemnat mai mult decât cuvântul
pe care poate buza, carnea-mi vie
să-nsăileze aieva, cerul și pământul
atât cât sunt, cât voi mai fi de-acum
cât voi mai răsufila oameni printre voi
aș vrea să strig, cât necuprins Pământul
exist-aieva-n cântece, în ploii...

se uscă zarea, plâng în jur copacii
și versurile seacă de durere
în primăvara ast-am ars aracii
pe lacuri de arginți și de tăcere
s-a dus un an – în liniște s-adună
pe cer, toți norii negri de tristețe
nici bunul soare nu dă ziua bună
sub tâmpla lui sumeț-a căruntețe
s-a dus un an și muzica-i mai tristă
și litera s-apeacă mai în jos
sfidarea morții e-n tot ce mai există
adio dar, drumețele pios !

AȘ VREA

Aș vrea c-o mână să te prind de pulpe
sorbind adânc în ochiul tău de vulpe
mlădieri adânci spre șold cu cornul dulce
iar sânul tău, la pieptu-mi să se culce...

da, sunt avid de rătăcirii hoinare
pe gură și pe brațe, pe picioare
domol s-adorm în neguri de ostroave
torcându-ți ție, șoapte dulci, voroave...

torcându-mi mie, tu, ca o pisică
cu gheare lungi scăpate până-n sticlă
limbuța ta, trofeu în roz și miez
scăpată până-n istm peloponez

zgâriindu-mă pe gât și pe spinare
când lotca ta s-o clătina mai tare
ș-așa aș vrea să trec de capul Horn
sirenă tu, când vei suna din corn...

O ZI FRUMOASĂ

O, zi frumoasă ai venit și pieri
și-n urma ta, aceeași noapte scurmă
învăluind tristeți sau petrecând plăceri
părerii de rău sau amintiri, se curmă

o pace-apasă parcă pe oraș
și-n trotuare-adânc, un vin stocit se fierbe
tristețe-apasă, pe erou, pe laș
cu același duh de stârv coclit, în verbe

mai rătăcesc un ceas, prin ce bazar
de uliți neștiute și viclene?
pe când și luna-n chip de lampadar
de-abia-ți trimite raza ei, prin gene

așa și viața noastră, cât va fi
întocmai ca și ziua cea frumoasă
ne săturăm și n-o putem trăi
și-n urma ei... doar dâra-ntunecoasă...

O VERS DUIOS

O vers duios cât poți tu să cuprinzi
 în lumea ta de basm și de tandrețe
tu faci palate din două biete grinzi
 și din pustiu transpari în frumusețe
și totuși tu, atotputernic vers
 tu n-ai putere-aceea lăudată
de-a descuia în micul univers
 ce-l poartă-n ea, o inimă de față
oricum aș scrie sau orișicât de multe
 în jurul tău, din versuri ți-aș alege
răspunsul tău stă-n științele oculte
 în care vrerea ta-i, suprema lege...

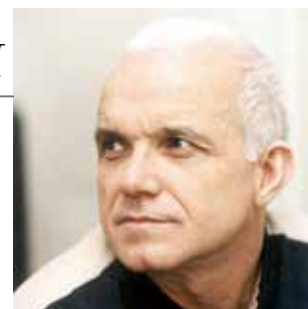
DEGEABA

Degeaba ard cerneala-n seara asta
 nimic nu cade – ceața-i peste tot
mi-am ocărât și pe nimic, nevasta
 nici să mănânc și nici să dorm,
 nu pot
e ca-ntr-un vers cu proză de despot
 și sincer, bat câmpii în seara asta
și nici nu știu ce zi-i, s-o mai socot
mi-i goală tinda, dar mie plină
 traista
de fel de fel de kitsch-uri despre tot
 și soarta m-a trădat, ca mai mereu, nefasta
rămân să-mi port plaivazul și năpasta
 pân-oi albi cu pixul meu cu tot !

PROZĂ

LIVIU IOAN STOICIU

SINGUR, PE MUNTE

(CONTINUARE DIN NUMĂRUL 4/ 2021)

Ieșit din Cabana Caraiman (cabană aflată în calea curenților violenți, e ancorată cu cabluri), Nae se miră că nu se schimbă nimic aici, are o aripă începută și neterminată, (e un șantier ruginit), a venit la crucea din spate, pe buza prăpastiei; de câte ori se oprește aici, se închină cu limba în gură și se apropie periculos de prăpastie, își amintește de perioada lui cu tentative de sinucidere, i-ar trebui să facă un pas înainte și gata, ce s-o tot lungească pe aici? Dar s-ar strivi de stânci, s-ar chinui atâția să-l scoată din hău – lasă că, până să sosească „salvatorii”, l-ar devora cine știe ce animale de cap și de mâini, întâi; capul și mâinile fiind cele mai expuse (în rest, trebuie să rupă hainele și încălțăminte ca să-l poată gusta). A citit zilele trecute că, prin sfârșitul său, Alexandru Odobescu se înscrie în lista sinucigașilor literaturii române: Veronica Micle, Dimitrie Anghel, Urmuz, Liviu Rebreanu, Ilarie Voronca, Paul Celan, Gherasim Luca, Gabriela Negreanu, Ion Stratan... Odobescu, sinucigaș? Nu a conștientizat nici o clipă asta, i-a citit în liceu și „Falsul tratat de vânătoare”... *Pseudo-Kynegeticos*, pentru secolul XIX e o minune. Odobescu s-a sinucis cu o supradoză de morfină injectată, la 61 de ani, pentru o femeie cu 30 de ani mai tânără... Trist. Nae stă cu ochii pe zidul ondulat de piatră, compact, de-a dreptul fabulos al Caraimanului. Nu-și bate capul, fizica invizibilă, secretă, cuantică, dovedește faptul că există viață după moarte. Moartea este doar o părere imprimată de educație? *Dr. Eben Alexander, neurochirurg de la Harvard, a fost sceptic în legătură cu ideea de viață după moarte. Cu toate acestea, un accident l-a convins că Raiul există. În anul 2008, dr. Alexander a intrat în comă profundă timp de 7 zile. „Nu există o explicație științifică pentru faptul că în timp ce corpul meu zăcea în comă, sinele interior era viu. În timp ce neuronii din cortexul meu erau blocați, conștiința mea nelegată de creier călătorea într-o*

dimensiune despre care nu am visat niciodată că ar putea să existe”, a povestit ulterior neurochirurgul despre experiența prin care a trecut... Practic, spațiul și timpul nu sunt așa cum bănuim, iar moartea nu există într-un sens real, așa cum credem noi.

De sus, de pe marginea prăpastiei, din spațiile Cabanei Caraiman, Nae rememorează că în pantă s-a oprit des să-și tragă sufletul. Nu mai e „montaniardul” de altădată. A fost ajuns din urmă de pompieri tineri (mulți dintre ei regretau că sunt pe traseu, aveau cărcei și n-aveau vlagă, cel ce era în frunte însă nu avea probleme, lui îi reproșau faptul că i-a forțat să meargă mai repede decât era cazul; toți se mirau că el, Nae, ține pasul la vârsta lui, depășindu-i când se sufocau). Deșteptul care a tras de pantalonii tinerei drăguțe era să o pățească, a fugit înainte, tânărul care o însoțea pe fată a scos din rucsac o toporișcă. Apariția toporului scurt i-a calmat pe toți... Teribilism de doi bani, a văzut și pe Facebook filmulețe cu asemenea deștepți care trăgeau pantalonii fetelor, unul trăgea pantalonii fetei din fugă și altul filma... Când era în cabană a apărut un jandarm, care i-a chestionat pe tineri, i-au spus că a fost o joacă, nu s-a întâmplat nimic, își cer ei scuze... Cei doi, cel care a tras de pantalonii fetei și cel care a filmat totul nu s-au oprit la Cabana Caraiman, au mers mai departe la Crucea Eroilor, n-are rost să se mai țină de capul lor. Cei doi, tânăra cu pantalonii dați jos și tânărul care o însoțea, s-au întors din drum, speriați să n-aibă alte necazuri... Altfel, pe el l-au încântat florile de pe munte, păcat de cascada mare că e inexistentă (ea e superbă primăvara, când se topesc zăpezile, n-are izvor), spune unui tânăr care l-a întrebat câți ani are, admirativ că a urcat până aici: acum cascada n-are nici un firicel de apă. E în 30 august. Nu-și amintește de ultimul drum făcut pe acest traseu, dar a observat că l-a uitat (așa cum a uitat traseul pe Jepii Mari). Deși a ajuns

la Cabana Caraiman obosit, e hotărât să meargă la Vârful Omu (inițial voia să facă platoul și să coboare pe Jepii Mari). Mănâncă afară un al doilea sandwich și un Mars, bea apă minerală. Postează pe telefonul mobil (mirat că are internet; mai exact are semnal puternic pe mobil), pe contul lui Facebook, 20 de poze făcute de jos până sus, cu legenda: *La 2.025 metri, în Bucegi. Postez la Cabana Caraiman. Plecat din Bușteni pe Valea Jepilor Mici la ora 9, merg mai departe la Vârful Omu...* Se gândește iar că un pas greșit l-ar trimite pe lumea cealaltă și cunoscuții ar fi convinși că s-a sinucis. La ce-i trebuie să se arunce acum în prăpastie? Cum la ce? A vrut să treacă prin propria voință într-o altă dimensiune, sau într-un alt univers, nu? Fiindcă oricum n-ar muri, dacă teiei după Robert Lanza, cercetător la Advanced Cell Technology, care a dovedit prin fizica cuantică faptul că moartea nu există. *Prin observații ce țin de fizica cuantică s-a ajuns la noțiunea de „lumi multiple” sau „multi-vers”, în loc de „univers”. Noua teorie care demonstrează că moartea nu există are la bază conceptul de biocentrism. Adică, există un număr infinit de universuri și tot ceea ce este posibil să se întâmple are loc în unele dintre acestea. Iar ceea ce nu este posibil să se întâmple este doar moartea! Toate aceste multiple universuri există simultan și, indiferent ce se întâmplă într-unul dintre acestea, „acțiunea” se continuă într-un altul. Dacă un corp este distrus într-un univers, nucleul energetic de 20 de wați – măsurat științific – care a făcut creierul să funcționeze ca un computer nu se stinge odată cu trupul. Se știe de ani mulți că „energia nu se distruge, se transformă”, iar „fântâna energo-informațională” a creierului, cum au numit cercetătorii cei 20 de wați, transcende într-o nou univers... Moartea, nu!*

Nae a plecat la ora 12.45 pe traseul spre Babele, la jumătatea lui a cărmît-o la dreapta, a trecut pe lângă casa unei stâne — nu era nimeni. I-a ieșit sufletul urcând mai departe pe smocuri de iarbă în care se împiedica, deși panta nu era abruptă. A ajuns la ora 13.25 la traseul spre Vârful Omu, la clădirea Salvamont, aici s-a oprit să-și tragă sufletul. Soția îi spune la telefon să renunțe (văzând că răsufla greu; a recunoscut că-l dor toate, de la coapsă la genunchiul drept, e ciudat; cel operat e genunchiul stâng) și să ia telecabina la întoarcere. S-a așezat pe marginea unei stânci să-și scoată pietricelele strecurate în bocanci după ce și-a suflecat până la genunchi blugii. Apoi a băut o gură de coca-cola, din sticla ascunsă pe fundul rucsacului. Făcând parcă poftă celor din urmă, nu departe de el; pe marginea aceleiași stânci plate, s-au așezat oboșiți doi bărbați mai tineri decât el, nu le putea da o vârstă. I-au dat bună ziua și și-au continuat discuția, Nae

îi asculta fără să vrea: „Că nu va apuca să se încheie secolul XX, a prezis, când se va produce prăbușirea neașteptată a comunismului, iar comuniștii își vor pierde toată autoritatea lor în Uniunea Sovietică”. Îți dai seama, a prezis înainte de 1945... Lui Nae îi era cunoscută profetia, era vorba de un clarvăzător american celebru, de care și el știa câte ceva: Edgar Cayce, în 1945 a murit. Le-a zâmbit celor doi și le-a comunicat că „profetul adormit” (care ghicea în transă, îi erau transcrise cele ghicite de cine se nimerea) a prezis, pe de altă parte, întărirea puterii comuniste în China, ceea ce de asemenea s-a confirmat... Nenorocirea e că a prezis și un fel de sfârșit al lumii, cu ghețarii care se vor topi, iar vulcanii se vor activa. A prezis că arii întinse de pe coasta estică a Americii vor dispărea, înghițind New York și Connecticut. Un val uriaș urmând să măture coasta vestică a continentului, nimicind California. Și, știți, ghețarii se topesc azi și sunt semne... Doamne ferește, mulți oameni cu bani s-au mutat de la Constanța la munte, să fie siguri. Acolo, la Marea Neagră se așteaptă și o explozie a gazelor care se extrag... Nae s-a ridicat, se resimțea serios muscular, dar s-a rușinat să se vaiete, i-a salutat pe cei doi: Numai bine! Drum bun!

Merge înainte pe traseul cu bandă galbenă, pe platforma Bucegilor, se grăbește atât cât poate (în apropierea Vârfului Omu își târâie picioarele, frânt, urcușul, care pare moale aici, având să fie istovitor), îngrijorat că-l prinde întunericul la întoarcere. Lasă în urmă Vârful Baba Mare (2.292 de metri). Zărește Vârful Șugărilor, cu căldarea sa superioară, și muntele Obârșia, cu vârfurile plane ale Obârșiei și Colților Obârșiei, despărțite printr-o șa largă, iar în fund, spre nord-est, Vârful Omu. La înălțimea la care are senzația că poate experimenta mintal. Se gândește la „expansiunea conștiinței”, la modă azi. E vorba de „transformarea personală”. Fără să studieze problema, e curios să vadă pe propria piele cum ar putea să-și extindă conștiința și să... Să ce? A citit că există o tehnică sacră „Merkaba”, care a fost folosită în Școala Misterelor pentru a realiza purificarea fizică, mentală și spirituală, expandând conștiința. *Aceste tehnici activează în Merkaba câmpurile spiritual-energetice care înconjoară corpul fizic. Un Merkaba activat va asigura o foarte rapidă extensie a conștiinței și dă omului capacitatea de a se bucura de experiențe multidimensionale în acest Univers și Dincolo!* Ușor de zis... Știe că există și „cealaltă realitate”, „realitate spirituală”, paralelă realității materiale: fizica cuantică a dat peste cap viziunea despre această lume. Adevărul e că, atunci când urcă singur pe munte, se iluzionează că poate intra în acea „Stare de Conștiință Extinsă”, fiind și el convins că suntem mai mult decât corpul nostru – și cum

stăm la nivelul identificării? La nivelul descoperirii de sine. Nimic subtil. Cum să depășești nivelul minții? „Ce se află dincolo de nivelurile conștiente ale psihismului nostru”? Ce anume să se afle, dublura la conștient, anume restul: inconștientul. Teoretic, *Stările de Conștiință Extinsă sunt incurșiuni în profunzimea propriei noastre ființe... Sunt stările în care intervine non-judecata... Este cunoașterea prin Revelație. Mintea omenească nu dispare, nu este anulată, ci este integrată în „Mintea Divină” expansionându-se de asemenea...* Nu reușește să simtă nimic deosebit nici azi, n-are nici o... revelație (ia peste picior cuvântul „revelație”). Îi distrag atenția tot felul de gânduri reziduale din viața de zi cu zi. I-ar trebui poate o pregătire, are idee că un stupefiant l-ar ajuta semnificativ să intre în această „Stare de Conștiință Extinsă” – dar se teme că devine dependent, ar putea să facă rost de cannabis, deși crede că e un „stupefiant” prea slab. E clar, înălțimea muntelui nu-l ajută, degeaba se omoară cu firea... Pășește apăsător, se rușinează să-și arate slăbiciunile. Nu mai are forma fizică de altădată, s-au dus pentru totdeauna tinerețile... Depășește turiștii veniți cu telecabina până la Babele, în sandale. De la Pintenul Obârșiei, către stânga, în urcuș pe creastă, se desprinde varianta de iarnă a drumului, alege traseul de vară, care se abate la dreapta pe flancul nordic al crestei, străbătând în lung o brână cu bolovănișuri, pe sub „Cerdacul Obârșiei”, ai cărui pereți stâncoși încing, ca un zid de cetate, coastele nordice ale Colților Obârșiei... E efectiv fascinat de zidul uriaș de piatră, compact, al „Cerdacului Obârșiei”. Mai departe coboară în Curmătura Văii Cerbului, șa largă situată în creasta care desparte căldarea superioară a Văii Cerbului de cea a Văii Obârșia Ialomiței. Din curmătură, poteca urcă pe flancul vestic al crestei, ocolind blocul stâncos ce formează Vârful Văii Cerbului, unde altădată urca și admira prăpăstiile din jur. Nu se oprește – după ce întâlnește drumul care urcă din stânga, dinspre Peștera, iese din nou în creastă. Prin câteva serpentine urcușul continuă pieptiș până sub blocul de calcare albe al Vârfului Găvanele, unde întâlnește poteca ce vine din stânga dinspre Strunga. Nu-i e deloc ușor. Înaintează tot mai dezamăgit de el (face pauze să-și tragă sufletul) pe sub Vârful Bucura. Nu mai avea mult până la ținta finală, Vârful Omu (2507 metri), a forțat, și-a scos sufletul până aici (mergând „ca la maraton”), ce i se întâmplă? Nu mai avea putere, se sufoca. Își târa efectiv picioarele. Se oprea din zece în zece metri și făcea poze, să nu se mire turiștii, încerca astfel să-și revină. Curios, nu-l depășea în continuare nimeni, înseamnă că se resimțeau cu toții.

Traseul de vară nu părea inaccesibil, era un urcuș continuu, dar nu abrupt, să stea să răsuflă și să-și

ia avânt. La un moment dat a depășit o pereche cu un adolescent, enervat de fesele senzuale ale doamnei (îmbrăcate cu pantalon strâns pe ele, firește), îi aminteau că el e în vârstă (nu înțelegea acest mecanism, de ce fesele tinere îi aminteau că el e în vârstă)... Trecea pe la poalele Muntelui Bucura, „unde e cel mai important centru energetic-informațional, natural, al Planetei, o fereastră de trecere dintr-un univers în altul”. Știe că practicanții Reiki vin să se încarce aici, pe Bucura, *cu energie universală* (s-au făcut cercetări științifice, aici Universul are schimb direct de energie cu planeta noastră) – în alți ani a urcat și el pe Bucura până la crucea ancorată, ridicată de acești practicanți. Reiki este una din multele terapii alternative care oferă posibilitatea de a canaliza conștient energia universului... Ar merita să reactiveze călătoria inițiatică făcută în anul 2006, luat după o carte a unui maestru Reiki, căutând intuitiv cinci surse energetice din Bucegi (ultima fiind aici, pe Bucura, în preajma Vârfului Omu). Să poată să continue drumul, Nae și-a concentrat mintea tot pe teoria legată de conștiință. Ce e conștiința asta la mine, în definitiv? Conștiința e o „secreție” a creierului uman, spune știința, generată prin procesele neurochimice și neuroelectrice. E o concepție neurofiziologică. E conștiința redusă, totuși, numai la procesele fizico-chimice din creier? Nu vine din inteligența continuă și non-localizată din cosmos, din nimic? Nu e creierul doar un receptor? Cu ce-și bate el capul, sunt atâtea necunoscute, n-are el destulă glorie să-i dea de un capăt... Oftează. Respiră greu, bine că nu asudă. Face pași din ce în ce mai mici, bine că poate să admire hăurile din jur, să-și încetinească mersul. Era mai mult decât dezamăgit de slăbiciunea lui, de absența puterii fizice, era intrigat la culme – aici, unde ajunsese, e o zonă în care, inexplicabil pentru omul de rând, se spune că turiștii ar trebui să simtă o stare de bine, de liniște și echilibru. E un loc aparte, de o încărcătură energetică extraordinară, loc în care pământul „pulsează”... Abia la final, oprit în fața Cabanei Vârfului Omu, și-a venit în fire. Dintr-odată, s-a simțit eliberat, culmea, odihnit. Nae face poze, merge în spatele cabanei, până la prăpăstii, admiră Bucșoiul, munții Moldovei, Ciucașul, spinările Gârbovei... Revine la cabană, lasă pioletul pe o bancă afară și intră, nu se schimbă niciodată nimic aici, e aceeași sărăcie binevoitoare. Cumpără un ceai (3 lei, mai ieftin decât la Cabana Caraiman cu doi lei, se miră cu voce tare) și mănâncă un sandviș și un Mars, bea apă minerală din rucsac. Nu e internet, nu reușește să posteze nimic de aici pe Facebook. Atâta pagubă! O pereche de tineri insistă să se cazeze la cabană, tânăra e epuizată și are tălpile

rănite de încălțăminte, plânge ușor, până la urmă li se arată o cameră de rezervă, fără servicii, sunt de acord cu orice preț și cu orice lipsuri... Nae constițentizează distrat, în treacăt: că deasupra României se întinde una dintre cele mai puternice „umbrele” protectoare de pe întreaga planetă. Are în minte un roman superpremiat, apărut în anul 2017, cu titlul „Ploaia de 300 de zile” – o ploaie care cădea numai în granițele României și care a adus până la urmă apocalipsa la români... Să nu fi auzit autorul că sunt cercetători care au tras concluzia că Romania beneficiază de unul dintre cele mai puternice scuturi energetice de pe planetă? Sigur, are scuza ficțiunii, totuși, chiar așa de rău stau românii în raport cu mama natură? Altfel, în România, cel mai cunoscut triunghi energetic este Omu-Babele-Sfinxul, de o putere incalculabilă. În jurul acestuia apar, la anumite intervale, conuri de lumină alb-lăptoasă, care se rotesc ca un vortex de nori, amplificând percepția extrasenzorială. Tot atunci se înregistrează semnale radio venite dinspre interiorul muntelui... Surâde. În sfârșit, Nae e nehotărât dacă să se întoarcă pe unde a venit la Bușteni sau să coboare în Poiana Cerbilor, e un traseu (cunoscut lui; ultima oară l-a prins întunericul în pădure, era cu soția) de 5 sau 6 ore, depinde de fiecare, își imaginează că, ajuns la drumul care duce la Cabana Gura Diham, cu limba scoasă, n-o să mai fie în stare să ajungă la mașina lui, lăsată la celălalt capăt al Buștenilor...

Post Scriptum: Mă hotărâsc să plec pe unde am venit, spre Sfinx – la ora 15.30, întârziat, o iau din loc, merg repede (pe cât pot, durându-mă toți mușchii). De necrezut, după ce trec mult de zidul de stânci Cerdacul Obârșiei (e ceva unic, ar trebui să se facă mari filmări aici), iau seama, când dau jos de pe mine hanoracul, că am uitat undeva pioletul, mi-a pierit tot cheful, m-am gândit că l-am uitat unde am făcut pipi, pe cărarea îngustă de vară din fața zidului colosal de piatră și m-am întors din drum, să văd dacă nu l-a luat cineva care a venit în urma mea, m-am întors degeaba, n-avea nimeni pioletul meu. Am luat seama brusc de dezavantajele bătrâneții mele, că l-am uitat afară pe bancă la Cabana Vârfului Omu! M-am întors învins la drumul spre Sfinx, eram în criză de timp (culmea, întoarcerea din drum mi-a luat cel puțin un sfert de oră). M-am resemnat, celor de la Vârful Omu le vor folosi mai mult securea mea ascuțită decât mie, să fie de pomana sufletelor. La 16.45 am sosit

la Sfinx, am făcut poze. Locul e extrem de aglomerat (dacă nu vin cu telecabina, vin pe jos din apropierea Cabanei Piatra Arsă, unde își lasă mașinile, sosiți pe asfalt de la Sinaia), mă scârbește, e făcut praf muntele aici. La Sfinx văd cercuri de pietre, e clar că „încărcarea cu energie” a luat avânt (apropo, pe muntele de lângă Vârful Omu e o cărare lărgită și au apărut cruci mari, e ușor de identificat acum locul de maximă încărcare cu energie de la univers). Fac poze și la Babele. Aș fi putut să iau telecabina, la epuizarea fizică pe care o aveam, dar nu... M-am încapățânat să merg mai departe, dar nu după semnele turistice, ci pe drumul care duce la mașinile lăsate nu departe de Cabana Piatra Arsă (altă pierdere de timp, ocolind; probabil am mai pierdut un sfert de oră), grea coborârea pe noua cărare lărgită care evită curbele drumului forestier. La ora 17.40 am fost, nesperat, la Cabana Piatra Arsă (a sportivilor), am întrebat cum ajung la Cantonul Jepi, e departe (e drum numai printre jepi mult mai înalți decât omul), merg tare, că sunt în criză de timp, la ora 20 e întuneric în pădure, la Canton mănânc un Mars, beau toată apa și toată coca-cola. La 18.10 o iau din loc pe traseul (triunghi albastru) pe Jepii Mari (sau al Văii Urlătoarelor) spre Bușteni, am locuri în care încerc să grăbesc pasul, e un traseu plin de capcane (nu numai cu lanțuri și sârme groase, ci și pietre abrupte pe care nu știi cum să cobori)... La ora 20.15, slavă cerului, am ieșit din pădure, la limită (deja vedeam numai animale fioroase în semiîntuneric, în cale; în dreptul Cascadei Urlătoarea am întrezărit la vreo zece metri de potecă conturul unui urs uriaș, care stătea în fund, am simțit că mi s-a ridicat părul pe cap, am dat Bună seara! fără să mă gândesc la nimic deosebit și am trecut mai departe, cu picioarele aproape paralizate, sperând să mi s-a părut că e un urs). Ajuns în dreptul primei terase de la marginea Buștenilor, am fost oprit și întrebat de o doamnă dacă nu m-am întâlnit cu ursul care a fost alungat de jandarmi acum o oră în direcția din care am venit, i-am răspuns firesc, bravând neimpresionat (de parcă nimic nu era mai natural) că l-am întâlnit și că i-am dat Bună seara! Vai de mine, ce noroc ați avut!, mi-a spus doamna și și-a făcut cruce.

(Fragment din Jurnalul scris de Nae acasă, mulțumindu-i lui Dumnezeu că a ajuns cu bine)
9.02.2018 – 2.10.2021. BV

CONSTANTIN ARCU

O FEREAȘTRĂ SPRE TRECUT

(FRAGMENT)

Se trezi singur în pat și, printre gene, observă că soarele se ridicase bine pe cer. Se simțea stăpînit de un sentiment de liniște și mulțumire. Intră în baie și-și dădu cu apă peste față, se șterse îndelung și îmbracă un trening uzat. Intenționa să verifice autoturismul, deși la sfîrșit de săptămîină șeful îl solicita rareori. Domnul director rămînea de obicei la cabana din Poiana Florilor, de unde Anton îl prelua mahmur și abătut luna dimineața. Însă noaptea trecută avusese întîlnire cu un grup de oameni de afaceri austrieci și au ajuns la vilă abia spre dimineața. Se lăsase cu un chiolhan în toată regula, cu femei și lăutari, iar Anton se miră că occidentalii deprind atît de repede bunele obiceiuri românești. În fața garajului, Anton își ridică spre cer fața rumenă, rotundă și zîmbitoare, măsurînd din priviri înălțimea soarelui. „Trebuie să fi trecut de ora nouă”, își spuse. Nepoții dormeau la ora asta, iar el putea să se ocupe de mașină. Hoțomanii urmau să se trezească tîrziu și numaidecît să-i sară în brațe, interesîndu-se ce le-a adus. Gîndul la mogildețe făcu să-l inunde un sentiment de bucurie. Pe vremea cînd fiică-sa, Luța, avea trei-patru ani, era prins în vârtejul treburilor și nu mai găsea răgaz să se ocupe de ea. Acum însă importanța lucrurilor se schimbase. Chiar și cînd era prins de treburi, gîndul îi stătea deseori tot la omuleți. Simțea cum inima i se desfată și-l pătrunde un val de încîntare, la gîndul că viața lui se ramificase și continua să curgă prin venele și trupurile prichindeilor, ca prin niște firavi, dar năvalnici afluenți.

Aceasta era minunea care se petrecea de cîtva timp în viața lui. De cîteva zile liniștea îi fusese sfîșiată și deseori se trezea cu gîndul la Nae. După atîția ani de absență, Anton parcă uitase de trecut și de fratele său, de timpul cînd trăgeau cu dinții să facă avere. Însă în urmă cu două seri, Viorica, nepoată-sa, l-a anunțat că avea treburi prin București și intenționa să treacă pe la Dana, verișoara ei. Față de această femeie, Anton avea sentimente amestecate. Fosta secretară din firma lor îi devenise cumnată

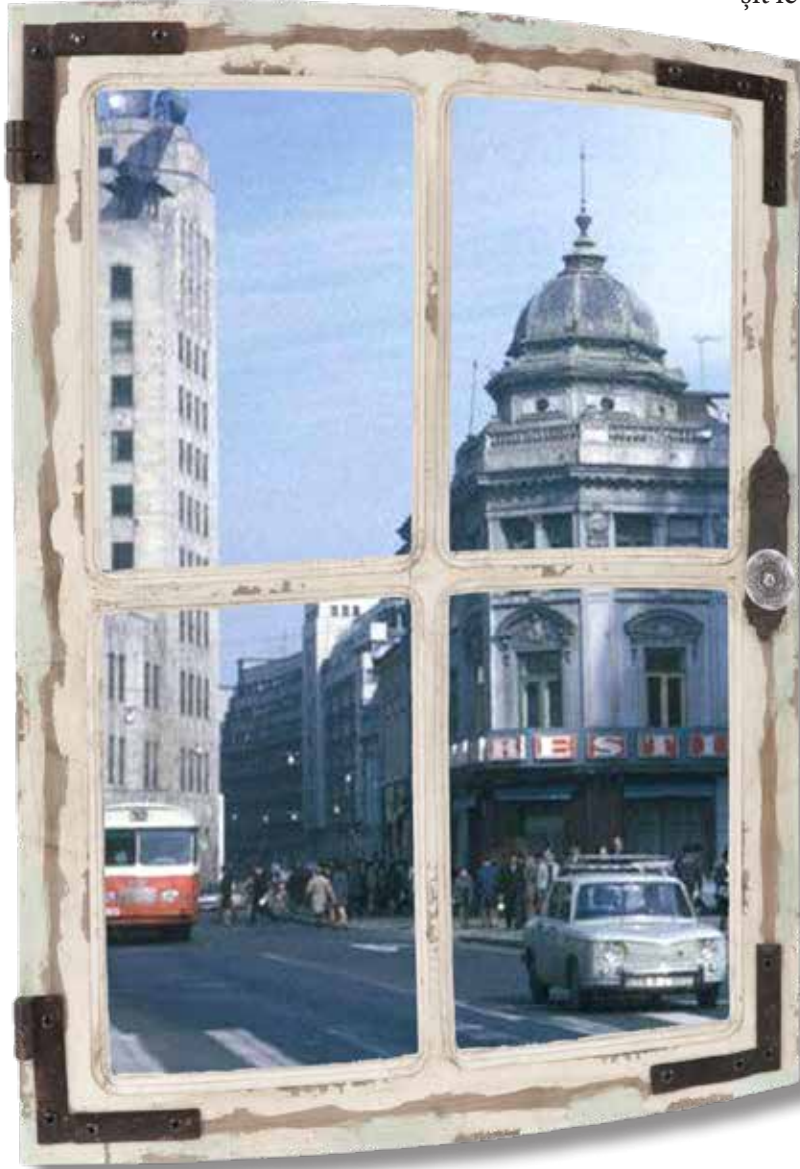
în lipsă, dacă se poate spune astfel. În tîrg s-a auzit de căsătoria ei cu Nae, la vreun an după ce acela a dispărut fără urmă. A existat un prim semn de întrebare legat de diferența de vîrstă dintre cei doi, dar s-a șters repede pentru că alte semne de întrebare încercau să-și facă loc. După un timp s-a aflat că Nae și Dana sînt în București, apoi firul zvonurilor s-a rupt din nou pentru cîtiva ani. Păreau să fi intrat în pămînt. Nimeni nu știa nimic despre ei. Pînă cînd un tînr din tîrg a publicat o cărțuție cu versuri și s-a aflat că Nae Panait era șef într-o tipografie. Iar Dana, din cîte spunea Viorica, lucra într-un cabinet de avocatură. În continuare, s-a înfiripat o legătură între soțiile celor doi frați, începînd cu telefoanele de felicitare pe care și le dădeau la sărbători, deși cumnatele abia de se țineau minte. Treptat, la sfîrșitul convorbirilor, au apărut adaosuri, de genul: „Nae vă îmbrățișează și vă urează sănătate” sau „Sărbători ferice vă dorește din suflet și Anton”.

Pe ușa de la bucătărie ieși în curte Aneta. Era îmbrăcată într-un capot siniliu și pe deasupra purta, ca de obicei, un șorțuleț cu lalele. Cu fața prelungă, pămîntie, părea greu să-i dai o vîrstă, însă rudele știau că este cu doi ani mai mare decît Anton. Femeia ducea în mîini un castron cu boabe de porumb și se îndreptă tăcută spre colțul casei, unde se găsea un cauciuc despicat în două, plin cu apă.

– Te-ai trezit, Antoane?, întrebă femeia, lipsită de interes.

Bărbatul nu răspuse. Ridicase capota și privea motorul lună de curățenie. Zîmbi aducîndu-și aminte de Dacia 1100 pe care o avea taică-su, Oreste, Dumnezeu să-l ierte! O rablă legată cu sîrme și înnegrită de uleiuri și vîscozități ce se prelingeau pe lîngă capace și filete. Înainte vreme un ageamiu îi făcea pe loc orice reparație la mașină cu o sîrmă și un patent, acum însă erau automobile sofisticate și nimeni nu mai îndrăzne să-și bage nasul în motor. Anton trebuia să verifice dacă autoturismul merge ceas, însă depanările și orice revizie se făceau numai în service. Fiecare mașină avea carte tehnică, un fel de carnet de

sănătate în care erau înscrise toate reparațiile pe care le-a suferit de-a lungul timpului. S-ar fi crucit Oreste de una ca asta, Doamne ferește! În jurul femeii se adună de îndată tot păsărețul din ogradă, iar Bulbuc lătră de câteva ori și încep să se zbenguie făcând rotoace. Cîte

o găină sărea în sus cîrîind intrigată și bătînd din aripi, însă imediat se înghesuia printre celelalte după boabe. În fiecare dimineață potaia roșcată primea cîte o săpuneală de la stăpîna-sa pentru că speria găinile, dar n-o punea la suflet. Își dădea seama că nu-i erau înțelese bunele intenții. Dar la ce să te aștepti de la mintea proastă a unor orătănii? Din păcate, nici stăpîna sa nu pricepea că manifestările lui erau pașnice, realizînd cît de frustrant este să nu fii înțeles de contemporanii tăi. Nu-i stătea în caracter să se comporte violent și considera că orice diferend poate fi soluționat pe cale pașnică. Avea în firea lui ceva din Mahatma Gandhi, se poate spune. Semăna leit cu bunelul său, bătrînul Bulbuc, dacă își mai aduce aminte cineva de el.

Femeia își privea păsările cu bucurie, dar asta n-o împiedica să le ușuiască și să le certe, făcîndu-le în fel și chip. Orătăniile băteau cu ciocurile în pămînt după grăunțe, înfoindu-se și cîrîind fără convingere. Aneta deșertă și ultimele boabe din castrolon, amintindu-le că, dacă nu fac multe ouă, negreșit le va băga la ceaun. Era un șantaj practicat zi de zi și bieteles păsări se străduiau să-i facă pe plac. În spiritul adevărului, trebuie spus că femeia se ținea de cuvînt și în ceaun intrau cu prioritate cele care se lăsau pe tînjală și-și neglijau sarcinile de producție. Aneta se îndreptă spre garaj, tîrșîind în picioare șlapii albaștri din cauciuc. Se opri la cîteva pași de Anton și-l măsură din priviri cu afecțiunea pe care o acorda orătăniilor.

– Te-ai sculat devreme, spuse. Abia de-ai apucat să închizi ochii. Era trecut de două cînd ai ajuns acasă. Nu mă duce capu' ce faceți voi noaptea prin pădure.

Bărbatul porni motorul mașinii și ascultă cu atenție. Nimic nu-i păru suspect.

Apoi bombăni ceva, din care nu se înțelese mare lucru. Probabil aveau un cod al lor, pentru că nu dădu alte explicații și nici femeia nu insistă.

– Te-o căutat unu', adăugă ea. Care-o fost jurist la voi...

Rostise cuvintele cu reținere, de parcă ar fi vorbit despre un lucru rău. Bărbatul întoarse capul și o privi cu luare aminte. Omul avea o figură bălaie și surîzătoare, cu riduri superficiale pe frunte și la coada ochilor. Se păstrase bine, era un bunic încă tînăr.

– Sandu? se interesă omul. Juristu'?

Venise rîndul femeii să morfolească niște cuvinte printre dinții înnegriți. Dar

Anton nu păru deranjat. Își scutură întrebător capul leonin, care începuse să-i încărunțească.

– Ce mai pune la cale? insistă el.

– Habar n-am, se burzului nevastă-sa. Că n-a spus ce-aveți voi de împărțit. Tre' să fie legat de vechile voastre afaceri, ce știu eu?

– Nu cred, se opuse Anton. Da' cîte nu-i trec lui prin cap! Țsta ce visează noaptea, ziua chiar vrea să facă. Da' n-avem nimica de împărțit.

– Îi bine să te ferești de omu' ista. E din acela cu care nici la cîștig nu-i bine să mergi, că la urmă tot în pagubă ieși.

Anton nu apucă să facă vreun comentariu, pentru că tocmai atunci ușa casei se dădu de perete și doi ținci o zbughiră afară, într-o premeditată lar-

mă de veselie. Erau desculți și îmbrăcați în pijamale din finet, însă veneau în viteză trăgând din pistoale, cum văzuseră prin filme și-i antrenase bunicul lor.

– Pieile roșii! strigă Anton, luând poziția de tragere. Pac-pac! Pac-pac!

– Pac-pac! Pac-pac! Pac! ripostară indienii și se aruncară în brațele uriașului.

Lupta continuă corp la corp, ca de fiecare dată după ce-și terminau gloanțele. În cele din urmă uriașul era învins și legat cu frînghii, pentru ca cei doi să-l poată jefui căutîndu-l prin buzunare. Uneori însă comorile erau dosite prin casă și trebuiau

să-l silească pe acest colos să dezvăluie locul în care se găseau dulciurile. Duceau lupte grele, însă întotdeauna indienii se alegeau cu o captură delicioasă, pe care o descopereau în cele mai neașteptate locuri. Și de astă dată, uriașul îi frămîntă în brațe gîdilindu-i, apoi se văzu nevoit să capituleze și să predea dulciurile ascunse chiar în papucii lor din bucătărie, ca dovadă de cîtă viclenie era pusă la bătaie. Cum să te aștepți la una ca asta?

În timp ce inamicul bicefal își împărțea prada ciorovăindu-se, Aneta puse într-o tigaie cîteva linguri de tochitură. Cînd amestecul începu să sfiție împrăștiind în jur miros de cîrnați, sparse deasupra două ouă. Așeză pe masă cîteva felii de pîine și un borcan cu murături. Micul dejun al bărbatului era gata. Mai greu o scotea la capăt cu neastîmpărații de copii, pentru că făceau nazuri și uneori era nevoită să umble după ei cu lingura cu mîncare. Dar cînd Anton se așeza la masă, amîndoi stăteau pe capul lui și-i putea amăgi, dîndu-le pe rînd cîte o îmbucătură. După ce termină de mîncat, Anton își făcu cruce și poznașii îi săriră deodată în spate. Era ora de echitație, fiecare își știa rolul la perfecție. Amîndoi jocheii se aflau în spatele calului și începură să țipe, dii, căluț, di, die, gloabă! Iar calul începu să alerge la trap, făcînd din limbă cloc-cloc!, exact ca potcoavele unui cal pe asfalt. Așa se auzeau copitele cailor de la herghelie, cînd erau scoși la plimbare prin tîrg. Cloc-cloc! Și carnea de pe burta calului sărea în sus și-n jos, pînă cînd mîrtoaga începu să răsufle din greu. Aneta încercă să-i potolească, „hei, gata, neastîmpăraților, nu vedeți că bicu îi obosit? Scoateți și sufletul din el, afurisiților!”, le reproșă femeia, deși zîmbetul de pe fața lui Anton nu se ștergea niciodată. Părea un cal fericit.

După ce-i dădu jos din spinare, Ionuț îl zări în colțul casei pe Bulbuc și amîndoi o luară la goană după potaia flocoasă. Anton se întoarse în bucătărie și se întinse pe marginea patului. Din nou își aminti de Viorica și de drumul ei la București, iar gîndul îl purtă cu ani și ani în urmă. La tragedia care îi schimbă viața. Așa fuseseră receptate atunci întîmplările care i-au dus la faliment, ca pe o lovitură a sortii,

pentru ca mai tîrziu să-și dea seama că tot răul a fost spre bine. Despre vremea aceea avea o imagine confuză, pe care anii de mai tîrziu n-au reușit s-o limpezească. Își amintea de o perioadă cînd totul se învîrtea în jurul banului. Amîndoi frații alergau dintr-o parte în alta și strîngeau din dinți numai să iasă banul. El încerca de fapt să țină pasul cu Nae. Își însușiseră din mers filosofia unui mercantilism atroce, susținînd deschis că în afaceri nu au mamă, nu au tată, deși pe atunci le trăiau amîndoi părinții. Bătrînul Oreste le cam trăgea la măsă, fără să-și bată capul cu afacerile lor. Era interesat să aibă zilnic o sticlută cu votcă, atît. În schimb maică-sa, care acum își ducea veacul într-o cămăruță și ieșea rareori prin curte, pe atunci părea să aibă vîină de întreprinzător. Încuraja efortul celor doi băieți ai săi, laudîndu-i pentru hărnicia și priceperea de a face bani. Cît despre bărbatul ei, susținea ferm că era un neisprăvit, leneș și bețivan, căruia îi mîncău cîinii din traistă.

Cînd Nae a dispărut cu banii societății și s-a oprit caruselul înavușirii, Anton s-a simțit descumpanit. Cîteva luni a fost buimac. Era ca și cum ar fi sărit dintr-un tren în viteză și nu reușea să-și recapețe echilibrul. Treptat însă a intrat în ritmul său, păstrînd cadența domoală. Nu se găsea într-o întrecere cu alții și credea sincer că este loc pentru toți sub soare. Semăna cu taică-su, numai năravul băuturii nu-l moștenise de la Oreste. Nu-i plăcea alcoolul și rareori lua una mică de dragul prietenilor. Șeful putea să-l sune la orice oră din zi sau din noapte, fără teamă că-l va găsi în neregulă.

Uneori i se părea că-l aude pe taică-su vorbind, semn sigur în opinia sa că începuse să îmbătrînească. Apoi se gîndea la Nae și parcă îl cuprindea un sentiment de duioșie, deși... În sfișit, lucrurile s-au potrivit bine în cele din urmă. Nici n-ar mai fi putut continua la fel. Se îndreptau spre dezastru, de care nu-și dădea seama atunci. Nae începuse să bea la greu, după ce nevastă-sa își pusese ștreangul de gît, toți pîrînd convinși că alcoolul îl va da gata în cîteva luni. În ritmul acela îndrăcit nu putea s-o ducă mai mult. Anton încercă să se scuture de amintirile sumbre, însă din nou îi răsări în minte figura bătrînului Oreste și imediat îl zări ca prin ape pe Nae, ca dovadă că trecutul nu poate fi șters cu buretele și oricînd poate reînvia măcar pe fragmente. Presimți că în curînd se va întîmpla ceva, nu se putea altfel. N-ar fi putut aduce dovezi și nu știa de unde se ivise intuiția asta. Simțea că venise momentul să se întîmple ceva și-l auzi pe Bulbuc lătrînd. Aneta aruncă o privire pe fereastră.

– Antoane, spuse, ridicîndu-și mîna la gură. Să știi că iar vine omu' acela! Ptiu, ducă-se pe pustii!, adăugă, și-și făcu semnul crucii.

Victoria STOLOJANU-MUNTEANU

MAMA MEA NU ȘTIE SĂ TRICOTEZE

(FRAGMENT)

Dedicată tatălui meu, Ion

Motto:

*„Pe aceste meleaguri trenurile goneau
dinspre Est spre Vest și dinspre Vest spre Est”*

Cinghiz Aitmatov

Doamnă, fiica mea nu va fi niciodată cu-
rățătoareasă! Tovarășe, mă auzi?
– Cusătoreasă, tovarășe!

– Cusătoreasă, fata mea va fi, este... vedeți cum plânge? Numi îmbolnăvesc eu fata de inimă că vrei mata, cusătoreasă... Copilul meu... Dumneavoastră îi da i nota 6 la lucru manual, când fata mea are numai 10 la toate materiile?

– Va trebui să suportați educația pe care tot dumneavoastră i-ați dat-o! Nu va fi ușor! E o leneșă și o mincinoasă.

– Ascultă cucoană, nu știu ce vezi matale, când îți apare fata mea în față, dar un lucru e clar, așa cum mi-a spus ea că stau lucrurile... soția mea nu știe să tricoteze! E profesoară și nu îi trebuie. Mata știi ce știe soția mea? Știi mata să corectezi o lucrare de control? Fără limba română nu se poate nici matematică. Cum citești o problemă de matematică, dacă nu știi română?

Ce minunate momente din copilăria mea! Mă apăra și pe mine cineva. Tata. Până acum singurul om care m-a apărât în fața unui străin. Și recunosc, și ca floarea ce crește sub viscol și ger, și ca focul ce arde sub ploaie și vânt și ca o păpușă uitată sub cer, mă simt uneori și eu. Ce se întâmplase? Eram elevă în clasa a VI-a. La disciplina „Lucru manual” avusesem de tricostat un fular. Mi-l tricotam singură numai în clasă, așa cum era normal să facă toate colegile mele. Eu avansam greu. Lucrăturile colegelor mele creșteau acasă. Toate mamele colegelor mele știau să tricoteze. A mea, nu. Era profesoară extraordinară dar, în ceea ce privea tricostatul, avea două mâini stângi și păroase pe deasupra: nu se pricepea.

Nimeni na tricostat sau cusut mai frumos în sa-

tul copilariei mele, Bulbuceni, decât Anica Țuguri-noaia cu fiesa, Veta, adică străbunica și bunica mea. Nimeni nu îndrăzne să facă nazuri la lucrurile care le ieșeau din mâini, că unii nu știu să facă nimic și mai fac și nazuri. Că aia nui bine, că aia nu! Fă, și apoi ai să vezi! Tot ce ieșea din mâinile lor era impecabil.

Generații la rând, femeile din neamul nostru tricotaseră, brodaseră (nu crescuseră copiii cu acul și cu vitele, copiii lor boieriseră din munca lor de mare calitate) cususeră cele mai prețioase șebace, pieptare, poale, lansaseră moda la sărbătorile la care familiile toate, din sat, de la cel cu țâța-n gură până la cel cu barba sură, trebuiau să aibă haine noi de Paște și de Crăciun. Pentru a fi la modă și ele, multe femei se angajau să sape, să culeagă, să frigă, să fiarbă, în locul strămoșelor mele, astfel ca acestea să le coase și lor frumuseți de poale și cămăși și să se laude la horele de Paște, mai ales, cu minunății de haine noi. Ce ură o fi mocnit în puturoase! Că pe vremea aceea fetele nici nu prea făceau școală.

Iată în neamul femeilor celor mai pricepute din sat, străbuna și buna mea, o fată deșteaptă foc, deșteaptă de întrecea cu mult toți băieții din sat la învățătură și cu vitele era prima în câmp, și cu sapa era ca și cu creionul, prima (a ajuns profesoară și nu numai că spunea, ci a observat pe viu că un copil care e bun la una, e bun la toate) dar, la tricostat... cu două mâini stângi: mama. Țsta era un adevărat blestem pe neam.

Maica Veta, bunica mea, trăia în satul ei de departe. Noi locuiam în oraș iar eu mergeam la școala la care se cerea ca elevele de clasa a VI-a să tricoteze un... fular. Tata a înțeles necesitatea de a

ajunge la țară. Am făcut împreună o călătorie nu inițiată, ci șmecherească, și am ajuns cu fularul meu care era lucrat doar de două palme, la ea:

– Măicuță, toate mamele colegelor mele și-au ajutat fetele la fular și căciulă. Cu căciula mam luptat, e mai mică, dar fularul nu se mai termină! N-ul pot face! Un metru jumătate de tricot e mult pentru mine. Uite, de trei săptămâni am un sfert!

– Lasă, maică, ți-l fac eu de la început! Altul. Dar nu vei putea arăta maistrei de la lucrul manual cum crește săptămânal, ca toate fetele, cum spui că al lor crește săptămânal și cu altfel de lucru decât cel din clasă al fetelor. Îl vei arăta lucrat frumos, uniform și gata dintro dată! În continuare, la școală, tu lucrează la fularul tău!

Într-o zi fularul meu a fost gata dar eu l-am putut arăta numai în ziua cu notarea:

– Tu l-ai făcut?

– Da.

– Tu l-ai făcut ?

– Nu.

– Du-te acasă și adu fularul tricatat de tine!

Notă pe acela vei lua! Acesta este un fular confecționat la mașină. Nu poate face mâna de om un lucru perfect cum este fularul tău.

Am început să plâng și fugind am ajuns acasă unde, surprinzător... l-am găsit pe tata. De obicei la ora aceea era la sevicu.

Lacrimile mele de crocodil puteau îneca tot orașul. Nu plângeam nici că făcusem sau nu fularul, nici că mă prinsese sau nu maistra cu minciuna, ci faptul că răutatea de femeie ce îmi stătea în față pe post de călău care m-a decapitat de premiul I pe care îl luasem continuu până în clasa a VI-a, îi demonstra mamei mele că nu știe să tricoteze (mai târziu am înțeles, dictatura proletariatului conta și, prin această rabotnică își făcea legea). Pentru alți copii conta întotdeauna că aveau părinții lor nu știu ce profesii (tatăl unei colege lucra la pâine, îi aducea dirigintei un cozonac etc., un patron avea cei doi gemeni colegi, nepotul polițistului sef, fiul primăriței), toți beneficiau de un ajutor și o clemență, pentru mine niciodată nu a contat că mama era profesoară. Ba da, a contat odată, dar nu e momentul acelei povestiri.

Pentru sufletul meu rugăciunea „Tatăl nostru” se desprinsese din magie și prinsese contur. Cum Tatăl ceresc făcuse dintr-un toiag un șarpe și peste mare drum de pământ să treacă fiul său cu poporul ales (lui Moise).

Judecând acum înțeleg și nu înțeleg de ce plângeam pentru bănuțul nemuncit de mine și pe care mil aruncase în foc maistra de la Lucrul manual. Sigur că acestea miau fost amintirile când iar și iar nu am și eu parte să mă ajute cineva sau să mă apere necondiționat, cum făcuse tata în copilărie. Pentru că trec continuu prin diverse capcane puse de cei ce se pricep foarte bine doar la asta și cine ar trebui să mă apere și pe mine nu înțelege că a avea pe numele tău este și o obligație de ați păzi numele fie că ești tu sau ceilalți. Mă întrebam dacă este normal să aștept acest lucru sau nu, dacă și cine apăraseră vreodată sau ajutate sau făcuse lucruri extraordinare pentru o femeie, cu atât mai mult cu cât femeia îi purta numele. Tot înțelepciunea din bătrâni ma ajutat să înțeleg că fără a fi catalogată slăbiciune, atitudinea aceasta existase. Energia faptelor în general vine din iubire și cine ar putea cataloga drept altceva iubirea soților unul față de celălalt? Mie nimeni nu mia mai luat apărarea de când eram fetiță în clasa a șasea.

*

Pe aceste meleaguri trenurile goneau dinspre Est spre Vest.

Această legendă, „Priporul Grecului” (pripor, un pârâu și o toaie) este de la ciobani de aceia cu haine mițoase de oaie și căciuli negre. Nu e important că ciobanii au haine mițoase, ci că povestirea aceasta ne slujește drept exemplu că, atunci când vrea Dumnezeu, se depășește și legea firii:

Pe timpul ocupației otomane, mai precis în timpul domniilor fanariote, că tot vorbin de Tudor anul acesta, domnitorii trimiteau un fel de colectori, beilicari, care luau zeciuială de la oameni. Cum făceau? Din tot ce aveai, ei luau a zecea parte. Oile le duceau oamenii la primărie și beilicarii începeau să le numere: 1, 2..., a zecea era a lor, 11, 12, 13.... a douăzecea era a lor. Și tot așa, ce era cu zece, era a lor.

Ca să scape de beilicari, parte din ei fugea în munți. Așa au fugit Lunguleștii din sat în Muntele Recea, iar Mitelea și Pătru lui Ianăș din celălalt sat au fugit la conacul lui Mitelea, în Băi, între Lainici și Pietrele Albe. Pe atunci nu era acces pe Valea Jiului, doar o potecă de picior.

Prinzând de veste, beilicarii iau prins și iau dus la golul alpin săi coboare la primărie să le ia zeciuiala. Pe cei din sat îi coborau pe Muntele Paltinul și de acolo pe o muchie de deal („Dâlma Gloabelor”) spre pârâu. Pe versantul celălalt coborau încă

doi beilicari: unul înainte, cu Pătru, celălalt pe urmă, cu Mitelea.

Fiind oi și capre multe se înghesuiseră pe distanță mare. Când cei din față au scăpătat după botul de deal, Mitelea ia trântit o muchie de topor în cap grecului și ia zis celui din față:

– Dămi oile să le duc înapoi, că eu mămpăcai cu cel din urmă!

Grecul sa opus, iar Mitelea a scos din brâu un pistol turcesc și la omorât și pe acesta.

Lunguleștii, care coborâseră cu ceilalți doi beilicari, auzind pistolul au exclamat:

– Țstai pistolul lui Mitelea!

Când au coborât la primărie, au văzut că lipsesc cei doi beilicari cu Mitelea și cu Pătru Ianăș. Beilicarii au raportat la Craiova, la conducere și au pornit cu putere săi prindă pe cei doi. Fiind cunoscut ca om deosebit, Mitelea a recunoscut că el este autorul și sa dat de bună voie. Lau luat legat și lau dus la Craiova, lau judecat și lau întemnițat.

Pe aceste meleaguri trenurile goneau și dinspre Vest spre Est.

A doua zi urma săl spânzure, dar nevasta șefului pușcării a avut un vis urât: căl tăiase pe Mitelea și mânca din el și, lovindo o scârbă mare, șia deșteptat soțul din somn, rugându-l săl scape pe deținut din temniță, că moare de scârbă.

Directorul a intrat noaptea în temniță și la făcut scăpat pe fereastră, raportând dimineața că a fugit.

Mitelea se gândea pe unde să vină înapoi în sat, pentru că niciodată nu fusese în Craiova. Șia amintit că Jiul trece prin Craiova. În liniștea și în întunericul nopții a auzit vuietul apei și a pornit în contra ei, urmând drumul spre casa din Parâng.

Era martie, când zăpezile se topeau și Jiul se revărsa. Aproape ajuns acasă a auzit din urmă zgomot. Era potera. Îl urmăreau. Era un bun înotător și sa scufundat. Haina și căciula pluteau la vale și potera a început să fugă după haine. La momentul potrivit, Mitelea a luat prin satul vecin, ducându-se spre coliba din Parâng, unde a trăit până la adânci bătrâneți.

Și dacă n-ați adormit la poveste, întrebându-vă ce are această legendă a unor locuri, adică o dâlmă, un pripor, un pârâu și o toaie, cu Dumnezeu și cu

legea firii și cu bărbați ce fac orice pentru soțiile sau iubitele lor, vă voi spune că Dumnezeu a dat asta ca lege omenirii încă de la facerea ei dar noi, românii, nu am luat startul bine fiindcă am început cu zidirea Anei în temelii, ceea ce noi, femeile românce trebuie să și uităm, mai ales că am fost răzbunate prin apariția cărții „Lacrima Anei”. Este o reparație morală meritată de noi, româncele dar trebuia să se cheme „șut în fund lui Manole și lui Neagoe pe deasupra”, nu tot ea să plângă, fetelor! Fetelor acestea care tricotați sau... nu tricotați.

Când va uita de pandemii omenirea și va umple pământul de bucurie, trebuie să recunoască un adevăr fără tăgadă: „Pe aceste meleaguri trenurile goneau dinspre Est spre Vest și dinspre Vest spre Est” E demonstrat de Dumnezeu și știu un singur lucru: femeia merită ca bărbatul să facă pentru ea orice, să depășească și legea firii dar și legile, precum directorul pușcării pentru soția sa. Invidioasă toată viața mea că Dumnezeu a dorit ca pruncul Mariei să fie un băiat și nu o fată, mă bucur azi să înțeleg că EL, Dumnezeu, a făcut minunile lui printr-o femeie și prima lui lecție către noi, muritorii, a fost că atunci când a vrut EL s-a depășit și legea firii: fecioara nu a născut un copil după o iubire cu un pământean. Prin Maria a demonstrat Dumnezeu că, atunci când vrea se depășește orice barieră și, după exemplul dat de Dumnezeu, așa trebuie să fie orice tată, soț, iubit, profesor, învățător. Și mai mult, după modelul dat de Dumnezeu, orice bărbat trebuie să facă orice pentru femeia lui, pentru fiica lui, căci... spun bărbații adevărați, femeia, că e a ta sau a altuia nu trebuie dușmănită, urâtă, terfelită, înjosită etc. Dacă nu ai puterea să o prețuiești, să o admiri, să o iubești, să vezi în ea o viitoare mamă, o viitoare prietenă și iubită, atunci du-te neomule în pustiu! Pe vremuri bărbații mergeau la război să apere femeia, glia... și fiica.

Asta așteptam din partea bărbatului din viața mea... nu am mai fost fericită și apărută din copilărie.

De undeva trebuie să reîncepă revalidarea legilor lumii ca la începuturi. Asta pentru ca în această lume trenurile să gonească în continuare așa cum sa hotărât încă de la facerea lumii, atunci când nici nu existau trenuri. Goneau, spuneam, dinspre Est spre Vest și dinspre Vest spre Est.

ARTĂ

DAN VANĂ

MUZEUL DE ARTĂ – „PALATUL MARINCU” CALAFAT

Muzeul de Artă Calafat este, cu certitudine, cel mai important obiectiv turistic al zonei. Argumente în favoarea acestei afirmații sunt nenumărate, legate de valoarea clădirii care îl adăpostește și a exponatelor din patrimoniu, de activitățile organizate sau găzduite în diversele spații, de încărcătura istorică a locului, de personalitățile care i-au trecut pragul și care au scris elogios despre ce au simțit și văzut aici. Pe pagina

niul artelor”. Dar nu se poate vorbi despre Muzeul de Artă din Calafat fără să se facă referire la ”Palatul Marincu”, neprețuită construcție în care-și are sediul. Cele două entități, deși au apărut independent una de alta și la distanță mare în timp, șazeci de ani, având scopuri și motivații aparent diferite și-au unit destinele într-un mod cum nu se putea mai fericit, susținându-se reciproc în nobila misiune de păstrare a memoriei.

de facebook a instituției, la scurtă descriere, putem citi: „Muzeul de Artă Calafat este o instituție publică de cultură, aflată în serviciul societății, cu scopul de a colecta, conserva, restaura și expune, pentru cunoaștere, educare și recreere, valori materiale din dome-

„Palatul Marincu” a fost construit după planurile arhitectului francez Paul Gottereau, renumit în epocă, mai ales prin proiectele pe care a fost însărcinat să le realizeze chiar de către regele Carol I. Palatul Regal de pe Calea Victoriei, Palatul Cotroceni,

Biblioteca Centrală Universitară "Carol I", Palatul Casei de Economii și Consemnațiuni, și Palatul Jean Mihail, actualmente Muzeul de Artă din Craiova. Construcția edificiului a fost realizată de inginerul italian Pietro Adotti, (cel care a construit mai multe clădiri și edificii doljene, la Craiova, Calafat, Bârca), ajutat de meșterii Georgetti și Traunero, veniți și ei tot din Italia. Lucrările au fost supravegheate și avizate de arh. Constantin Rogalski. Piatra de fundație s-a pus în toamna anului 1904, lucrarea finalizându-se trei ani mai târziu, în toamna anului 1907. După mobilarea cu obiecte achiziționate din Italia și de la Viena, care au costat cât ridicarea construcției, palatul a fost inaugurat, cu mare fast, în 1908. Proprietarul palatului a fost Ștefan Marincu, un bărbat cult, "cu sensibilitate de poet și inimă de artist", bun finanțist, unul dintre cei mai înstăriți oameni din zonă, primar al Calafatului în perioada 1911-1914. Palatul, cu 48 de încăperi, a fost construit în amintirea fiicei Mărioara, decedată la 13 ani de meningită TBC, cu scopul de a găzdui, mai târziu, o școală de fete și pentru a-l primi cum se cuvine pe regele Carol I. Regele vizitează palatul în anul 1913, iar după anul 1926 (moartea soției) în palat au funcționat două școli de fete. Prin testamentul redactat și semnat de Ștefan Marincu, la 23 Aprilie 1914 și prin procesele

verbale din 10 septembrie 1926 și 2 septembrie 1927, palatul trece în proprietatea comunității, a Primăriei Calafat. În procesul verbal nr.33/10.09.1927, redactat cu prilejul ședinței Consiliului Local, se menționează: "...punerea la dispoziția Ministerului Instrucțiunilor Publice acest imobil, pe tot timpul cât vor funcționa aceste școli, fără însă a trece în proprietatea Ministerului Instrucțiunii". Clădirea are o suprafață de 8333 mp desfășurată pe trei niveluri. Ca stil arhitectonic, palatul aparține neo-clasicismului francez cu accente de baroc și rococo și cu influențe ale arhitecturii românești de la începutul secolului al XX-lea. Se remarcă prin dimensiunile impresionanțe, dar și prin finețea detaliilor. Fațada bine proporționată este străjuită de câte două coloane de o parte și de alta a scării principale, în fața cărora veghează doi lei.

La 15 noiembrie 1968, prin Hotărârea Nr. 2 a Consiliului Popular Județean Dolj, s-a înființat Muzeul de Artă Calafat, iar inaugurarea festivă a avut loc odată cu primul vernisaj, la 1 Mai 1969, în cadrul unei expoziții de artă plastică extinsă, ce cuprindea 57 lucrări de pictură, sculptură și grafică. Până în 1981, sălile de la subsol au găzduit "Casa Pionierului", după acest an muzeul extinzându-se și în aceste spații. Instituția de artă din Calafat vine

**Din exponatele
Muzeului de Artă din Calafat,
„Palatul Marincu”**

N. Grigorescu, „Bou culcat”

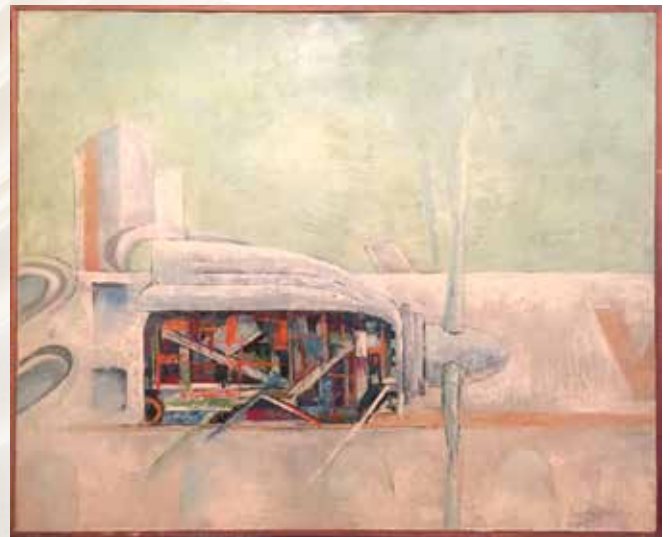
*Ilie Berindei, „Capitanul
Urziceanu” (piatră)*

*Elena Greculescu,
„Ana Ipătescu”*

Traian Brădean, „Horea”

Vinčențiu Grigorescu, „Motor”

Aurel Nedel, „Natură statică”

*Nicolae Marinache,
„Lupta de la Posada”*

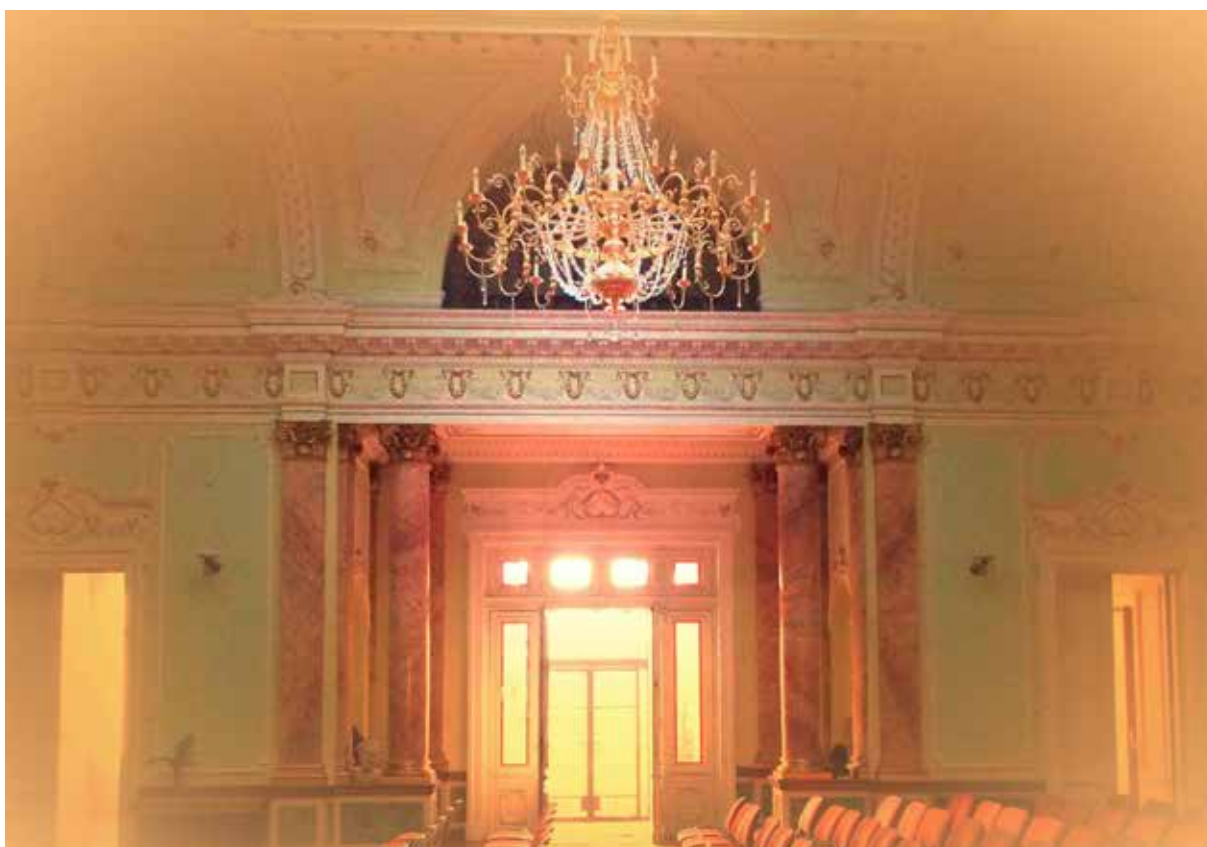
*Despina Ghinokastră,
„Târg de oale”*

în sprijinul vizitatorilor interesați de îmbogățirea bagajului de cunoștințe din domeniul artelor plastice (pictură, grafică, sculptură) în special, al artei vizuale (fotografie, textilă, decorativă, video etc) și al altor arte (muzicale, lingvistice, spectacolului) în general. Pentru aceasta, în cadrul programului anual de activități, muzeul se folosește de un patrimoniu propriu de lucrări (495) precum și de colaborarea cu alte instituții de artă, colecții publice sau particulare

ori artiști profesioniști din țară și străinătate.

Spațiile muzeului, dispuse pe trei niveluri, sunt împărțite judicios și stau la dispoziția curatorilor pentru activități specifice complexe. Astfel, la etaj, **nivelul 3**, se află 4 încăperi din care două mai mici sunt destinate atelierelor (pictură și restaurare), una, tot mică, găzduiește expoziția permanentă despre viața și activitatea arhitectului calafetean Duiliu Marcu și cea de-a patra încăpere (800/600) este folosită ca sală

de expoziție pentru lucrări de artă. La parter, **nivelul 2**, se află 10 camere, din care două birouri și 8 săli de expoziție. Din cele opt săli, în patru se pot organiza expoziții profesionale de pictură, celelalte putând fi folosite pentru expoziții de carte, fotografie, grafică, sculptură etc. La demisol, **nivelul 1**, se află 9 camere din care 3 sunt folosite pentru depozite, iar 3 sunt ocupate de miniseția de "istorie locală".

Obiectele de artă aflate în patrimoniul Muzeului de Artă Calafat se împart în trei categorii principale: 1. Pictură românească (278); 2. Grafică (160); 3. Sculptură (67); Printre artiștii care semnează aceste lu-

devenit Cetățean de Onoare în anul 1992. Printre tablouri aflăm "Bou culcat" și "Lac la marginea pădurii (Luminiș)" de Nicolae Grigorescu, "Peisaj" de Theodor Pallady, "Peisaj din Spania" de C.C. Parhon, "Portretul soției" de Nicolae Furduescu, „Natură statică” de Aurel Nedel, "Peisaj cu case și pomi" de Corneliu Petrescu, "Târg de oale" de Despina Ghinokastra. Tot în această sală pot fi admirate câteva piese de mobilier, care s-au aflat în palat la inaugurarea din 1908, recuperate și donate (post-mortem) de Florentza Georgeta Marincu. De altfel, în tot muzeul se văd urmele acestei personalități: marele candelabru din "sala oglinzilor", pia-

crări se regăsesc nume importante artelor plastice românești precum: Nicolae Grigorescu, Teodor Palady, Aurel Nedel, Traian Brădean, Brăduț Covaliu, Mihail Trifan, Eustațiu Gregorian, Victor Pârlac, Vasile Buz, Gheorghe Vlăescu etc (pictură), Suzana Fântânariu, Nicolae Predescu, Virgil Lișteveanu, Gabriel Bratu etc (grafică), Dimo Take Pavelescu, Minea Grigore, Constantin Foamete, Ion Irimescu, Aftenie Radu, Nicolae Enea, Ilie Berindei etc (sculptură). Peste 200 de artiști plastici semnează lucrările aflate în patrimoniul instituției de artă. Muzeul mai dispune de 796 obiecte de artă populară și 130 obiecte de etnografie în diferite stadii de conservare.

Într-o sală aflată la parter este găzduită o expoziție inedită, denumită "donația Milcu", după numele academicianului Ștefan Milcu, născut la Calafat și

nul, "sala familiei Marincu", "Secția de istorie", "Casa Memorială Florentza-Ilie (Willi) Marincu".

La nouă ani de la inaugurare, în 1977, Muzeul de Artă Calafat și-a îmbogățit patrimoniul cu mai multe lucrări de dimensiuni mari, având tematică istorică și semnate de nume importante ale picturii românești contemporane. O parte dintre acestea pot fi văzute în expoziția permanentă a muzeului, printre ele „Lupta de la Posada” (UP, 184/134) de Nicolae Marinache, "1877" (UP, 100/130) de Brăduț Covaliu, „Bateria de la Calafat” (UP, 131/114) de Mihail Trifan, „Horea” (UP, 160/100) de Traian Brădean, „1877 - Eroii” (UP, 70/100) de Ștefan Brădiceanu, „Mihai Viteazul” (UP, 130/200), de Vintilă Mihăescu, „Ana Ipătescu” (UP, 162/90) de Elena Greculesei, „Dimitrie Cantemir” de Paraschiva Mitrică, sculpturile

„Victorie”, „Căpitanul Urziceanu” și „Arcașă” de Ilie Berindei.

Dar în patrimoniul Muzeului de Artă - „Palatul Marincu” se găsesc și lucrări care nu fac parte dintr-o tematică anume, parte a unei expoziții permanente. Ele au fost achiziționate în urma unor expoziții de grup ori donate de artiști sau de moștenitorii acestora. Așa sunt trei lucrări semnate Tudor Lorman și donate muzeului de soția artistului, Maria Lorman. Așa este o lucrare singulară, intrată în patrimoniul muzeului în anul 1971, „Motor”, (UP,90/105), purtând semnătura lui Vincențiu Grigorescu. Artistul fusese pus pe „lista neagră” a cenzurii vremii și scos din expozițiile tematice, începând chiar cu acel an, 1971, anul plecării definitive din țară. Născut în 1923, la București, a debutat în arta plastică pe timpul lui Gheorghe Gheorghiu Dej, iar în primii ani ai lui Ceaușescu se putea numi un artist de succes, premiat de multe ori, mai ales pentru grafică, pentru realizarea unor afișe și postere, precum și al timbrelor emise cu ocazia Olimpiadei de

boierească, înrudită cu Elena Văcărescu, moștenise un apartament, lângă Biserica Albă, unde se întâlneau scriitorii și artiștii vremii. Vincențiu Grigorescu era un boem ale cărui trei mari pasiuni par a fi fost: rugby-ul (în anii '50 a făcut parte din echipa națională de rugby a României), pictura și femeile. Și pentru a întregi „tabloul” de supervedetă a artistului, în anul 1969 este distribuit în filmul lui Savel Stiopul, „Ultima noapte a copilăriei”, în rolul „tatăl lui Lucian”. Toate lucrările lui de până atunci au rămas în țară, nu a luat cu el nici măcar o lucrare. Cu trecerea anilor, a reușit două lucruri: să se impună în lumea artistică europeană și să fie uitat în cea românească. A murit în 2012. Și Muzeul de Artă din Calafat mai are multe astfel de lucrări, valoroase atât din punct de vedere artistic dar și istoric. Iar de multe ori istoria unei lucrări este la fel de valoroasă precum lucrarea însăși, dacă nu chiar mai valoroasă.

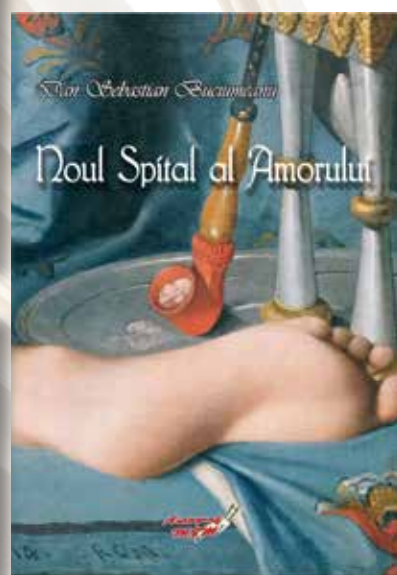
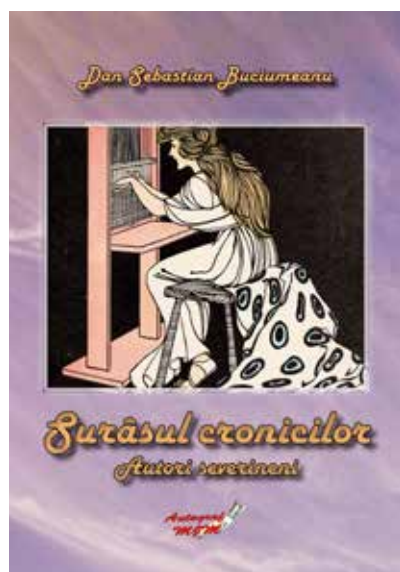
V-am prezentat, iubiți cititori, câte puțin din „părțile” care constituie Muzeul de Artă Calafat. Pe

la Melbourne din 1956. A avut expoziții personale de grafică la București, Dusseldorf, Uppsala, New York, Linköping, Milano, Copenhaga și a fost prezent în multe alte expoziții colective internaționale. Ca pictor, participase deja, înainte să plece din țară, la Haga, la o expoziție în memoria lui Van Gogh, în 1968; iar în 1969, la o expoziție în Italia (Torino) și la alta în Cuba. Soția sa, născută Fălcoianu, ce venea dintr-o familie

unele doar le-am enumerat, pentru o cât mai exactă imagine, dar pot fi la rândul lor dezvoltate. De un lucru am vrut să vă conving și îmi place să cred că am reușit: dacă necunoscutele drumuri ale vieții vă vor purta vreodată prin Calafat, sau prin apropiere, dăruți-vă o oră pentru a vizita, nu un muzeu, nu un palat ci o lume. O lume despre care nici nu bănuți că există.

NOI APARIȚII EDITORIALE

ISSN: 1841-2130